

Juridisk kandidatspeciale

Anvendelsen af isolationsfængsling som disciplinærstraf
Foreneligheden med Danmarks internationale forpligtelser

Maj 2020

Aalborg Universitet
Af Almedina Cankusic

Juridisk kandidatspeciale

Anvendelsen af isolationsfængsling som disciplinærstraf

Foreneligheden med Danmarks internationale forpligtelser

Engelsk titel:

The use of solitary confinement as a disciplinary measure
Compatibility with Denmark's international obligations

Forfatter og studienummer:

Almedina Cankusic
20154896

Vejleder:

Jesper Lindholm
Lektor, Juridisk Institut

Aalborg Universitet
Aalborg, 2020

Abstract

Solitary confinement as a disciplinary measure is increasingly used as a sanction on inmates who violate rules in prisons and detention centers in Denmark. Based on the increase in use of solitary confinement as a disciplinary measure, a debate has arisen as to whether the use of aforementioned measures in Denmark is compatible with international obligations.

The scope of this thesis is to elucidate, how the solitary confinement as a disciplinary measure is regulated, and what conditions must be present before an inmate can be placed in solitary confinement under Danish law. Furthermore, the thesis will examine which legal obligations Denmark has in relation to solitary confinement as a disciplinary measure, if the use of solitary confinement in Denmark is in conflict with said obligations, and whether there is a need for adjustment in the Danish legislation and legal practice for solitary confinement as a disciplinary measure. This thesis is based on the traditional legal dogmatic method. A few elements of legal policy will also be included in the thesis.

The result of this thesis shows that Denmark has several international obligations related to the use of solitary confinement as a disciplinary measure, but none of these directly prohibits the use of solitary confinement. However, Article 3 of the European Convention on Human Rights (*ECHR*) prohibits torture and inhuman or degrading treatment or punishment. The European Court of Human Rights has stated that solitary confinement in it self is not necessarily a violation of Article 3 but can be if not conducted correctly. Complimenting the international obligations, a number of indicative international rules apply, however, Denmark is not legally bound by these.

The use of solitary confinement as a disciplinary measure has been the subject of significant international criticism several times, most recently in January 2020. The criticism and recommendations received by Denmark are however not legally binding. This results in the fact, that even though both the legislation and legal practice of the use of solitary confinement has been heavily criticized by international organizations, it is not in violation of binding legal obligations such as Article 3 of the ECHR.

Several factors indicate that there is a need for adjustments in the Danish legislation and legal practice about solitary confinement as a disciplinary measure even though it can be concluded that the use of solitary confinement as a disciplinary measure in Denmark is in general compatible with Denmark's international obligations.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 - Emnefelt.....	6
1.1. Indledning	6
1.2. Problemformulering.....	7
1.3. Afgrænsning.....	7
1.4. Metode og retskilder.....	9
1.4.1. Metode	9
1.4.2. Retskildeanvendelse.....	9
1.5. Redegørelse for fremstillingen.....	18
Kapitel 2 - Dansk regulering af strafcelle	19
2.1. Introduktion	19
2.2. Straffuldbyrdelsesloven, disciplinærstrafbekendtgørelsen og disciplinærstrafvejledningen.....	19
2.2.1. Definition af og formål med disciplinærstraf.....	19
2.2.2. Definition af strafcelle.....	20
2.2.3. Afsonere og varetægtsarrestanter.....	20
2.2.4. Hovedbetingelser for ikendelse af strafcelle.....	20
2.2.5. Varigheden af strafcelle.....	23
2.2.6. Fuldbyrddelse af strafcelle	23
2.2.7. Justitsministerens fastsættelse af regler.....	24
2.2.8. Sagens behandling.....	24
2.2.9. Den indsattes rettigheder.....	25
2.2.10. Administrativ klageadgang	25
2.2.11. Domstolsprøvelse.....	26
2.3. Delkonklusion	26
Kapitel 3 - International regulering af strafcelle	27
3.1. Introduktion	27
3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).....	27
3.2.1. Artikel 1.....	27
3.2.2. Artikel 3.....	28
3.3. FN's Torturkonvention og FN's Torturkomité	31
3.3.1. Artikel 1.....	31
3.3.2. Artikel 2.....	32
3.3.3. Artikel 11	32
3.3.4. Artikel 16.....	33
3.3.5. FN's Torturkomité	33

3.4. Børnekonventionen	34
4.4.1. Artikel 1.....	34
4.4.2. Artikel 3.....	34
4.4.3. Artikel 37	34
4.4.4. FN's Børnekomité	35
3.5. Den Europæiske Konvention til Forebyggelse af Tortur, Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf og CPT.....	35
3.5.1. Afgrænsning	35
3.5.2. CPT's rapport til Danmark	36
3.6. De Europæiske Fængselsregler	37
3.7. FN's standardminimumsregler (Mandela-regler)	38
3.7.1. Forbud mod tortur og lignende indgreb	38
3.7.2. Formålet med disciplinærstraf og hjemmel	38
3.7.3. Proportionalitetskrav.....	38
3.7.4. Tilregnelighed	38
3.7.5. Klage og domstolsprøvelse	39
3.7.6. Isolation af børn, kvinder og indsatte med handicap	39
3.7.7. Sundhed.....	39
3.7.8. anbefaling fra FN's Menneskerettighedskomité	39
3.8. Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR)	40
3.9. Delkonklusion	40
Kapitel 4 - Dansk praksis og EMD-praksis.....	41
4.1. Introduktion	41
4.2. Byrettens stillingtagen	41
4.2.1. Sag BS-764/2018-GLO.....	41
4.2.2. Sag BS 1-935/2017	42
4.2.3. Sag BS-675/2018-ROS.....	43
4.2.4. Sag DOPE-2041/2017	44
4.2.5. Sag nr. 1-728/2017	45
4.2.6. Sag nr. 15-9908/2011.....	46
4.2.7. Sag nr. BS 5-1082/2013.....	46
4.2.8. Sag nr. 15-2754/2013.....	47
4.2.9. Hvad kan udledes af afgørelserne?.....	48
4.3. Landsrettens stillingtagen	49
4.3.1. U.2019.1714	49
4.4. Højesterets stillingtagen.....	50
4.4.1. U.2000.2385H.....	50
4.5. EMD's stillingtagen	55
4.5.1. Rohde v. Denmark	55

4.5.2. Mathew v. The Netherlands.....	60
Kapitel 5 - Foreneligheden med internationale forpligtelser	64
5.1. Introduktion	64
5.2. EMRK 3 og EMD-praksis.....	64
5.3. FN's Torturkonvention og FN's Torturkomité	65
5.4. Børnekonventionen og Børnekomitéen.....	66
5.5. CPT	66
5.6. De Europæiske Fængselsregler	67
5.7. Mandela-regler	68
5.8. UPR.....	69
5.9. Det mulige behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis.....	69
5.9.1. Behovet for at anbefalingerne og kritikken imødekommes af Danmark.....	69
5.9.2. Ombudsmandens temarapport om strafcelle.....	71
5.9.3. Forslag til folketingsbeslutning	71
Kapitel 6 – Konklusion	73
Kildefortegnelse	75

ANVENDTE FORKORTELSER

Bkg.	Bekendtgørelse
FN's Børnekomité	FN's Komité om Barnets Rettigheder
Børnekonventionen	FN's Konvention om Barnets Rettigheder
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment/Den Europæiske Komité til Forebyggelse af Tortur, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf
DfK	Direktoratet for Kriminalforsorgen
DIGNITY	Dansk Institut mod Tortur
EMD	Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
FN	De Forenede Nationer
FN's Torturkomité	FN's Komité mod Tortur og anden Grusom Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf
FN's Torturkonvention	FN's Konvention mod Tortur og Anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf
Kandidatspeciale	Speciale
Mandela-regler	United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (The Nelson Mandela Rules)
Sfbl.	Lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Straffuldbyrdelsesloven)
Tortur og lignende indgreb	Tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf
UPR	Universal Periodic Review/Universelle Periodiske Bedømmelse
Vejl.	Vejledning

Kapitel 1 - Emnefelt

1.1. Indledning

Isolation som disciplinærstraf (*strafcelle*) anvendes i stigende grad som sanktion over for indsatte, som overtræder regler i fængsler og arresthuse i Danmark.¹ Besiddelse af euforiserende stoffer, indsmugling af våben samt vold mod personale er eksempler på overtrædelser som kan medføre, at den indsatte idømmes strafcelle.² Kriminalforsorgens statistik viser, at der i år 2015 blev anvendt ubetinget strafcelle i 2.579 tilfælde og i år 2018 i 4.753 tilfælde.³ Det følger af Institut for Menneskerettigheders årlige beretning til Folketinget, at indsatte i danske fængsler i 2018 sad 674 gange isolerede i straffceller i mere end 14 dage, hvor det i 2015 skete 7 gange.⁴

Anvendelsen af isolation har i mange år været og er fortsat en omdiskuteret praksis i Danmark. Mens den tidligere diskussion omhandlede varetægtsfængsling i isolation⁵, er den aktuelle diskussion rettet mod anvendelsen af strafcelle.

Brugen af strafcelle i Danmark har flere gange været genstand for markant international kritik senest i januar 2020 fremsat af Den Europæiske Komité til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf (*CPT*).⁶ Komitéen understreger i sin kritik til Danmark, at strafcelle kun bør pålægges i ekstraordinære tilfælde og i højst 14 dage. Komitéen opfordrer den danske stat til at ændre lovgivningen om strafcelle og påpeger, at anvendelsen af strafcelle overfor unge bør forbydes i Danmark.⁷

Den 14. januar 2020 fremsatte Karina Lorentzen Dehnhardt og Jacob Mark fra Socialistisk Folkeparti et forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf.⁸ De finder det bekymrende, at brugen af strafcelle er steget markant i de danske fængsler og arresthuse de seneste år. Ifølge Fængselsforbundet m.fl. viser forskning, at brugen af isolation kan medføre en række negative sundhedsmæssige konsekvenser for den indsatte herunder bl.a. angst,

¹ Ombudsmanden undersøger brugen af strafcelle i fængsler og arrester, 18. marts 2019.

² Jf. sfbl. § 68, stk. 2.

³ Kriminalforsorgens statistik 2018, *tabel 5.1. om disciplinærstraffe (antal og straffens art)*, s. 34.

⁴ Institut for Menneskerettigheder, *Menneskerettigheder i Danmark 2019, Beretning til Folketinget*, s. 8.

⁵ Engbo m.fl., *Fængsler og menneskerettigheder*, 2012, s. 121.

⁶ Report to the Danish Government on the visit to Denmark, Strasbourg, 7. January 2020.

⁷ Ibid. pkt. 81 og pkt. 82.

⁸ Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat den 14. januar 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Jacob Mark (SF), 2019/1 BSF 71.

depression og øget risiko for selvmord.⁹ Forskningen viser også, at den udbredte brug af strafcelle ikke virker positivt regulerende på de indsatte adfærd.¹⁰ Derudover skader anvendelsen af strafcelle relationsarbejdet mellem indsatte og ansatte, og den kan medføre et utrygt arbejdsmiljø for de ansatte i fængslet.¹¹

På baggrund af den eksplosive stigning i brugen af strafcelle de seneste år og den aktuelle kritik fra bl.a. CPT, er omdrejningspunktet i dette kandidatspeciale (*speciale*) at undersøge, om anvendelsen af strafcelle i Danmark er i strid med Danmarks internationale forpligtelser herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (*EMRK*) artikel 3.

1.2. Problemformulering

Specialet har til formål at belyse reguleringen af strafcelle i Danmark, og hvilke betingelser der skal være opfyldt, før strafcelle kan anvendes efter dansk ret. Det vil tillige søges belyst, hvilke internationale forpligtelser Danmark har i forbindelse med anvendelse af strafcelle. Der vil blive foretaget en retlig vurdering af, hvorvidt anvendelsen af strafcelle i Danmark er forenelig med Danmarks internationale forpligtelser, og om der er behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis vedrørende strafcelle.

1.3. Afgrænsning

Idet reglerne for isolation er ganske omfattende og under hensyntagen til specialets tilladte omfang, vil nærværende speciale kun fokusere på de regler som regulerer strafcelle. Regler der vedrører andre former for isolation efter straffuldbyrdesloven (*sfbl.*) herunder sikringscelle, observationscelle og udelukkelse fra fællesskab, ligesom frivillig¹² isolation vil ikke blive behandlet i specialet. Retsplejelovens bestemmelser om isolation af varetægtsarrestanter vil, med undtagelse af retsplejelovens § 775, ikke blive berørt i specialet.

Det følger af *sfbl.*, at advarsel, bøde og strafcelle kan anvendes som disciplinærstraf.¹³ Specialets fokuspunkt er som nævnt anvendelsen af strafcelle. Brugen af advarsel og bøde giver ikke anledning til diskussion i forhold til Danmarks internationale forpligtelser, hvorfor de to former for disciplinærstraf kun vil blive berørt i begrænset omfang i specialet.

⁹ <https://dignity.dk/nyheder/dignity-brug-af-isolation-som- Straf-i-danske-faengsler-er-staerkt-bekymrende/?fbclid=IwAR0ZeoWA5RY793yQFU5QCtRWGJWcppHwRhyuPvVnXSp1pzlQjAgigY-VMX8>

Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat den 14. januar 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Jacob Mark (SF), 2019/1 BSF 71, s. 2.

¹⁰ Ibid.

¹¹ <https://dignity.dk/blog/stigende-brug-af-isolationsfaengsling-kraenker-de-indsattes-vaerdighed/>

¹² *Frivillig isolation*; Den indsatte vælger selv at gå i isolation, f.eks. hvis indsatte føler sig truet.

¹³ Jf. *sfbl.* § 68.

Sfbl. §§ 67, 68, 70, 72, 111 og 112, nr. 3 vil primært blive omtalt i specialet. Såfremt det findes nødvendigt i forhold til besvarelsen af specialets problemformulering, vil øvrige bestemmelser i loven i begrænset omfang blive berørt, men der vil ikke forekomme en yderligere redegørelse eller analyse af bestemmelserne. Både disciplinærstrafbekendtgørelsen (*disciplinærstrafbkg.*) og disciplinærstrafvejledningen (*disciplinærstrafvejl.*) vil også blive inddraget i specialet, men kun udvalgte regler og vejledende punkter vil blive uddybet.

Til bevarelsen af den del af problemformuleringen, som omfatter en belysning af, hvilke internationale forpligtelser Danmark har i forbindelse med anvendelse af strafcelle, og hvorvidt anvendelsen af strafcelle er forenelig med disse internationale forpligtelser, vil EMRK blive inddraget. Det er alene konventionens artikel 3, som vil blive analyseret og uddybet i specialet. Udover EMRK vil FN's Konvention om Barnets Rettigheder (*FN's Børnekonvention*), FN's Konvention mod Tortur og Anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf (*FN's Torturkonvention*) og Den Europæiske Konvention til Forebyggelse af Tortur, Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf blive inddraget. Der vil alene ske en gennemgang af udvalgte regler i de tre konventioner. Både FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder og EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder indeholder et forbud mod tortur.¹⁴ Konventionen og charteret vil dog ikke blive inddraget i specialet, da forbuddene stort set er identiske med EMRK artikel 3. Det vurderes, at konventionen og charteret ikke kan bidrage til yderligere end forbuddet mod tortur, som også gælder efter EMRK artikel 3.

Selvom specialet er afgrænset til reglerne om strafcelle, vil der blive inddraget afgørelser fra EMD, som ikke omhandler strafcelle men derimod varetægtsfængsling i isolation. Dette skyldes, at praksis vedrørende strafcelle er sparsom. Endvidere sonderer EMD generelt ikke mellem forskellige former for isolation, så længe isolationsfængslingen er begrundet konkret.¹⁵

Udvalgte bestemmelser i De Europæiske Fængselsregler og FN's standardminimumsregler (*Mandela-regler*) vil blive gennemgået i specialet. Endvidere vil flere rapporter blive inddraget i specialet. De dele af rapporterne, som ikke er relevante for specialets problemformulering, vil ikke blive berørt.

¹⁴ Se *artikel 7* i FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder og *artikel 4* i EU's charter om grundlæggende rettigheder.

¹⁵ Lorenzen m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 216.

1.4. Metode og retskilder

1.4.1. Metode

Til besvarelsen af specialets problemformulering anvendes som udgangspunkt den retsdogmatiske metode, som beskæftiger sig med at beskrive og analysere gældende ret (*de lege lata*).¹⁶ Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf fremsat den 14. januar 2020¹⁷ vil ligeledes blive inddraget i specialet. Forslaget beskæftiger sig med, hvordan lovgivningen bør ændres. Dette kan siges at udgøre enkelte *de lege ferenda*-overvejelser¹⁸ i specialet.

For at belyse reguleringen af strafcelle i Danmark, og hvilke betingelser der efter dansk ret skal være opfyldt, før strafcelle kan anvendes, vil primært sfbl. og disciplinærstrafbkg. blive beskrevet. Flere retsafgørelser om strafcelle vil blive analyseret i specialet, da disse bidrager til at illustrere, hvordan de danske domstole anvender og fortolker reglerne om strafcelle.

Flere bestemmelser i internationale konventioner vil blive beskrevet med henblik på at belyse, hvilke internationale forpligtelser Danmark har i forbindelse med anvendelse af strafcelle. I specialet vil der blive analyseret to EMD-afgørelser, som skal bidrage til en fortolkning af EMRK artikel 3 og til en vurdering af, hvorvidt anvendelsen af strafcelle i Danmark er forenelig med Danmarks internationale forpligtelser.

Derudover vil flere udtalelser og rapporter fra internationale komitéer blive beskrevet, da disse bidrager til at fortolke de forpligtelser, som fremgår af konventionerne. Udtalelserne og rapporterne bidrager også til at foretage en vurdering af, om der er behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis vedrørende strafcelle.

1.4.2. Retskildeanvendelse

Introduktion

I dette afsnit vil der blive foretaget en præsentation af de enkelte retskilder og fortolkningsbidrag, som anvendes i specialet, samt en behandling af deres retskildemæssige værdi. Det nærmere indhold af retskilderne og fortolkningsbidragene vil blive behandlet i de følgende kapitler.

¹⁶ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 204.

¹⁷ Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat den 14. januar 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Jacob Mark (SF), 2019/1 BSF 71.

¹⁸ *De lege ferenda* er en betegnelse for retspolitiske forslag til nye regler. Se Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 73.

Straffuldbyrdelsesloven og dennes forarbejder

Straffuldbyrdelsesloven¹⁹ trådte i kraft i år 2001.²⁰ Loven er en del af Danmarks nationale lovgivning, og den indeholder bl.a. regler om afsoning, disciplinærstraffe og klage.²¹ Den vigtigste hovedgruppe af retskilder i Danmark er lovgivning, hvorfor sfbl. skal tillægges høj retskildemæssig værdi.²²

Til fortolkning af reglerne i sfbl., er det nærliggende at inddrage lovens forarbejder²³, da disse danner grundlag for udarbejdelsen af sfbl. Lovens forarbejder indgår som et væsentligt fortolkningsbidrag af loven, men de udgør ikke en selvstændig retskilde.²⁴

Disciplinærstrafbekendtgørelsen

Bekendtgørelse nr. 105 af 30. januar 2019 om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørselle og behandlingen af disciplinærsager trådte i kraft den 1. februar 2019.²⁵ Disciplinærstrafbkg. er en administrativ forskrift udstedt af Justitsministeriet, som skaber umiddelbar ret og pligt for borgeren.²⁶ Indholdet i disciplinærstrafbkg. er beslægtet med sfbl., men bekendtgørelsen har dog en større detaljeringsgrad inden for disciplinærstraf end loven. På baggrund af bekendtgørelsens bindende karakter, må den ligesom sfbl. tillægges høj retskildemæssig værdi.

Disciplinærstrafvejledningen

Vejledning om behandlingen af sager om disciplinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb²⁷ henvender sig primært til de ansatte i kriminalforsorgsområderne, som deltager i behandlingen af sager om disciplinærstraf mv.²⁸ Vejledningens formål er at vejlede de ansatte i kriminalforsorgsområderne, og den kan have betydning for forståelsen af reglerne om strafcelle og deres anvendelse.²⁹ Vejledningen er ikke bindende eller forpligtende for de

¹⁹ LBK nr. 1333 af 09/12/2019: Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

²⁰ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 57.

²¹ Kistrup m.fl., Straffeprocessen, 2017, s. 927.

²² Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 296. Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 255.

²³ *Lovens forarbejder* skal bl.a. forstås som bemærkninger til et lovforslag og betænkninger. Se Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 259 og 261.

²⁴ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 259 og 261. Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 73.

²⁵ Jf. disciplinærstrafbkg. § 12, stk. 1.

²⁶ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 270. Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 297.

²⁷ VEJ nr. 9084 af 30/01/2019.

²⁸ Disciplinærstrafvejl. pkt. 1.1.

²⁹ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 73.

underordnede myndigheder i Kriminalforsorgen eller domstolene, men den kan anvendes som fortolkningsbidrag.³⁰

Dansk retspraksis

I Danmark er der få retsafgørelser vedrørende straffuldbyrdelse herunder strafcelle.³¹ I 2001 blev der indført en mulighed for at begære visse afgørelser indbragt for domstolene, hvilket har medført, at der er fremkommet et større antal domstolsafgørelser.³² I specialets *kapitel 4* er der foretaget en analyse af dansk retspraksis om strafcelle, som bidrager til en fortolkning af de lovregler, som der redegøres for i specialet og dermed samlet udgør en forståelse af retstilstanden på området. Det skal bemærkes, at civilsamfundsorganisationen, Dansk Institut mod Tortur (*DIGNITY*) har fået aktindsigt af Kriminalforsorgen i de i *afsnit 4.2.* nævnte afgørelser. *DIGNITY* har imødekommet forfatterens anmodning om indsigt i afgørelserne, og disse kan udleveres på opfordring.

Kriminalforsorgen har imødekommet forfatterens anmodning om aktindsigt i de såkaldte »normalreaktionsskemaer«, som indgår i flere af de afgørelser, som bliver gennemgået i *afsnit 4.2.* Da anmodningen om aktindsigt er blevet imødekommet på et sent tidspunkt i specialet, vil skemaerne kun blive inddraget i begrænset omfang. Forfatteren kan redegøre for skemaernes relevans på forespørgsel.

Selvom specialet er afgrænset til isolationsformen strafcelle, vil der på grund af den sparsomme praksis blive foretaget en analyse af *U.2000.2385H*, som handler om varetægtsfængsling i isolation.

Der er ingen tvivl om, at retspraksis om strafcelle har en stor betydning i argumentationen for den gældende retstilstand om strafcelle, men der er forskellige opfattelser af, hvorvidt retspraksis udgør en retskilde.³³ Den ene opfattelse i Danmark er, at retspraksis anerkendes som en retskilde, da domstolenes afgørelser har en vis præjudikatværdi.³⁴ Når retspraksis kan få en betydning for fremtidige retsafgørelser i ligeartede tilfælde, hænger det sammen med effektivitets- og retssikkerhedshensyn.³⁵ Med disse hensyn menes, at domstolene skaber en procesbesparende funktion, og at retsautoriteten ikke nedbrydes. Det er vigtigt, at borgerne

³⁰ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 72 f. Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 341.

³¹ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 65.

³² Ibid.

³³ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 330.

³⁴ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 298 f. Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 320.

³⁵ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 298 f.

kan stole på, at retsafgørelser ikke ændres eller bliver tilsidesat, og at der er lighed for loven.³⁶

Den anden opfattelse i Danmark er, at gældende ret bør følge samfundsudviklingen, og at domstolene derfor kan fravige en ellers klar retspraksis.³⁷ Det faktum, at retspraksis ikke udgør en retskilde, kan støttes på flere forhold: 1) domstole afgør sager mellem parter, og en afgørelse støttes på et retsgrundlag, der forud for dommens afsigelse er tilgængeligt for dommeren³⁸, 2) domstolene udgør ikke den lovgivende magt efter grundlovens § 3 og 3) det er ikke udelukket, at dommere også kan tage fejl, når de træffer afgørelser.³⁹ På baggrund af det anførte, er der således både forhold, som taler for og imod, at retspraksis skal anses som en retskilde. I Danmark er der skabt en mellemløsning, hvor retspraksis på den ene side anerkendes som en retskilde, men på den anden side kan domstolene og andre retsanvendere fravige en klar retspraksis.⁴⁰

En afgørelse afsagt af en højere retsinstant vil typisk have højere retskildeværdi end en afgørelse afsagt af en lavere retsinstant.⁴¹ Uanset om der er tale om en afgørelse fra byretten, landsretten eller Højesteret, kan afgørelsen bidrage til fortolkningen af lovgivningen.⁴²

Administrativ praksis

I afgørelserne i *afsnit 4.2.* henviser byretterne til de afgørelser, som er truffet af henholdsvis fængslerne og DfK. Byretterne henviser således til administrativ praksis. Da en forvaltning er forpligtet af lighedshensyn, kan forvaltningspraksis i forvaltningen anses for en bindende retskilde.⁴³ Administrativ praksis er dog ikke bindende for domstolene i Danmark.⁴⁴

Forslag til folketingsbeslutning

I specialets *kapitel 5* vil forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf fremsat den 14. januar 2020 blive inddraget. Der er tale om et såkaldt »*beslutningsforslag*«, som ikke anses som en del af gældende ret. Forslaget kan dog anvendes som et bidrag til

³⁶ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 298 f. Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 315 f.

³⁷ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 299.

³⁸ Munk Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 330.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 299.

⁴¹ Munk Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 324.

⁴² Ibid. s. 320.

⁴³ Ibid. s. 331.

⁴⁴ Ibid. s. 331 f.

vurderingen af, om der er behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis vedrørende straffcelle.

EMRK, EMD og EMD-praksis

EMRK vil blive inddraget i flere af specialets kapitler. Konventionen trådte i kraft den 3. september 1953, og den blev samme år ratificeret af Danmark.⁴⁵ Konventionen har været folkeretligt bindende for Danmark siden 1953, og i år 1992 blev den inkorporeret ved lov.⁴⁶ EMRK er den eneste menneskerettighedskonvention, som både er ratificeret og inkorporeret i dansk ret.⁴⁷ Inkorporeringen af konventionen betyder, at den formelt er gjort til en del af gældende dansk ret, og at den er direkte anvendelig ved danske domstole og forvaltningsmyndigheder.⁴⁸ EMRK har således en væsentlig betydning i dansk ret.

I år 1959 blev Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (*EMD*) etableret i Strasbourg med det formål at sikre en effektiv håndhævelse af EMRK.⁴⁹ Enkeltpersoner kan klage til EMD med påstand om, at en medlemsstat har krænket de rettigheder, som er beskyttet af konventionen.⁵⁰ Flere relevante EMD-afgørelser om isolationsfængsling vil blive inddraget i specialet. Inddragelsen af afgørelser fra EMD bidrager til fortolkningen af bestemmelserne i EMRK. Praksis fra EMD præciserer også indholdet og omfanget af staternes forpligtelser, som følger af konventionen.⁵¹

EMRK og EMD-praksis kan karakteriseres som dynamisk. Det betyder, at konventionen er et levende instrument, som skal fortolkes i lyset af de aktuelle forhold, og at EMD-praksis udvikler sig i takt med samfundsudviklingen.⁵²

Det fremgår af EMRK, at afgørelser truffet af EMD kun er bindende for de involverede lande.⁵³ I forarbejderne til inkorporeringsloven fremgår det dog, at danske myndigheder må

⁴⁵ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 286.

⁴⁶ Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 54.

⁴⁷ Mørk og Lindholm, CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology, s. 3.

⁴⁸ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 286 og s. 291.

⁴⁹ <https://menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-eu/europaeiske-menneskerettighedsdomstol>

I år 1998 blev den daværende Menneskerettighedskommission og Menneskerettighedsdomstol slået sammen til én institution. EMD i dens nuværende form har således eksisteret siden år 1998. Se

<https://www.justitsministeriet.dk/arbejdsomraader/international/menneskerettigheder/den-europaeiske-menneskerettighedsdomstol>

⁵⁰ Jf. EMRK artikel 34 og Engbo, Straffuldbyrdsret, 2005, s. 387.

⁵¹ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 15.

⁵² Ibid. s. 23 f. Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 287. Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 81.

⁵³ Jf. EMRK artikel 46, stk. 1.

følge EMD's retspraksis, og at det ikke er afgørende, om der er tale om praksis vedrørende Danmark eller en anden stat.⁵⁴ I specialet vil der derfor både blive inddraget afgørelser fra EMD, hvor Danmark er part og afgørelser, hvor Danmark ikke er part.

I dansk ret antages det, at EMRK som udgangspunkt har forrang for modstridende dansk ret.⁵⁵ Dette indebærer, at EMRK og praksis fra EMD i tilfælde af uoverensstemmelse med dansk ret, skal tillægges forrang. Udgangspunktet fraviges i to tilfælde. Første undtagelse er, at den danske grundlov har forrang ved modstrid med EMRK, da konventionen ikke er inkorporeret i dansk ret på grundlovsniveau.⁵⁶ Den anden undtagelse er, at de danske domstole kan tilsidesætte EMRK, hvis den lovgivende magt udtrykkeligt har tilkendegivet dette i lovens forarbejder.⁵⁷

Børnekonventionen, General Comments og Concluding Observations

Den 20. november 1989 blev FN's Børnekonvention vedtaget på FN's generalforsamling.⁵⁸ I år 1991 ratificerede Danmark konventionen, men den er ikke blevet inkorporeret ved lov.⁵⁹ Konventionen er implementeret i dansk ret ved konstatering af normharmoni.⁶⁰ Idet konventionen kun er ratificeret, men ikke inkorporeret i dansk lov, er konventionen kun bindende for Danmark på et folkeretligt niveau. På trods af at konventionen ikke er inkorporeret i dansk ret, anses den som en relevant retskilde, som kan påberåbes til og anvendes af danske domstole og administrative myndigheder.⁶¹

Med henblik på at sikre overensstemmelse mellem ikke-inkorporeret folkeret herunder børnekonventionen og dansk ret, er der formuleret tre anerkendte regler i juridisk litteratur; fortolkningsreglen, formodningsreglen og instruktionsreglen.⁶² Børnekonventionen kan dog

⁵⁴ Betænkning nr. 1220/1991, kap. 11, *afsnit 1.3.*, s. 192.

⁵⁵ Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 47.

⁵⁶ *Ibid.* s. 55.

⁵⁷ *Ibid.* s. 57.

⁵⁸ <https://www.boerneraadet.dk/boernekonventionen>

⁵⁹ Den danske stat har både i år 2001 og 2014 overvejet, om FN's Børnekonvention skulle inkorporeres i dansk ret. Den 20. november 2019 fremsatte Trine Torp (SF) m.fl. forslag til folketingsbeslutning om inkorporering af FN's Børnekonvention i dansk ret. Se

https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/B39/som_fremsat.htm

⁶⁰ *Normharmoni*; Et udtryk for, at en medlemsstats gældende nationale regler på forhånd er i overensstemmelse med konventionen. Se Mørk og Lindholm, *CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology*, s. 10 og s. 21. Det skal bemærkes, at der er i specialet er henvist til sidetal i en publikation af Mørk og Lindholm. Det har ikke været muligt for forfatteren at komme i besiddelse af bogen, *Children's Rights, The Convention on the Rights of the Child in Danish Law*, 2020, Djøf Forlag. Publikationen kan udleveres på opfordring.

⁶¹ Mørk og Lindholm, *CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology*, s. 21.

<https://menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-danmark/dansk-lovgivning>

⁶² De tre regler gør sig gældende i forhold til alle ratificerede konventioner. *Fortolkningsreglen* indebærer, at danske retsregler ved fortolkningstvivel skal fortolkes på en måde, der bedst muligt bringer dem i

ikke tilsidesætte en klar dansk bestemmelse med modstridende indhold, som har været lovgivers intention.⁶³

FN's Komité for Barnets Rettigheder (*Børnekomitéen*) har til opgave at overvåge, om børnekonventionen bliver overholdt.⁶⁴ Børnekomitéen udarbejder de såkaldte »*Concluding observations*«, som indeholder anbefalinger til en deltagerstat, men disse er ikke retligt bindende for staten.⁶⁵ Endvidere udarbejder Børnekomitéen de såkaldte »*General Comments*«, og ligesom anbefalingerne er disse ikke retligt bindende for deltagerstaterne, men de udgør en autoritativ fortolkning af konventionens bestemmelser.⁶⁶

Europæisk Konvention til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf og udtalelser fra CPT

I år 1989 ratificerede Danmark Europarådets Konvention til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf og konventionen trådte i kraft samme år.⁶⁷ Ligesom børnekonventionen, er konventionen bindende for Danmark på et folkeretligt niveau, og den kan påberåbes og anvendes af danske domstole og andre retsanvendende myndigheder. Konventionen udgør relevante fortolkningshensyn, der kan inddrages, når dansk ret fortolkes og anvendes.⁶⁸

Det følger af konventionens artikel 1, at der oprettes en komité til forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf. CPT er nedsat under Europarådet, og formålet med komitéen er at sikre forebyggelse af mishandling af frihedsberøvede personer i Europa.⁶⁹ Hvert 4. år foretager CPT periodiske besøg i de enkelte deltagerstater med det formål at undersøge, hvordan frihedsberøvede personer behandles i medlemsstaterne.⁷⁰ Efter hvert besøg udarbejder CPT en detaljeret rapport til den pågældende stat, som omfatter

overensstemmelse med folkeretten. *Formodningsreglen* indebærer, at det antages, at lovgiver ikke har haft til hensigt at lovgive i strid med folkeretten. *Instruktionsreglen* indebærer, at en ratificeret konvention udgør en instruktion til administrative myndigheder om at medvirke til opfyldelse af den indgåede konventions forpligtelser. Se Mørk og Lindholm, CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology, s. 11 og s. 21. Evald m.fl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, 2004, s. 332 og s. 333.

⁶³ Mørk og Lindholm, CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology, s. 21.

⁶⁴ Schultz m.fl., Socialret, 2017, s. 28.

⁶⁵ Mørk og Lindholm, CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology, s. 15.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Se https://www.coe.int/en/web/cpt/about-the-cpt?p_p_id=56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1&_56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B_languageId=da_DK og Bekendtgørelse nr. 57 af 16. maj 1991.

⁶⁸ Betænkning nr. 1546/2014, s. 39 f.

⁶⁹ DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 12.

⁷⁰ Ibid. CPT besøgte Danmark senest i perioden 3. april 2019 til 12. april 2019, og den seneste rapport fra CPT til Danmark er fra den 7. januar 2020.

delegationens iagttagelser, konklusioner, henstillinger, kommentarer og anmodninger om oplysninger.⁷¹ Rapporterne er ikke bindende for Danmark, men de udgør et autoritativt fortolkningsbidrag.⁷²

FN's Konvention mod Tortur og Anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf

Den 10. december 1984 blev FN's Konvention mod Tortur og Anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf (*FN's Torturkonvention*) vedtaget af FN's Generalforsamling.⁷³ Konventionen blev ratificeret af Danmark i år 1987, og den blev folkeretligt bindende for Danmark efter ikrafttræden den 26. juni 1987.⁷⁴ Ligesom andre ratificerede konventioner kan konventionen påberåbes og anvendes af danske domstole og andre retsanvendende myndigheder. Konventionen udgør relevante fortolkningshensyn, der kan inddrages, når dansk ret fortolkes og anvendes.⁷⁵

I medfør af konventionen er der etableret en kontrolprocedure. En særlig komité, »*FN's Torturkomité*« har til opgave at holde øje med overholdelsen af konventionens forpligtelser, og den kan modtage og behandle klager fra enkeltpersoner som hævder, at der er sket en eller flere krænkelse af konventionen.⁷⁶ Komitéen kan også fremsætte udtalelser, som ikke er juridisk bindende for Danmark, men de udgør fortolkningsbidrag i dansk ret.⁷⁷

De Europæiske Fængselsregler

Den danske regering har tilsluttet sig De Europæiske Fængselsregler, som blev vedtaget af Europarådets Ministerkomité den 11. januar 2006.⁷⁸ Reglerne er ikke retligt bindende for medlemsstaterne, men de skal anses som en anbefaling af god praksis inden for

⁷¹ Jf. artikel 10 i Europæisk Konvention til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf.

https://www.coe.int/en/web/cpt/about-the-cpt?p_p_id=56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1&_56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B_languageId=da_DK

⁷² Engbo m.fl., Fængsler og Menneskerettigheder, 2012, s. 89.

⁷³ UN General Assembly Resolution 39/46.

⁷⁴ Bekendtgørelse nr. 88 af 23. oktober 1987.

⁷⁵ Betænkning nr. 1546/2014, s. 39 f.

⁷⁶ Engbo, Straffuldbyrdsret, 2005, s. 388. <https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/rapportering-fns-traktatkomiteer/fns-komite-tortur-grusom>

⁷⁷ Betænkning nr. 1546/2014, s. 37.

⁷⁸ https://www.kff.dk/fileadmin/_migrated/content_uploads/DanishEPR.pdf

Ombudsmandens temarapport om strafcelle, Temarapport 2019, 5. maj 2020, s. 11.

fængselsadministration.⁷⁹ Selvom reglerne ikke er retligt bindende, kan de have retskildemæssig værdi som fortolkningsbidrag i dansk straffuldbyrdsret.⁸⁰

FN's standardminimumsregler (Mandela-regler)

I år 2015 vedtog FN's generalforsamling et nyt sæt standardminimumsregler for behandling af frihedsberøvede, de såkaldte »Mandela-regler«, som erstatter de oprindelige retningslinjer fra den 30. august 1955.⁸¹ Den danske regering har ligeledes tilsluttet sig disse regler.⁸² Mandela-reglerne indeholder generelle minimumsregler for behandling af indsatte⁸³, og de henregnes traditionelt til såkaldt »soft law«. Dette betyder, at reglerne ikke er folkeretligt bindende for Danmark, men de kan have en vis værdi som fortolkningsbidrag i dansk straffuldbyrdsret.⁸⁴

Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR)

Den Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR)⁸⁵ er et vigtigt redskab i FN's overvågning af medlemslandenes overholdelse af deres menneskeretlige forpligtelser, og UPR beskrives som et universelt og obligatorisk bedømmelsessystem under FN's Menneskerettighedsråd.⁸⁶ Det primære formål med UPR er at forbedre menneskerettigheder i FN's medlemslande.⁸⁷ Hver medlemsstat af FN skal foretage rapportering om dens menneskerettighedsforhold, hvorefter medlemsstaten bliver eksamineret af de øvrige medlemsstater.

Medlemsstaterne giver anbefalinger til den stat, som bliver eksamineret, men disse er ikke juridisk bindende for den eksaminerende stat. Anbefalingerne kan nærmere beskrives som synspunkter og forslag til den eksaminerende stat, som skal tage stilling til, om den vil acceptere eller afvise dem.⁸⁸ Hvis medlemsstaten frivilligt forpligter sig til at gennemføre

⁷⁹ DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 12.

⁸⁰ Engbo, Straffuldbyrdsret, 2005, s. 69.

⁸¹ Institut for Menneskerettigheder, Dansk fængselslovgivning og FN's standarder for fængsler, september 2018.

⁸² Ombudsmandens temarapport om straffuldbyrdelse, Temarapport 2019, 5. maj 2020, s. 11.

⁸³ United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (The Nelson Mandela Rules), A/RES/70/175, observation 1.

⁸⁴ Engbo, Straffuldbyrdsret, 2005, s. 69.

⁸⁵ Universal Periodic Review.

⁸⁶ <https://um.dk/da/udenrigspolitik/folkeretten/menneskerettigheder/danmark-til-eksamen-i-menneskerettigheder/den-universelle-periodiske-bedoemmelse-upr/>

Faye Jacobsen, Fokus på Den Universelle Periodiske Bedømmelse, En kort præsentation, Institut for Menneskerettigheder, 2010, s. 5.

⁸⁷ Ibid. Se Wandahl Mouyal, Danmark til eksamen i menneskerettigheder, Juristen nr. 04.

⁸⁸ Faye Jacobsen, Fokus på Den Universelle Periodiske Bedømmelse, En kort præsentation, Institut for Menneskerettigheder, 2010, s. 11.

anbefalingerne og dermed giver en accept af disse, må de betragtes som bindende for staterne.⁸⁹

Litteratur

Retslitteratur vil generelt blive inddraget i specialet. Det klare udgangspunkt er, at retslitteratur ikke udgør en retskilde, da en forfatter savner legitimitet til at fastlægge ret.⁹⁰ Retslitteratur kan dog fungere som fortolkningsbidrag.

Folketingets Ombudsmand

I 2019 havde ombudsmandens tilsynsafdeling særlig fokus på anvendelsen af straffecelle, hvor tilsynsholdet besøgte 3 lukkede fængsler, 2 åbne fængsler, 11 arrester og kriminalforsorgens udlændingecenter.⁹¹ Under besøgene havde tilsynsholdet samtaler med indsatte, som var eller havde været i straffecelle. Tilsynsbesøgene blev gennemført i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY. Ombudsmandens temarapport med de væsentligste resultater af tilsynsbesøgene er mod forventning ikke blevet offentliggjort den 1. april 2020. Da rapporten er blevet offentliggjort på et sent tidspunkt i specialeforløbet, vil den kun blive berørt i et begrænset omfang.

Ombudsmandens udtalelser udgør ikke en bindende retskilde og hverken borgere, domstolene eller andre myndigheder er bundet af dem.⁹² Selvom udtalelserne ikke er bindende, er det vigtigt at bemærke, at udtalelserne har en stor betydning i forhold til fastsættelse af gældende forvaltningsret i Danmark.⁹³

1.5. Redegørelse for fremstillingen

Specialet er inddelt i seks overordnede kapitler. I første del af besvarelsen af specialets problemformulering (*kapitel 2*) behandles den danske regulering af straffecelle. I specialets anden del (*kapitel 3*) behandles primært Danmarks forpligtelser i henhold til straffecelle og i tredje del (*kapitel 4*) analyseres udvalgte danske afgørelser og EMD-praksis. I del fire (*kapitel 5*) foretages en retlig vurdering af, om anvendelsen af straffecelle i Danmark er forenelig med

⁸⁹ Faye Jacobsen, Fokus på Den Universelle Periodiske Bedømmelse, En kort præsentation, Institut for Menneskerettigheder, 2010, s. 11.

⁹⁰ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 372 f.

⁹¹ Ombudsmanden undersøger brugen af straffecelle i fængsler og arrester, 18. marts 2019. Ombudsmandens temarapport om straffecelle, Temarapport 2019, 5. maj 2020, s. 14.

⁹² Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 334.

⁹³ Forvaltningen indretter sig altid efter de anbefalinger, som den modtager fra ombudsmanden. Ved de danske domstole bliver ombudsmandens opfattelser respekteret og fremdraget under behandlingen af retssager. Se Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 333 f. Udtalelser fra ombudsmanden respekteres i Kriminalforsorgen. Se Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 66.

Danmarks internationale forpligtelser, og om der er behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis om strafcelle. Specialets sidste del (*kapitel 6*) indeholder en konklusion.

Kapitel 2 - Dansk regulering af strafcelle

2.1. Introduktion

For at kunne foretage en retlig vurdering af, hvorvidt anvendelsen af strafcelle i Danmark er forenelig med Danmarks internationale forpligtelser, er det centralt at belyse reglerne for det bestemte retsområde i Danmark. I *afsnit 1.4.* blev sfbl., disciplinærstrafbkg. og disciplinærstrafvejl. introduceret, hvorfor dette kapitel kun vil fokusere på det nærmere indhold af udvalgte regler og vejledende punkter.

2.2. Straffuldbyrdelsesloven, disciplinærstrafbekendtgørelsen og disciplinærstrafvejledningen

2.2.1. Definition af og formål med disciplinærstraf

Kapitel 11 i sfbl. hjemler en adgang til at anvende disciplinærstraf, men loven indeholder ingen definition af begrebet. Disciplinærstraf kan dog karakteriseres som en administrativ pønalt reaktion over for en indsat på en ikke tilladt adfærd.⁹⁴

Sfbl. § 68 nævner indledningsvist de tre former for disciplinærstraf, der kan anvendes over for indsatte, som overtræder lovens regler. De tre former er advarsel, bøde og strafcelle. Størstedelen af disciplinærstraffe gives i form af bøde.⁹⁵

Anvendelsen af disciplinærstraffene har to overordnede formål. Først og fremmest skal de virke som redskab for fængsler og arresthuse ved løsningen af de sikkerheds- og ordensmæssige opgaver.⁹⁶ For det andet skal de medvirke til at tilvejebringe en rimelig hverdag i institutionerne.⁹⁷ Anvendelsen af disciplinærstraf i fængslerne har derfor samme begrundelse som brug af straf i almindelighed i samfundet, da sanktionerne i begge tilfælde skal bidrage til at opretholde lov og orden i samfundet.⁹⁸

⁹⁴ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 240. Institut for Menneskerettigheder, Frihedsberøvelse, Status 2015-16, 2016, s. 27.

⁹⁵ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 357.

⁹⁶ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 241.

⁹⁷ Betænkning nr. 1181, 1989, s. 239.

⁹⁸ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 241.

2.2.2. Definition af strafcelle

Strafcelle indebærer, at den indsatte anbringes i en særlig afdeling, eget opholdsrum eller i et arresthus.⁹⁹ En indsat som ikendes strafcelle isoleres 23 timer i døgnet i en særlig celle uden mulighed for samvær med andre indsatte.¹⁰⁰ Derfor anses strafcelle også for den mest indgribende form for disciplinærstraf.

2.2.3. Afsonere og varetægtsarrestanter

Reglerne om disciplinærstraf i sfbl. §§ 67-69 og § 71 gælder også for varetægtsarrestanter, jf. disciplinærstrafbkg. § 1, stk. 2.¹⁰¹ Retsplejelovens § 775 regulerer særskilt disciplinærstrafformer, den maksimale varighed af strafcelle mv. for varetægtsarrestanter. Disciplinærstrafbkg. og disciplinærstrafvejl. finder tilsvarende anvendelse for varetægtsarrestanter.

2.2.4. Hovedbetingelser for ikendelse af strafcelle

Gerningen

I sfbl. er det bestemt, at der kun kan ikendes disciplinærstraf for en forseelse, hvis det på forhånd udtrykkeligt er fastsat i en generel forskrift, at den pågældende forseelse kan medføre disciplinærstraf.¹⁰² Dette er i overensstemmelse med det fundamentale strafferetlige princip i straffelovens § 1. Generelle forskrifter kan findes i sfbl., i administrative bestemmelser eller i lokale forskrifter udstedt af kriminalforsorgsområdet.¹⁰³

Det følger af sfbl. § 67, at en indsat skal ikendes disciplinærstraf, hvis vedkommende har foretaget en gerning, som er omfattet af bestemmelsen¹⁰⁴:

- 1) ved overtrædelse af § 32,
- 2) ved udeblivelse, undvigelse eller forsøg herpå,
- 3) ved tilsidesættelse af beskæftigelsespligten efter § 38, stk. 1,
- 4) ved nægtelse af afgivelse af udåndingsprøve eller urinprøve efter § 60 a,
- 5) ved indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer eller andre stoffer, der er forbudt efter den almindelige lovgivning,
- 6) ved overtrædelse af de regler eller anvisninger, der gælder for rygning i institutionen,
- 7) ved overtrædelse af straffelovgivningen, når overtrædelsen tillige indebærer en selvstændig krænkelse af orden eller sikkerhed i institutionen,

⁹⁹ Jf. sfbl. § 70, stk. 2.

¹⁰⁰ Ombudsmanden undersøger brugen af strafcelle i fængsler og arrester, 18. marts 2019.

¹⁰¹ Engbo, Straffuldbyrdesret, 2005, s. 243.

¹⁰² Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdesloven med kommentarer, 2017, s. 352. Se U.2019.1714, side 1716.

¹⁰³ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdesloven med kommentarer, 2017, s. 352.

¹⁰⁴ Engbo, Straffuldbyrdesret, 2005, s. 244.

- 8) ved overtrædelse af regler fastsat af justitsministeren, når det i reglerne er bestemt, at overtrædelse kan medføre disciplinærstraf, og
- 9) ved overtrædelse af regler fastsat af kriminalforsorgsområdet, når det i reglerne er bestemt, at overtrædelse kan medføre disciplinærstraf.

Ud fra ordlyden af sfbl. § 67 kan det udledes, at bestemmelsen kun vedrører indsatte. Disciplinærstraf kan derfor kun anvendes over for personer, som er indsat i et fængsel eller arresthus dvs. afsonere og varetægtsarrestanter og kun for forhold begået efter varetægts eller straffuldbyrdelsens iværksættelse og indtil løsladelsen.¹⁰⁵

I sfbl. § 67 er der tale om en udtømmende opregning af hvilke forhold, der fører til, at den indsatte skal ikendes en disciplinærstraf.¹⁰⁶ I 2016 blev der foretaget en ændring af bestemmelsen, således at skønnet i sager om anvendelse af disciplinærstraf blev fjernet, og det blev obligatorisk at ikende en indsat disciplinærstraf, hvis betingelserne herfor er opfyldt.¹⁰⁷ En indsat skal ikendes en disciplinærstraf i de nr. 1-8 nævnte tilfælde, forudsat at det kan bevises, at indsatte har gjort sig skyldig i den pågældende forseelse.¹⁰⁸ I sfbl. § 67, nr. 7 og nr. 8 er det anført, at overtrædelse af nærmere angivne regler kan medføre disciplinærstraf. Anvendelsen af ordet *kan* ændrer ikke ved, at der skal ikendes disciplinærstraf, hvis den indsatte har begået en disciplinær forseelse.¹⁰⁹

Strafcelle kan kun anvendes for forhold eller forsøg herpå, som er opregnet i sfbl. § 68, stk. 2:

- 1) udeblivelse eller undvigelse,
- 2) indsmugling, besiddelse eller indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer eller andre stoffer, der er forbudt efter den almindelige lovgivning,
- 3) nægtelse af afgivelse af udåndingsprøve eller urinprøve efter § 60 a,
- 4) indsmugling eller besiddelse af våben og andre personfarlige genstande,
- 5) vold eller trusler om vold mod medindsatte, personale eller andre i institutionen,
- 6) groft hærværk og
- 7) andre grove eller oftere gentagne forseelser.

¹⁰⁵ Engbo, Straffuldbyrdelsesret, 2005, s. 243.

¹⁰⁶ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 352.

¹⁰⁷ Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat den 14. januar 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Jacob Mark (SF), 2019/1 BSF 71, s. 2.

¹⁰⁸ Jf. L 641 2016 (Styrket indsat mod mobiltelefoner i fængsler mv.), afsnit 2.3.3. Disciplinærstrafvejl. pkt. 1.3. Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 352.

¹⁰⁹ Disciplinærstrafvejl. pkt. 1.3.

Hvis en forseelse er omfattet af sfbl. § 67, men ikke af sfbl. § 68, stk. 2, kan der således kun anvendes bøde eller advarsel som disciplinærstraf. Opregningen i sfbl. § 68, stk. 2, er ligeledes udtømmende.¹¹⁰ Det betyder, at der hverken i administrative bestemmelser udstedt af justitsministeren eller i lokale regler udstedt af kriminalforsorgsområdet kan fastsættes regler om, at forseelser der ikke er omfattet af sfbl. § 68, stk. 2, kan medføre anvendelse af strafcelle over for den indsatte.¹¹¹ Det følger af sfbl. § 68, stk. 3, at der er mulighed for at anvende strafcelle og bøde i forening.

I 2018 var den mest anvendte begrundelse for brug af strafcelle uretmæssige dispositioner over effekter (*genstande*) og penge.¹¹² Den mindst anvendte begrundelse var samme år undvigelse/udeblivelse fra udgang og beskæftigelsesvægring.

Tilregnelser

Det er almindeligt anerkendt, at almindelige strafferetlige principper også skal respekteres på disciplinærstrafferettens område.¹¹³ Det betyder, at den begåede handling skal tilregnes den indsatte som forsætlig eller uagtsom. Sfbl. og forarbejderne til denne tager ikke stilling til, hvilken grad af tilregnelser hos den indsatte der kræves som grundlag for ikendelse af disciplinærstraf. Det antages i dansk ret, at disciplinærstraf kan ikendes for både forsætlige og uagtsomme handlinger, jf. princippet i straffelovens § 19.¹¹⁴

Tilregnelighed

En indsat kan ikke ikendes disciplinærstraf, hvis vedkommende på gerningstidspunkt var utilregnelig på grund af sindssygdom eller tilstande, som kan ligestilles hermed.¹¹⁵ Denne situation vil sjældent forekomme, da personer med sindssygdom eller lignende tilstande ikke skal opholde sig i et fængsel men derimod indlægges på en psykiatrisk afdeling.

Retsstridighed

Den handling som den indsatte foretager, skal være retsstridig. En handling er ikke retsstridig, hvis der foreligger nødværge, nødret eller en anden objektiv straffrihedsgrund.¹¹⁶

¹¹⁰ Schiøler og Dragsted, *Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer*, 2017, s. 358.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² Kriminalforsorgens statistik 2018, *tabel 5.2. om disciplinærstraffe*, 2018 (*begrundelser*), s. 34.

¹¹³ Engbo, *Straffuldbyrdelsesret*, 2005, s. 244.

¹¹⁴ *Ibid.* s. 245.

Schiøler og Dragsted, *Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer*, 2005, s. 355.

Straffelovens § 19; Det følger af straffelovens § 19, at der skal foreligge forsæt ved straflovovertrædelser, medmindre straf for uagtsomhed er særligt hjemlet.

¹¹⁵ Jf. princippet i straffelovens § 16. Se Engbo, *Straffuldbyrdelsesret*, 2005, s. 246.

¹¹⁶ Engbo, *Straffuldbyrdelsesret*, 2005, s. 246.

2.2.5. Varigheden af strafcelle

Når strafcelle ikendes som disciplinærstraf, skal varigheden af strafcelle fastsættes, jf. sfbl. § 70. Varigheden fastsættes under hensyn til forseelsens art og omfang, og den må højst udgøre 4 uger. Fængselspersonalet i institutionen skal aktivt foretage et konkret skøn om varigheden, som skal være proportional med overtrædelsens art.¹¹⁷

Hvis den indsatte er *under 18 år* fastsættes tidsrummet til højst 7 dage, medmindre der er tale om en handling vedrørende vold mod personale i institutionen, jf. sfbl. § 70, stk. 1. Det betyder, at der i sager om vold mod kriminalforsorgens personale kan ikendes strafcelle i op til 4 uger. I lovbemærkningerne¹¹⁸ til sfbl. § 70 er det forudsat, at varigheden af strafcelle for unge under 18 år bør fastsættes til et tidsrum af maksimum 3 dage i alle almindelige forekommende tilfælde.¹¹⁹ I forlængelse heraf bemærkes det, at det kun er i særlige tilfælde, at varigheden bør fastsættes til mere end 3 dage. Særlige tilfælde kan bl.a. være gentagelsestilfælde og forseelser af mere alvorlig karakter. Det omtalte maksimum på 3 dage omfatter ikke sager om vold mod kriminalforsorgens personale, hvor det er muligt at ikende strafcelle op til 4 uger.¹²⁰ Maksimumslængden på 3 dage i alle almindelige forekommende tilfælde er begrundet med, at strafcelle er en meget indgribende form for disciplinærstraf. Ifølge Justitsministeriet bør strafcelle kun anvendes over for indsatte under 18 år, når det findes tvingende nødvendigt.¹²¹

Det fremgår af retsplejelovens § 775, stk. 2, at der ved ikendelse af strafcelle over for varetægtsarrestanter fastsættes en varighed til et tidsrum af højst 4 uger. Såfremt der er tale om unge under 18 år, fastsættes tidsrummet dog til højst 7 dage, medmindre der er tale om vold mod personale i institutionen. Retsplejelovens § 775, stk. 2, svarer således stort set til sfbl. § 70.

2.2.6. Fuldbyrkelse af strafcelle

En indsat der ikendes strafcelle skal anbringes i en særlig afdeling, eget opholdsrum eller i et arresthus, jf. sfbl. § 70, stk. 2. Den indsatte er under anbringelsen som udgangspunkt

¹¹⁷ DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 6.

¹¹⁸ L 21 Forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrkelse af straf m.v., retsplejeloven, straffeloven og lov om folkeskolen, *afsnit 2.6.2. og 2.6.3.*

¹¹⁹ Disciplinærstrafvejl. pkt. 1.4.

¹²⁰ Se Børnerådets kommentar til Lov om ændring af lov om fuldbyrkelse af straf m.v., retsplejeloven, straffeloven og lov om folkeskoleloven, J.nr. 3.7.27/JR, 10.09.2018, hvoraf det fremgår, at Børnerådet helst ser, at strafcelle helt afskaffes for unge under 18 år. Hvis unge under 18 år anbringes i strafcelle, skal det ifølge Børnerådet som udgangspunkt ske for et tidsrum af 3 dage og kun undtagelsesvist op til 7 dage. Børnerådet mener, at den nævnte begrænsning også skal gælde i sager om vold mod personalet, da isolation alene har karakter af staf og ikke er med til at forebygge nye voldstilfælde.

¹²¹ L 21 Forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrkelse af straf m.v., retsplejeloven, straffeloven og lov om folkeskolen, *afsnit 2.6.2.*

udelukket fra fællesskab i institutionen. Unge under 18 år kan deltage i beskæftigelse, medmindre konkrete grunde taler imod. Ovenstående gør sig også gældende i forhold til varetægtsarrestanter men med retsplejelovens § 775, stk. 3, som hjemmel. Det følger af disciplinærstrafbkg. § 2, stk. 4, at hvis særlige forhold taler for det, kan der i forbindelse med udståelse af strafcelle tillades begrænset fællesskab.

Fuldbyrdelsen af disciplinærstraf herunder strafcelle kan gøres helt eller delvis betinget¹²², hvis den indsatte ikke begår et strafbart forhold eller en ny disciplinærforseelse i en bestemt periode, jf. sfbl. § 68, stk. 4.

Som udgangspunkt er en indsat, som ikendes strafcelle omfattet af sfbl. almindelige regler om beskæftigelsesret og -pligt, jf. sfbl. §§ 38-42, ret til at tilbringe mindst én time i fri luft, jf. sfbl. § 43, stk. 3, og ret til at deltage i gudstjeneste, jf. sfbl. § 35.¹²³

Den indsattes udståelse af strafcelle afbryder ikke vedkommendes strafudståelse. Tiden i strafcelle medregnes således i straffetiden.¹²⁴

2.2.7. Justitsministerens fastsættelse af regler

Det følger af sfbl. § 70, stk. 3, at det er justitsministeren, som har kompetence til at fastsætte regler om udståelse af strafcelle i Danmark. Justitsministeren har med hjemmel i bestemmelsen udstedt disciplinærstrafbkg. og disciplinærstrafvejl.¹²⁵ Det er ligeledes justitsministeren, som har kompetence til at fastsætte regler om behandlingen af disciplinærsager, jf. sfbl. § 72.

2.2.8. Sagens behandling

Det følger af disciplinærstrafbkg. § 5, at disciplinærsager skal behandles hurtigst muligt. Der kan ikke fastsættes en fast øvre grænse for, hvor lang tid der må gå, før en sag om strafcelle er færdigbehandlet.¹²⁶ Dette skyldes, at det i nogle tilfælde vil være påkrævet at indhente yderligere indberetninger, foretage afhøringer af personale eller medindsatte i institutionen eller foretage genafhøring af den indsatte samt vidner. Inden der træffes afgørelse om

¹²² *Betinget* betyder i denne henseende, at fuldbyrdelsen af disciplinærstraffen eller en del af denne kan udsættes.

¹²³ Jf. disciplinærstrafbkg. § 2. Se Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 363.

¹²⁴ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 363.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Disciplinærstrafvejl. pkt. 3.

strafcelle, skal sagen være tilstrækkeligt oplyst. Den som forestår behandlingen af disciplinærsagen har ansvaret for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst.¹²⁷

2.2.9. Den indsatte rettigheder

I disciplinærsager om strafcelle skal den indsatte gøres bekendt med, hvad der er indberettet, og få en orientering om hvad der er fremkommet under eventuelle afhøringer.¹²⁸ Den indsatte har også ret til at udtale sig i sagen.

Når afgørelsen om strafcelle træffes, har den indsatte ret til at være til stede. I tilfælde af, at den indsatte ikke ønsker at være til stede, kan disciplinærsagen gennemføres uden den indsatte tilstedeværelse.¹²⁹

Ved begyndelsen af et forhør med den indsatte, skal vedkommende orienteres om sine rettigheder i forbindelse med sagens behandling herunder retten til en bisidder, retten til aktindsigt, retten til at udtale sig, retten til at godkende gengivelsen af sin forklaring og retten til efter anmodning at få udleveret en kopi af notat om disciplinærsagens behandling.¹³⁰ Disciplinærstrafvejl. uddyber indholdet af de forskellige rettigheder.¹³¹ Der vil ikke ske en yderligere gennemgang af disse rettigheder.

2.2.10. Administrativ klageadgang

En administrativ afgørelse der træffes af en myndighed inden for kriminalforsorgen, kan som udgangspunkt ikke påklages til en højere administrativ myndighed, jf. sfbl. § 111, stk. 1. Omfattet af bestemmelsen er både afgørelser, der er truffet efter sfbl., og afgørelser der er truffet med hjemmel i bekendtgørelser.¹³² Under »en myndighed inden for kriminalforsorgen« henhører både DfK og kriminalforsorgsområderne.¹³³ Hvis en afgørelse er truffet af DfK, kan den ikke påklages til justitsministeren efter sfbl. § 111, stk. 1. Hvis en afgørelse er truffet af et kriminalforsorgsområde, kan den ikke påklages til DfK efter sfbl. § 111, stk. 1.¹³⁴

Efter sfbl. § 111, stk. 3, kan justitsministeren fastsætte regler om, at afgørelser der er truffet af kriminalforsorgsområderne, kan påklages til DfK. Der er således tale om en undtagelse til udgangspunktet efter sfbl. § 111, stk. 1. Regler om at visse afgørelser kan påklages til DfK

¹²⁷ Disciplinærstrafvejl. pkt. 2.

¹²⁸ Jf. disciplinærstrafbkg. § 7, stk. 1.

¹²⁹ Ibid. § 7, stk. 5.

¹³⁰ Ibid. § 7, stk. 4 og disciplinærstrafvejl. pkt. 4.

¹³¹ Se disciplinærstrafvejl. pkt. 5 om retten til bisidder, pkt. 6 om retten til partshøring og pkt. 7 om retten til aktindsigt.

¹³² Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 549.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Ibid. s. 549 f.

fastsættes i de enkelte bekendtgørelser, som er udstedt inden for de forskellige områder i loven.¹³⁵ Det fremgår af disciplinærstrafbkg. § 10, stk. 1, nr. 1., at en afgørelse om strafcelle efter sfbl. § 70, stk. 1, jf. § 67, truffet af kriminalforsorgsområdet kan påklages til DfK. Klagen skal være iværksat senest 2 måneder efter, at afgørelsen om strafcelle er meddelt den indsatte. I særlige tilfælde kan DfK se bort fra fristen på 2 måneder.¹³⁶

Det fremgår af lovbemærkningerne¹³⁷ til sfbl., at udgangspunktet om begrænsningen af adgangen til at klage over kriminalforsorgsområdernes afgørelser ikke medfører, at DfK som tilsynsmyndighed ikke kan gribe ind i konkrete sager, såfremt et kriminalforsorgsområde har truffet en forkert afgørelse eller begået sagsbehandlingsfejl af grovere karakter.¹³⁸

Selvom den indsatte ikke har adgang til at klage til DfK, vil vedkommende have mulighed for at anmode kriminalforsorgsområdet om genoptagelse af en sag til ny behandling.¹³⁹ Hvis sagen tages op til en ny behandling, vil kriminalforsorgsområdet have mulighed for at træffe en ny afgørelse i den pågældende sag efter de almindelige forvaltningsretlige principper.¹⁴⁰

2.2.11. Domstolsprøvelse

En endelig administrativ afgørelse efter sfbl. § 70, stk. 1, jf. § 67, om disciplinærstraf i form af strafcelle i mere end 7 dage kan af den indsatte kræves indbragt til prøvelse for retten, jf. sfbl. § 112, stk. 1, nr. 3.¹⁴¹ Fristen for at fremsætte en anmodning om domstolsprøvelse er 4 uger efter, at den indsatte har fået meddelelse om afgørelsen vedrørende strafcelle. Den indsattes anmodning om domstolsprøvelse kan fremsættes over for DfK.¹⁴²

2.3. Delkonklusion

Anvendelse af strafcelle er reguleret i sfbl., disciplinærstrafbkg. og disciplinærstrafvejl. Der er flere hovedbetingelser, som skal være opfyldt, før strafcelle kan anvendes over for en indsat. Første betingelse er, at strafcelle kun kan anvendes, hvis det udtrykkeligt er fast i en generel forskrift. Sfbl. § 67 angiver udtrykkeligt, i hvilke tilfælde en indsat kan ikendes disciplinærstraf og sfbl. § 68 angiver, i hvilke tilfælde strafcelle kan ikendes. Anden

¹³⁵ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 549.

¹³⁶ Jf. disciplinærstrafbkg. § 10, stk. 2.

¹³⁷ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., retsplejeloven og lov om Offerfonden, 2013/1 LSF 190, *afsnit 6.2.1.3*.

¹³⁸ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 548.

¹³⁹ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., retsplejeloven og lov om Offerfonden, 2013/1 LSF 190, *afsnit 6.2.1.3*.

¹⁴⁰ Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 548.

¹⁴¹ DIGNITY har erfaret, at det er meget sjældent, at beslutninger om straffecelleanbringelse bliver påklaget til DfK og indbragt for domstolene. Se DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 7.

¹⁴² Schiøler og Dragsted, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, 2017, s. 553.

betingelse er, at den begåede handling skal tilregnes den indsatte som forsætlig eller uagtsom, og tredje betingelse er, at den indsatte ikke kan ikendes straffelse, såfremt vedkommende på gerningstidspunkt var utilregnelig på grund af sindssygdom. Fjerde og sidste betingelse er, at den begåede handling skal være retsstridig.

Når en indsat ikendes straffelse, skal der tages stilling til varigheden af straffelse, som skal fastsættes under hensyn til forseelsens art og omfang, jf. sfbl. § 70. I disciplinærsager om straffelse har den indsatte en række rettigheder herunder bl.a. ret til at udtale sig, ret til at blive orienteret om forholdene og ret til at være stede, når afgørelsen om straffelse træffes. En afgørelse om straffelse kan af den indsatte påklages til DfK efter disciplinærstraffebkg. § 10, stk. 1, nr. 1, og en endelig administrativ afgørelse i form af straffelse i mere end 7 dage kan kræves indbragt til prøvelse for domstolene efter sfbl. § 112, stk. 1, nr. 3.

Kapitel 3 - International regulering af straffelse

3.1. Introduktion

I *kapitel 2* blev udvalgte regler i sfbl. og disciplinærstraffebkg. gennemgået. Endvidere blev udvalgte, vejledende punkter i disciplinærstraffevjl. berørt. De nationale regler og vejledende punkter om straffelse suppleres af en lang række internationale regler og konventioner, der enten er juridisk bindende for Danmark eller har vejledende karakter. De nationale regler suppleres også af anbefalinger og udtalelser, som er indeholdt i rapporter udarbejdet af internationale komitéer. I dette kapitel vil der ske en gennemgang af det nærmere indhold i internationale konventioner, regelsæt, rapporter mv.¹⁴³

3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)

3.2.1. Artikel 1

Det følger af EMRK artikel 1, at enhver medlemsstat skal sikre enhver person under dens jurisdiktion de grundlæggende rettigheder og friheder, som er indeholdt i konventionens afsnit I.¹⁴⁴ Artikel 1 er en central bestemmelse i konventionen.¹⁴⁵ Dette skyldes, at artikel 1 angiver, hvem der er pligtssubjekter i henhold til konventionen og udtrykker konventionens

¹⁴³ Se *kapitel 1* for nærmere beskrivelse af de enkelte rapporter, konventioner mv.

¹⁴⁴ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 37. Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 44 og s. 54.

¹⁴⁵ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 37.

bindende karakter¹⁴⁶ for medlemsstaterne. Derudover angiver bestemmelsen, hvem der er de berettigede i henhold til konventionen samt konventionens materielle anvendelsesområde.¹⁴⁷

Menneskerettighederne i konventionen forpligter de enkelte medlemsstater¹⁴⁸ herunder Danmark. Private kan derimod ikke ifalde direkte ansvar for en krænkelse af menneskerettighederne i konventionen.¹⁴⁹ Begrebet »medlemsstat« i artiklens ordlyd skal fortolkes bredt, og i Danmark påhviler pligten til at sikre opfyldelse af konventionens bestemmelser Folketinget, regeringen, domstolene og forvaltningen.¹⁵⁰ Statens ansvar omfatter både handlinger og forsømmelser fra enhver offentlig myndighed.¹⁵¹ Konventionens menneskerettigheder gælder for alle mennesker under en stats jurisdiktion.¹⁵²

3.2.2. Artikel 3

Ordlyden af artikel 3

En stor del af de menneskeretlige problemstillinger i fængslerne relaterer sig til EMRK artikel 3.¹⁵³ Bestemmelsen fastslår, at »ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende¹⁵⁴ behandling eller straf». ¹⁵⁵ EMRK artikel 3 regulerer således forbuddet mod tortur og lignende indgreb. Ud fra bestemmelsen kan det udledes, at der sondres mellem tre former for indgreb; »tortur«, »umenneskelig behandling eller straf« og »nedværdigende behandling eller straf«. Den groveste form for indgreb er tortur, mellemformen er umenneskelig behandling eller straf, og den mildeste form for indgreb er nedværdigende behandling eller straf.¹⁵⁶

¹⁴⁶ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 46 f.

¹⁴⁷ Ibid. s. 37.

¹⁴⁸ »De høje kontraherende parter».

¹⁴⁹ Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 38.

¹⁵⁰ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 38, Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 39.

¹⁵¹ Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 39.

¹⁵² EMRK gælder for enhver uanset køn, alder, stilling, funktion, indlænding, udlænding mv. De berettigede i henhold til EMRK er således enhver. Se Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 47.

¹⁵³ Engbo m.fl., Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 91.

¹⁵⁴ I specialet bruges begrebet »nedværdigende« i stedet for »vanærende«.

¹⁵⁵ EMRK artikel 3.

¹⁵⁶ Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 289. Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 135 og 138.

Definition af tortur

EMRK artikel 3 indeholder ingen definition af tortur. Begrebets indhold beror således på EMD's praksis¹⁵⁷, og en specifik definition af begrebet findes i artikel 1, stk. 1, i FN's Torturkonvention.¹⁵⁸

Definition af umenneskelig behandling eller straf

Umenneskelig behandling eller straf er, ligesom tortur, ikke defineret i EMRK artikel 3. EMD har flere gange i sin praksis udtrykt, hvad der skal forstås ved umenneskelig behandling eller straf. EMD har udtalt, at en behandling kan karakteriseres som umenneskelig, hvis den har være anvendt i timevis og medført enten en legemlig skade, stærk psykisk eller mental lidelse.¹⁵⁹

Ved vurderingen af, om der er tale om umenneskelig behandling eller straf kan det have en betydning, om selve skaden eller lidelsen er påført individet bevidst, og om skaden er udført med et bestemt formål. Det er ikke en nødvendig betingelse for at statuere umenneskelig behandling eller straf, at mishandlingen er påført bevidst, og at skaden er påført individet med et nærmere bestemt formål.¹⁶⁰ Det skal bemærkes, at hvis en trussel om tortur er reel og umiddelbart forestående, kan den efter EMD's opfattelse også karakteriseres som umenneskelig behandling.¹⁶¹

Definition af nedværdigende behandling eller straf

Ved vurderingen af, om en behandling kan anses for nedværdigende, lægger EMD vægt på, om behandlingen har påført et individ en følelse af frygt, angst og underlegenhed, der er i stand til at ydmyge individet, nedbryde dets fysiske eller psykiske modstand eller få individet til at handle imod sin egen vilje eller samvittighed.¹⁶² En behandling vil også kunne karakteriseres som nedværdigende, hvis individet eller andre er af den opfattelse, at der er sket en ydmygelse, der overstiger et vist minimum af intensitet.¹⁶³

¹⁵⁷ Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 135.

¹⁵⁸ Se afsnit 4.3.1.

¹⁵⁹ Jf. bl.a. *Ireland v. The United Kingdom*, pkt. 167, *Gäfgen v. Germany*, pkt. 89 og *Kalashnikov v. Russia*, pkt. 95. Se Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 138, Engbo m.fl., *Fængsler og menneskerettigheder*, 2012, s. 98 og Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 2020, s. 289.

¹⁶⁰ Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 139.

¹⁶¹ Jf. bl.a. *Gäfgen v. Germany*, pkt. 91. Se Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 139. Engo m.fl., *Fængsler og menneskerettigheder*, 2012, s. 98. Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, 2020, s. 289 og s. 296.

¹⁶² Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, 2020, s. 289. Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 138.

¹⁶³ Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, 2020, s. 289 f. Engo m.fl., *Fængsler og menneskerettigheder*, 2012, s. 98.

I vurderingen kan det også indgå, om formålet med den pågældende behandling har været at ydmyge og nedgøre det pågældende individ, og om skaden eller lidelsen er påført bevidst.¹⁶⁴ En behandling kan anses som nedværdigende og dermed omfattet af artikel 3, uanset om formålet med denne ikke har været at ydmyge eller nedværdige individet, og uanset om skaden eller lidelsen ikke er påført bevidst.¹⁶⁵

Positiv og negativ forpligtelse

EMRK artikel 3 indeholder både en negativ og en positiv forpligtelse for de enkelte medlemsstater. Den negative forpligtelse består i, at en stat skal afstå fra at udøve tortur og lignende indgreb mod individer. Den positive forpligtelse består i, at staten skal træffe foranstaltninger for faktisk og retligt at beskytte individer under statens jurisdiktion mod tortur og lignende indgreb fra andre stater og private.¹⁶⁶

Absolut forbud

Forbuddet i EMRK artikel 3 er absolut.¹⁶⁷ Det betyder, at forbuddet ikke kan fraviges, når visse betingelser er opfyldt. En medlemsstat må ikke overveje, om tortur og lignende indgreb kan retfærdiggøres som et nødvendigt og proportionalt indgreb med det formål at tilgodese et eller flere anerkendelsesværdige samfundshensyn.¹⁶⁸ Dette gælder, selvom der er tale om tungtvejende hensyn, som kan tale for brugen af tortur og lignende indgreb. EMD har flere gange fastslået, at selv under vanskelige omstændigheder som kampen mod terrorisme, organiseret kriminalitet, krig¹⁶⁹ mv. gælder der et absolut forbud mod tortur og lignende indgreb.¹⁷⁰ Hvis en offentlig myndighed i Danmark har udsat et individ for tortur eller lignende indgreb, vil der uden videre foreligge en krænkelse af konventionens artikel 3.¹⁷¹

Minimumstærsklen

Det fremgår ikke af ordlyden af artikel 3, om isolationsfængsling herunder strafcelle er omfattet af bestemmelsen. For at en mishandling er omfattet af artikel 3, kræver det, at

¹⁶⁴ Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 138 f.

¹⁶⁵ *Ibid.* s. 138. Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, 2020, s. 290.

¹⁶⁶ Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 156. Engbo m.fl., *Fængsler og menneskerettigheder*, 2012, s. 93. Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, 2020, s. 348 f.

¹⁶⁷ Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 133.

¹⁶⁸ *Ibid.* s. 133 og s. 134.

¹⁶⁹ Det følger af EMRK artikel 15, stk. 2, at selv i tilfælde af krig eller en anden offentlig faretilstand, så er tortur forbudt.

¹⁷⁰ Jf. bl.a. *Chahal v. The United Kingdom*, pkt. 79. Se Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 133 og s. 134.

¹⁷¹ Se Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2019, s. 134.

behandlingen, som et individ har været udsat for, overstiger et vist minimum af intensitet.¹⁷² Selve vurderingen af, om en behandling overstiger et vist minimum af intensitet afhænger af de særlige omstændigheder i hver enkelt sag.¹⁷³ De særlige omstændigheder kan bl.a. være karakteren og omfanget af behandlingen, den tidsmæssige udstrækning af behandlingen, de fysiske eller mentale følgevirkninger samt individets alder, køn og helbredstilstand.¹⁷⁴ Minimumstærsklen kan således defineres som relativ og subjektiv.¹⁷⁵

Det er yderligere en betingelse for at anse en behandling eller straf som nedværdigende eller umenneskelig, at den dermed forbundne lidelse eller ydmygelse overstiger den uundgåelige lidelse og ydmygelse, der er knyttet til en given form for legitim behandling eller straf.¹⁷⁶

Rets- og samfundsudviklingen kan have betydning for, hvad der må anses som mishandling i strid med artikel 3. En behandling som EMD tidligere har accepteret, kan på et fremtidigt tidspunkt blive betragtet som værende i strid med artikel 3.¹⁷⁷

3.3. FN's Torturkonvention og FN's Torturkomité

3.3.1. Artikel 1

Som nævnt tidligere, indeholder EMRK artikel 3 ingen definition af tortur. En definition af begrebet findes i artikel 1, stk. 1 i FN's Torturkonvention, som har følgende ordlyd:

"I denne konvention betyder udtrykket »tortur« enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en person med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne eller en tredjemand, at straffe ham for en handling, som han selv eller en tredjemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham eller en tredjemand, eller af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling, når en sådan smerte eller lidelse påføres af eller på opfordring af en offentlig ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner, er ikke omfattet."

¹⁷² Jf. bla. *Gäfgen v. Germany*, pkt. 88. Se Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 290. Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 135. Engbo m.fl., Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 93.

¹⁷³ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 290. Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 136.

¹⁷⁴ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 290.

¹⁷⁵ Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 136.

¹⁷⁶ Ibid. Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 290. Engbo m.fl., Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 99.

¹⁷⁷ Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 137. Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 296.

På baggrund af overstående definition, er det muligt at opstille fire kumulative betingelser, som skal være opfyldt, før der er tale om tortur efter artikel 1, stk. 1.¹⁷⁸ Det pågældende indgreb skal 1) påføre en fysisk person en stærk smerte eller lidelse¹⁷⁹, 2) være bevidst, 3) foretages med et nærmere bestemt formål og 4) foretages af en myndighedsperson, på opfordring af en myndighedsperson eller med samtykke fra en myndighedsperson.¹⁸⁰ I praksis foretages en konkret og samlet vurdering af, om en mishandling udgør tortur.¹⁸¹ Det skal bemærkes, at EMD i sin praksis tager højde for definitionen af tortur i FN's Torturkonvention.¹⁸²

Ud fra definitionen i artikel 1, stk. 1, er det ikke muligt at opliste de indgreb, som udgør eller kan udgøre tortur efter bestemmelsen, da det afhænger af de konkrete omstændigheder i hver enkelt sag. Det er således heller ikke muligt ud fra bestemmelsens ordlyd at fastslå, om strafcelle er omfattet af begrebet tortur i artikel 1, stk. 1.¹⁸³

3.3.2. Artikel 2

Ifølge artikel 2 i konventionen skal enhver deltagerstat træffe virkningsfulde lovgivningsmæssige, administrative, juridiske eller andre foranstaltninger for at forhindre tortur under dens jurisdiktion.¹⁸⁴ Artikel 2 udtrykker således en positiv forpligtelse for hver enkelt deltagerstat. Ingen særlige omstændigheder herunder krigstilstand, trussel om krig mv. kan påberåbes til at retfærdiggøre tortur.¹⁸⁵

3.3.3. Artikel 11

Bestemmelsen foreskriver, at enhver deltagerstat til stadighed og systematisk skal gennemgå regler om forhør, retningslinjer, metoder, praksis og foranstaltninger vedrørende fængsling mv. på ethvert territorium under statens jurisdiktion.¹⁸⁶ Formålet med denne forpligtelse er at forebygge tilfælde af tortur.

¹⁷⁸ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 294 f.

¹⁷⁹ Tortur vil i de fleste tilfælde omfatte et element af fysisk mishandling. Se Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 296.

¹⁸⁰ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 295.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Rytter, Individets grundlæggende rettigheder, 2019, s. 140. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 294.

¹⁸³ Se *afsnit 3.3.5*.

¹⁸⁴ FN's Torturkonventions artikel 2, stk. 1.

¹⁸⁵ Ibid. artikel 2, stk. 2.

¹⁸⁶ Ibid. artikel 11.

Isolationsfængsling herunder strafcelle er ikke direkte nævnt i artikel 11. Da FN's Torturkomité henviser til bestemmelsen i sine udtalelser om isolationsfængsling, må isolationsfængsling anses som værende omfattet af bestemmelsen.¹⁸⁷

3.3.4. Artikel 16

Efter bestemmelsen skal enhver deltagerstat på ethvert territorium under sin jurisdiktion forhindre handlinger, som indebærer ”*grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, som ikke udgør tortur som defineret i artikel 1, når sådanne handlinger foretages af eller på opfordring af en offentlig ansat eller anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke*”.¹⁸⁸ Ligesom artikel 2 udtrykker artikel 16 en positiv forpligtelse for enhver deltagerstat. Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at en stats forpligtelser efter konventionens artikel 10, 11, 12 og 13 også gælder i forhold til grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Konventionens artikel 16 adskiller sig fra konventionens artikel 1 ved, at artikel 16 ikke forudsætter, at en handling skal have medført en bestemt form for fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Herudover kræver artikel 16 ikke, at handlingen er udført med et bestemt formål, eller at handlingen er udført bevidst.

3.3.5. FN's Torturkomité

FN's Torturkomité har flere gange udtalt, at isolationsfængsling i længere perioder kan udgøre umenneskelig behandling og i særlige tilfælde tortur.¹⁸⁹ Når det skal vurderes, om isolation udgør tortur efter konventionens artikel 1 eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling efter artikel 16, skal særligt forholdene under isolationen, isolationens stregthed, formålet med isolationen, længden af isolationen og skadevirkninger af isolationen inddrages, jf. komitéens opfattelse.¹⁹⁰ Komitéen har endvidere udtalt, at isolationsfængsling kun kan anvendes i ekstraordinære tilfælde, og at varigheden skal være så kort som muligt samt for en bestemt periode.¹⁹¹

Komitéen har også udtrykt bekymring for, at der efter den danske lovgivning er mulighed for at ikende indsatte strafcelle op til 4 uger.¹⁹² Komitéen er af den opfattelse, at Danmark bør bringe sin lovgivning og praksis vedrørende isolation i overensstemmelse med internationale

¹⁸⁷ CAT/C/DNK/CO/6-7, pkt. 32.

¹⁸⁸ FN's Torturkonventions artikel 16.

¹⁸⁹ DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 13. <https://dignity.dk/nyheder/brugen-af-isolationsfaengsling-er-gaaet-amok/>

¹⁹⁰ Se CAT/C/49/D/412/2010, 6 February 2013, pkt. 7.4 og A/66/268, pkt. 71.

¹⁹¹ A/66/268, pkt. 75.

¹⁹² CAT/C/DNK/CO/6-7, pkt. 32.

standarder. Danmark bør ifølge komitéen både afskaffe isolation af mindreårige og isolation som disciplinærstraf.¹⁹³ Derudover bør Danmark begrænse varigheden af isolation til højst 15 dage.¹⁹⁴

3.4. Børnekonventionen

4.4.1. Artikel 1

Det fremgår af børnekonventionens artikel 1, at der ved et barn forstås "*ethvert menneske under 18 år, medmindre barnet bliver myndigt tidligere*". Udtrykket børn henviser således til alle børn under 18 år inden for en deltagerstats jurisdiktion.¹⁹⁵

4.4.2. Artikel 3

Artikel 3, stk. 1, foreskriver, at offentlige myndigheder skal lade barnets tarv¹⁹⁶ komme i første række ved alle foranstaltninger som vedrører børn.¹⁹⁷ Børnekomitéen har identificeret børnekonventionens artikel 3 som et af de fire generelle principper i konventionen.¹⁹⁸ Det betyder, at artikel 3 er et bærende princip, som skal tages i betragtning, når en deltagerstat implementerer og fortolker de andre artikler i konventionen.¹⁹⁹ Ordet »skal« i bestemmelsens ordlyd medfører en juridisk forpligtelse for deltagerstaterne. Derfor må deltagerstaterne ikke udøve et skøn i forhold til, om barnets bedste skal indgå i en vurdering og komme i første række.²⁰⁰

4.4.3. Artikel 37

Særligt artikel 37 i børnekonventionen er relevant i forhold til specialets problemformulering, da det fremgår af bestemmelsens litra a, at en deltagerstat skal sikre, at børn ikke udsættes for tortur eller lignende indgreb. Ligesom artikel 3 i børnekonventionen, medfører artikel 37 en juridisk forpligtelse for deltagerstaterne.

Fængsling af et barn må kun anvendes som den sidste udvej, og fængslingen skal være så kort som mulig.²⁰¹ Hvis der findes mindre indgribende midler end fængsling af et barn, som er tiltrækkelige til at opnå et bestemt formål, skal de mindre indgribende midler anvendes.

¹⁹³ CAT/C/DNK/CO/6-7, pkt. 33.

¹⁹⁴ Ibid. pkt. 33.

¹⁹⁵ General Comment No. 14 (2013), pkt. 21.

¹⁹⁶ *Barnets tarv*; Barnets tarv er en kompleks definition, og indholdet af begrebet skal bestemmes fra sag til sag. Se General Comment No. 14 (2013), pkt. 32.

¹⁹⁷ Schultz m.fl., Socialret, 2017, s. 28.

¹⁹⁸ General Comment No. 14 (2013), pkt. 1.

¹⁹⁹ Schultz m.fl., Socialret, 2017, s. 28. International Human Rights of Children, Doek, s. 14.

²⁰⁰ General Comment No. 14 (2013), pkt. 36.

²⁰¹ Jf. børnekonventionens artikel 37, litra b.

Det følger af børnekonventionens artikel 37, litra c, at ethvert barn som frihedsberøves skal behandles med respekt for menneskets værdighed samt på en sådan måde, at der bliver taget hensyn til barnets aldersmæssige behov. Det følger endvidere af bestemmelsen, at et frihedsberøvet barn skal holdes adskilt fra voksne, medmindre en adskillelse ikke er i barnets bedste. Barnet skal som udgangspunkt også have ret til at opretholde kontakt med sin familie, undtagen hvis særlige omstændigheder taler imod kontakten. På baggrund af det anførte nyder et frihedsberøvet barn en særlig beskyttelse.

4.4.4. FN's Børnekomité

Børnekomitéen har udarbejdet fem rapporter om Danmark, og den seneste rapport er fra 26. oktober 2017.²⁰² Komitéen har ikke i sin seneste rapport taget direkte stilling til ikendelse af strafcelle over for børn, men komitéen anbefaler, at Danmark afskaffer anvendelsen af varetægtsfængsling i isolation over for børn.²⁰³

FN's Børnekomité har i år 2011 anbefalet, at Danmark burde indføre et forbud mod isolation af mindreårige.²⁰⁴ Det vurderes, at denne anbefaling også omfatter anvendelsen af strafcelle over for mindreårige.²⁰⁵

I *General Comment no. 10* anbefaler komitéen, at der skal tages hensyn til barnets værdighed, når et barn ikendes en disciplinær sanktion.²⁰⁶ Komitéen anbefaler også, at der skal være et forbud mod disciplinære sanktioner, som udgør en krænkelse af børnekonventionens artikel 37, og som kan medføre skadevirkninger på barnets fysiske og/eller mentale velfærd.²⁰⁷ Anbefalingen er bl.a. rettet mod anvendelsen af strafcelle.

3.5. Den Europæiske Konvention til Forebyggelse af Tortur, Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf og CPT

3.5.1. Afgrænsning

I konventionens indledende del er det angivet, at konventionen tager hensyn til artikel 3 i EMRK. Det bemærkes, at konventionen ikke ligesom EMRK indeholder et selvstændigt forbud mod tortur og lignende indgreb. Konventionen indeholder heller ikke en definition af, hvad der forstås ved tortur, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

²⁰² Rapporterne er fra 1993, 1998, 2003, 2008 og 2017. Se Mørk og Lindholm, CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology, s. 15.

²⁰³ CRC/C/DNK/CO/5, pkt. 17.

²⁰⁴ CRC/C/DNK/CO/4, pkt. 66(b).

²⁰⁵ DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 14.

²⁰⁶ General Comment No. 10 (2007), pkt. 89.

²⁰⁷ DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 14.

Da konventionen ikke indeholder materielle regler om tortur og lignende indgreb, vil der ikke ske en yderligere behandling af konventionens bestemmelser. Fokus i næste afsnit vil være rettet mod de seneste anbefalinger fra CPT til Danmark.

3.5.2. CPT's rapport til Danmark

I 2019 besøgte CPT Danmark med henblik på at vurdere, om Danmark har imødekommet CPT's anbefalinger efter besøget i 2014. CPT skriver i sin rapport fra 7. januar 2020, at det er beklageligt, at anbefalingen om at nedsætte den maksimale varighed af strafcelle på 4 uger ikke er blevet imødekommet af Danmark. I forlængelse heraf bemærker CPT, at reglerne for disciplinærstraf derimod er blevet skærpet siden 2014.²⁰⁸ Henset til skærpelsen af reglerne om disciplinærstraf og fratagelsen af fængselspersonalets skønsmæssige beføjelse i henhold til ikendelse af disciplinærstraf, er det ikke overraskende for CPT, at både antallet og varigheden af strafcelleanbringelser er steget markant.²⁰⁹

I rapporten opfordrer CPT de danske myndigheder til at revidere flere områder i den danske lovgivning om disciplinære sanktioner. Ifølge CPT bør Danmark især have fokus på, i hvilke situationer strafcelle kan ikendes og varigheden af strafcelle.²¹⁰ CPT begrundet opfordringen med, at strafcelle potentielt kan medføre skadelige konsekvenser for den indsatte.²¹¹ CPT anbefaler, at lovgivningen ændres således, at strafcelle kun bør pålægges i ekstraordinære tilfælde og i så kort tid som muligt – højst 14 dage og helst mindre.²¹² Derudover mener CPT, at der bør være et forbud mod at indføre successive disciplinære sanktioner, der resulterer i en uafbrudt periode med isolation og som overskrider den maksimale periode.²¹³

CPT understreger, at isolation især kan medføre skadelige følger på unges fysiske og/eller mentale velvære. CPT har observeret, at der internationalt er en stigende tendens til afskaffelse af strafcelle over for unge, og CPT anbefaler, at Danmark afskaffer muligheden for at ikende strafcelle over for unge under 18 år.²¹⁴

²⁰⁸ Report to the Danish Government on the visit to Denmark, Strasbourg, 7. January 2020, pkt. 80.

²⁰⁹ Ibid.

²¹⁰ Ibid. pkt. 81.

²¹¹ Ibid.

²¹² Ibid.

²¹³ Ibid.

²¹⁴ Ibid. pkt. 82.

I henhold til de sikkerhedsforanstaltninger, der blev ydet til de indsatte i Danmark, bemærker CPT, at disse stort set var tilfredsstillende. Navnlig de indsattes ret til at blive hørt og ret til at modtage en begrundet skriftlig beslutning respekteres nøje i Danmark.²¹⁵

3.6. De Europæiske Fængselsregler

Det følger af De Europæiske Fængselsregler, at straffens strengthed skal stå i rimeligt forhold til forseelsen.²¹⁶ Alle disciplinære foranstaltninger skal anvendes som sidste udvej, og isolation må kun ikendes som straf i ganske særlige tilfælde og kun for et bestemt tidsrum, der skal være kort som muligt.²¹⁷ Alle former for umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf skal ifølge reglerne være forbudt, og det er kun opførsel, der udgør en trussel mod orden og sikkerhed, som må anses for at udgøre en disciplinær forseelse.²¹⁸

Endvidere følger det af reglerne, at den nationale lovgivning om disciplinære sanktioner skal indeholde bestemmelser om handlinger eller undladelser, som kan medføre en disciplinær sanktion over for en indsat, procedurer for høringer, typer af disciplinærsanktioner som kan pålægges, varigheden af sanktionen, hvilken myndighed der er kompetent til at ikende en disciplinærstraf samt appelmulighed.²¹⁹

En indsat, der er tiltalt for en disciplinærovertrædelse, har ret til at blive informeret straks om arten af tiltalen, ret til at have tilstrækkelig tid til at forberede sit forsvar, ret til juridisk bistand mv.²²⁰ En indsat, der er fundet skyldig i en disciplinær overtrædelse, skal også have mulighed for at klage til en kompetent og uafhængig højere myndighed.²²¹

Sundhedspersonalet i et fængsel skal være særlig opmærksom på helbredet hos indsatte, som anbringes i isolation. Den indsatte skal tilses dagligt, og vedkommende skal efter anmodning modtage lægehjælp og behandling omgående.²²²

²¹⁵ Report to the Danish Government on the visit to Denmark, Strasbourg, 7. January 2020, pkt. 85.

²¹⁶ Jf. regel 60.2.

²¹⁷ Jf. regel 56.1 og 60.5. Se Engo m.fl., Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 145.

²¹⁸ Jf. regel 57.1. og 60.3.

²¹⁹ Jf. regel 57.2.

²²⁰ Jf. regel 59.

²²¹ Jf. regel 61.

²²² Jf. regel 43.2.

3.7. FN's standardminimumsregler (Mandela-regler)

3.7.1. *Forbud mod tortur og lignende indgreb*

Det følger af regel 1, at alle indsatte skal behandles med respekt for deres værdighed som menneske. Indsatte må ikke udsættes for tortur eller lignende indgreb, og ingen omstændigheder kan påberåbes som begrundelse for mishandling af indsatte.

Det fremgår af regel 43, stk. 1, at *disciplinære sanktioner* under ingen omstændigheder må udgøre tortur eller lignende indgreb. Reglen oplister bl.a. et forbud mod ubestemt og langvarig indespærring. I regel 44 er indespærring af en indsat defineret som isolation af den indsatte i mindst 22 timer om dagen uden adgang til meningsfuld kontakt. I samme regel er langvarig indespærring defineret som isolation i en tidsperiode på over 15 sammenhængende dage.

3.7.2. *Formålet med disciplinærstraf og hjemmel*

Disciplin og orden i fængsler skal opretholdes uden flere begrænsninger, end hvad der er nødvendigt for at sikre en sikker drift af fængslet, sikker forvaring og et velordnet samfundsliv.²²³

Enhver form for ufrivillig adskillelse fra de øvrige indsatte herunder isolationsfængsling, kan kun finde sted med hjemmel i lov eller i administrativ regulering.²²⁴

3.7.3. *Proportionalitetskrav*

Fængselspersonale skal sikre proportionalitet mellem den disciplinære sanktion og den lovovertrædelse, som har medført den disciplinære sanktion.²²⁵ Isolation skal kun anvendes i ekstraordinære tilfælde og som sidste udvej.²²⁶ Hvis isolation anvendes, skal det ske i så kort tid som muligt, og der skal foreligge en tilladelse fra en kompetent myndighed.

3.7.4. *Tilregnelighed*

Inden en indsat ikendes en disciplinær sanktion, skal fængselspersonalet overveje, om den indsattes psykiske tilstand eller handicap har bidraget til vedkommendes adfærd, der ligger til grund for disciplinærsagen. Fængselspersonalet må ikke ikende en disciplinær sanktion, hvis forseelsens skyldes den indsattes psykiske tilstand eller handicap.²²⁷

²²³ Jf. regel 36.

²²⁴ Jf. regel 37, litra d.

²²⁵ Jf. regel 39, stk. 2.

²²⁶ Jf. regel 45, stk. 1.

²²⁷ Jf. regel 39, stk. 3.

3.7.5. Klage og domstolsprøvelse

Enhver indsat skal have mulighed for at fremsætte en anmodning eller klage vedrørende den behandling, som vedkommende udsættes for.²²⁸ Beskyldninger om tortur eller lignende indgreb, som er fremsat af en indsat, skal behandles straks og resultere i en hurtig og uvildig undersøgelse udført af en uafhængig national myndighed.²²⁹

Når der er en rimelig grund til at tro, at en indsat har været udsat for tortur eller lignende indgreb, skal fængselsdirektøren rapportere dette til en retslig eller anden kompetent myndighed. Denne myndighed skal være uafhængig af fængselsadministrationen, og myndigheden skal foretage en hurtig, uvildig og effektiv efterforskning af omstændighederne.²³⁰ Dette gælder, selvom der ikke er modtaget en formel klage fra den indsatte. En disciplinær sanktion, som ikendes den indsatte, kan blive prøvet hos domstolen.²³¹

3.7.6. Isolation af børn, kvinder og indsatte med handicap

I regel 45, stk. 2, er det angivet, at isolation af indsatte med psykisk eller fysisk handicap bør være forbudt, hvis deres forhold vil blive forværret af isolationen. Det er endvidere angivet i reglen, at der gælder et forbud mod anvendelse af isolation i sager, der involverer børn og kvinder.

3.7.7. Sundhed

Sundhedspersonalet i et fængsel skal være særlig opmærksom på sundheden hos indsatte, som anbringes i isolation. Personalet skal besøge de indsatte dagligt og yde hurtig medicinsk hjælp og behandling efter anmodning fra de indsatte eller fængselspersonale.²³²

3.7.8. Anbefaling fra FN's Menneskerettighedskomiteé

FN's Menneskerettighedskomiteé har i sin rapport fra 2016 til Danmark anbefalet, at Danmark bør bringe sin lovgivning og praksis om isolation i overensstemmelse med Mandela-reglerne.²³³ Danmark bør ifølge komitéen bl.a. afskaffe isolationsfængsling af mindreårige, og foretage en evaluering af isolationens følger samt udvikle alternative foranstaltninger til isolation.

²²⁸ Jf. regel 56, stk. 1.

²²⁹ Jf. regel 57, stk. 3.

²³⁰ Jf. regel 71, stk. 2.

²³¹ Jf. regel 41, stk. 4.

²³² Jf. regel 46, stk. 1.

²³³ CCPR/C/DNK/CO/6, pkt. 24.

3.8. Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR)

Den seneste eksamination af Danmark var i år 2016, hvor Danmark fik anbefalinger vedrørende isolationsfængsling af forskellige medlemsstater. Disse var rettet mod isolationsfængsling af børn og unge i Danmark.

Mexico og Honduras anbefalede, at Danmark skulle foretage en gennemgang af den nationale lovgivning vedrørende isolationsfængsling af unge under 18 år med det formål at sikre, at børn ikke bliver placeret i fængsler med voksne.²³⁴ Polen anbefalede, at Danmark skulle begrænse brugen af isolationsfængsling og afskaffe isolationsfængsling af børn.²³⁵ Slovenien og Thailand anbefalede, at Danmark skulle forbyde brugen af isolationsfængsling af unge.²³⁶ Namibia anbefalede, at Danmark skulle begrænse eller afskaffe brugen af isolationsfængsling af unge i Danmark.²³⁷

Det kan af ovennævnte anbefalinger udledes, at flere medlemsstater af FN deler samme holdning om isolationsfængsling, og at isolationsfængsling anses for en indgribende foranstaltning i samfundet, især når der er tale om isolationsfængsling af børn.

3.9. Delkonklusion

For Danmark gælder en række internationale forpligtelser i forbindelse med anvendelse af isolationsfængsling herunder strafcelle. Disse internationale forpligtelser findes i internationale konventioner, herunder bl.a. EMRK, FN's Torturkonvention, FN's Børnekonvention og Den Europæiske Konvention til Forebyggelse af Tortur, Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf. Ved siden af konventionerne findes Mandela-reglerne og De Europæiske Fængselsregler. Disse er kun vejledende, og derfor er Danmark ikke forpligtet til at følge dem.

Flere internationale komitéer og organer har kritiseret Danmarks anvendelse af isolationsfængsling herunder strafcelle. Denne kritik er oftest begrundet i, at isolationsfængsling er indgribende og kan medføre sundhedsmæssige konsekvenser for den indsatte. Danmark har flere gange fået anbefalinger om, at varigheden af strafcelle skal nedsættes, at strafcelle skal afskaffes, og at strafcelle over for unge over 18 år skal afskaffes.

²³⁴ A/HRC/32/10, pkt. 120.129 og pkt. 120.132.

²³⁵ Ibid. pkt. 120.134.

²³⁶ Ibid. pkt. 120.135 og pkt. 120.136.

²³⁷ Ibid. pkt. 120.133.

Kapitel 4 - Dansk praksis og EMD-praksis

4.1. Introduktion

I *kapitel 3* blev der redegjort for Danmarks internationale forpligtelser i forhold til strafcelle. I dette kapitel vil der blive foretaget en gennemgang af dansk praksis og EMD-praksis om isolationsfængsling herunder strafcelle, som skal bidrage til fortolkningen af EMRK artikel 3 og bestemmelser i sfbl. Derudover skal gennemgangen bidrage til at udlede, hvorledes retsinstanser i Danmark og EMD forholder sig til isolationsfængsling herunder strafcelle. Kapitlets opbygning bidrager til at tydeliggøre, hvordan de danske retsinstanser i forhold til EMD tager stilling til anvendelsen af isolationsfængsling, og hvordan byretten i forhold til landsretten og Højesteret forholder sig til anvendelsen af isolationsfængsling.

I forhold til EMD-praksis, tages der udgangspunkt i to EMD-afgørelser, *Rohde v. Denmark* og *Mathew v. The Netherlands*. *Rohde v. Denmark* er særlig illustrativ i forhold til Danmarks anvendelse af isolationsfængsling. Dommen indeholder generelle præmisser om isolationsfængsling, som også har en betydning for anvendelsen af strafcelle. *Mathew v. The Netherlands* er særlig illustrativ i forhold til anvendelsen af strafcelle, da Mathew under varetægtsfængslingen bliver anbragt i strafcelle. I dommen finder EMD, i modsætning til *Rohde v. Denmark*, at der er sket en krænkelse af EMRK artikel 3. Forskellen giver mulighed for at foretage en analyse med to forskellige vinkler fra EMD.

4.2. Byrettens stillingtagen

I det følgende vil der ske en gennemgang af otte byretsafgørelser om strafcelle. I alle otte afgørelser er der tale om rettens prøvelse af en afgørelse om disciplinærstraf i form af strafcelle i mere end 7 dage.²³⁸

4.2.1. Sag BS-764/2018-GLO

Sagen er anlagt af den indsatte advokat med påstand om ophævelse af afgørelse af den 17. november 2017 truffet af DfK, hvor det blev vurderet, at Hersted Vester Fængsels afgørelse om straffecelleanbringelse i 10 dage var korrekt. Subsidiært har indsatte advokat nedlagt påstand om, at den indsatte ikendes en mildere disciplinærstraf. DfK har påstået stadfæstelse af sin afgørelse af den 17. november 2017.

Den 9. marts 2017 fik den indsatte en tilladelse til at afvikle en ledsaget udgang med henblik på at besøge sin mor. Den indsatte undveg fra denne udgang, og han blev kort tid efter

²³⁸ Jf. sfbl. § 70, stk. 1, jf. § 67, jf. § 112, stk. 1, nr. 3.

anholdt af politiet. Han blev sigtet for overtrædelse af sfbl. § 67, nr. 2, om undvigelse, og under forhøret erkendte han de faktiske omstændigheder.

Hersted Vester Fængsel ikendte den indsatte 10 dages strafcelle for det disciplinære forhold.²³⁹ Ved udmålingen af længden af strafcelle har Hersted Vester Fængsel lagt vægt på, at den indsatte ikke havde til hensigt at returnere til fængslet eller melde sig til politiet, at han havde oplyst et falsk navn til politiet, og at han havde købt forskellige ting for at kunne klare sig uden for fængslet.²⁴⁰ Det blev ved udmålingen anset som en skærpende omstændighed, at den indsatte igennem en periode havde overvejet at undvige.

DfK har i sin afgørelse lagt vægt på, at den indsatte undveg fra den ledsagede udgang, og at han ved forhøret erkendte dette. Ifølge DfK er 10 dages strafcelleanbringelse i overensstemmelse med det gældende normalreaktionsskema²⁴¹ hos Hersted Vester Fængsel. Det fremgår af skemaet, at den normale reaktion ved undvigelse er ikendelse af strafcelle i 7-10 dage.²⁴²

Retten finder, at der er grundlag for at ikende den indsatte strafcelle.²⁴³ På baggrund af den praksis, som gælder for udmålingen af strafcelle, finder retten, at længden af strafcelle på 10 dage er passende.²⁴⁴ DfK's afgørelse af den 17. november 2017 stadfæstes af retten i Glostrup.

4.2.2. Sag BS 1-935/2017

I sagen har den indsatte nedlagt påstand om, at DfK's afgørelse af den 30. august 2017 vedrørende ikendelse af strafcelle i 28 dage for besiddelse af et USB-stik, ophæves og hjemvises til fornyet behandling. DfK har nedlagt påstand om stadfæstelse af afgørelsen.

Den 13. marts 2017 fandt fængselspersonalet i Københavns Fængsler et USB-stik til en mobiltelefon i den indsattes celle, og den 11. april 2017 fandt fængselspersonalet endvidere en lighter, hashmix og en bonflaske i cellen. Indsatte havde afgivet forklaring og erkendt, at de fundne ting i cellen tilhørte den indsatte.

²³⁹ Jf. sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2, nr. 1, jf. § 70.

²⁴⁰ BS-764/2018-GLO, s. 3.

²⁴¹ *Normalreaktionsskema*; Skemaet anvendes i daglig praksis af fængselspersonalet. Skemaet beskriver, hvilke sanktioner, der skal træde i kraft ved bestemte overtrædelser, som fremgår af sfbl. Skemaet skal understøtte ensartet, proportional og effektiv anvendelse af disciplinærstraffe og sikre gennemsigtighed på området. Skemaet skal ikke anvendes som en facitliste. Se DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 6, Mål- og resultatplan for kriminalforsorgen 2019, s. 8 og Engbo, Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 145.

²⁴² BS-764/2018-GLO, s. 4.

²⁴³ Jf. sfbl. § 67, nr. 2, jf. § 68, stk. 1 og 2, nr. 1, jf. § 70.

²⁴⁴ BS-764/2018-GLO, s. 7.

Københavns Fængsler har truffet afgørelse den 19. april 2017 om, at den indsatte skal anbringes i strafcelle.²⁴⁵ Den indsatte blev ikendt 28 dages strafcelle for besiddelse af et USB-stik, jf. sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2, jf. § 70. Ved udmålingen af varigheden af strafcelle har Københavns Fængsler lagt vægt på overtrædelsens art og omfang samt fængslets normalreaktionsskema. Der blev også lagt vægt på, at det er indsattes fjerde gang på 7 måneder, at han tages med en mobiltelefon, oplader eller lignende genstande.²⁴⁶

DfK fandt, at afgørelsen, som er truffet af Københavns Fængsler, er korrekt. DfK lagde vægt på, at den indsatte er ansvarlig for alle ulovlige genstande, der bliver fundet i hans celle, og at den indsatte har erkendt, at det var hans USB-stik. Derudover lagde DfK vægt på, at USB-stikket var tilvirket, således at det skulle fungere som en mobiloplader. Ifølge DfK var det ikke afgørende, at USB-stikket faktisk fungerede som en oplader for den indsatte. DfK fandt, at disciplinærstraffen er i overensstemmelse med normalreaktionsskemaet, da det er fjerde gang, at den indsatte er i besiddelse af kommunikationsudstyr.²⁴⁷

Retten i Holbæk finder, at det ikke med den fornødne sikkerhed er godtgjort, at den indsatte har været i besiddelse af en mobiltelefon, lignende kommunikationsudstyr eller tilbehør i sfbl. forstand.²⁴⁸ Ifølge retten har der således ikke været grundlag for at ikende disciplinærstraf for besiddelse af det omhandlede USB-stik. På baggrund af at der er påkendt flere disciplinærforhold end det, der foreligger til prøvelse i denne sag, finder retten, at det er nemmest at ophæve DfK's afgørelse og hjemvise den til fornyet behandling.

4.2.3. Sag BS-675/2018-ROS

Sagen er anlagt af den indsattes advokat med påstand om, at DfK skal anerkende, at det var uberettiget at ikende den indsatte strafcelle i 28 dage. DfK har påstået stadfæstelse af afgørelsen af den 8. november 2017.

Københavns Fængsler fandt 35,4 gram hash, en klæbepose, en tilvirket oplader og en bagplade til en mobil i den indsattes celle. Den indsatte blev af Københavns Fængsler sanktioneret med 7 dages strafcelle for besiddelse af 35,4 gram hash og 21 dages strafcelle for besiddelse af en tilvirket oplader og en bagplade. Det er anden gang, at fængslet finder ulovligt kommunikationsudstyr hos indsatte. På tidspunktet for fængslets afgørelse om

²⁴⁵ Jf. sfbl. § 67, nr. 7 og nr. 8 og genstandsbgk. § 2, stk. 1, nr. 1 og nr. 2 og nr. 11, jf. § 35, stk. 2.

²⁴⁶ BS 1-935/2017, s. 2.

²⁴⁷ BS 1-935/2017, s. 7.

²⁴⁸ Ibid. s. 9.

strafcelleanbringelse i 28 dage, var indsatte allerede ikendt strafcelle vedrørende en anden disciplinærforsøelse. Den indsatte strafcelleanbringelse forlænges således.

DfK har i sin afgørelse lagt vægt på, at den indsatte erkendte ejerskabet af den fundne hash og den tilvirkede oplader. Det fremgår af normalreaktionsskemaet i Københavns Fængsler, at den normale reaktion når en indsat bliver fundet i besiddelse af kommunikationsudstyr to gange indenfor 12 måneder, er strafcelleanbringelse i 21 dage.²⁴⁹ Besiddelse af ulovlige stoffer skal sanktioneres med strafcelle i 7 dage ifølge normalreaktionsskemaet. DfK finder, at sanktionen på 28 dages strafcelle er i overensstemmelse med normalreaktionerne, og at det var berettiget at ikende den indsatte strafcelle i 28 dage.²⁵⁰

Retten bemærker, at det er anden gang, at indsatte er i besiddelse af en mobiltelefon eller tilbehør herunder en tilvirket mobiloplader, og at forholdet må anses for værende omfattet af sfbl. § 68, stk. 2, nr. 7. Retten er enig i de af DfK anførte grunde og stadfæster DfK's afgørelse om strafcelleanbringelse i 28 dage.

4.2.4. Sag DOPE-2041/2017

Sagen er anlagt af den indsatte med påstand om, at DfK's afgørelse af den 28. februar 2017 om ikendelse af 21 dages strafcelle ikke skal stadfæstes. DfK har påstået stadfæstelse af sin afgørelse af den 28. februar 2017.

I den indsatte celle i Enner Mark Fængsel fandt fængselspersonalet en mobiltelefon bag et ophængt skab. Den indsatte blev ikendt strafcelle i 21 dage, selvom han under forhøret udtalte, at han ikke kendte til den fundne mobiltelefon, og at han aldrig havde set den.²⁵¹ Ved udmålingen lagde Enner Mark Fængsel på overtrædelsens art og omfang.

DfK har truffet afgørelse om, at fængslets afgørelse om strafcelle i 21 dage er korrekt. DfK lagde i sin afgørelse vægt på, at der i den indsatte celle er fundet en mobiltelefon, at der var oplysninger om, at slåskampe har fundet sted grundet en mobiltelefon, og at den indsatte var i besiddelse af en mobiltelefon i fængslet, som han også lånte ud til øvrige indsatte. DfK fandt endvidere, at strafudmålingen er i overensstemmelse med normalreaktionsskemaet. DfK bemærkede, at den indsatte flere gange er idømt disciplinærstraffe for ulovlig besiddelse af en mobiltelefon.

²⁴⁹ BS-675/2018-ROS, s. 10.

²⁵⁰ Jf. sfbl. § 67, nr. 7, § 67, nr. 8 og § 68, stk. 1 og stk. 2 samt § 112, nr. 3, jf. genstandsbkg. § 2, nr. 2 og 11.

²⁵¹ Jf. sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2, jf. § 70, jf. genstandsbkg. § 2, stk. 1, nr. 11.

Retten i Hjørring bemærker, at den indsatte og hans cellekammerat havde en konflikt, hvilket medførte, at cellen blev aflåst. Konflikten omhandlede en fælles telefon, som under en ransagning blev fundet i den celle, som indsatte i en længere periode havde været anbragt i. Retten finder, at det må antages, at mobiltelefonen tilhørte den indsatte, og retten stadfæster DfK's afgørelse om ikendelse af strafcelle i 21 dage.²⁵²

4.2.5. Sag nr. 1-728/2017

Den indsattes advokat har nedlagt påstand om, at DfK's afgørelse af den 13. januar 2017 om straffæstelse i 15 dage, kendes uberettiget. DfK har nedlagt påstand om stadfæstelse af afgørelsen af den 13. januar 2017.

Ved en undersøgelse den 29. september 2016 fandt Århus Arrest en mobiloplader bag et skab i den indsattes celle. Den indsatte gjorde gældende, at mobilopladeren ikke tilhørte ham, og at han ikke havde placeret den i cellen. Den indsatte havde været anbragt i den pågældende celle siden 11. juni 2016, hvorfor der ifølge Århus Arrest ikke var tvivl om, at mobilopladeren tilhørte den indsatte. Århus Arrest ikendte den indsatte strafcelle i 15 dage.

DfK stadfæstede den 13. januar 2017 Århus Arrests afgørelse om ikendelse af strafcelle i 15 dage.²⁵³ DfK lagde bl.a. vægt på, at den indsatte havde været anbragt i cellen i mere end 3 måneder, da mobilopladeren blev fundet, og at det var muligt for en person alene at komme bag skabet, hvor mobilopladeren blev fundet. DfK gjorde også gældende, at det som udgangspunkt er den indsatte, som er ansvarlig for genstande, der bliver fundet i hans celle. Dette udgangspunkt kan fraviges, hvis den indsatte kan bevise, at genstanden ikke tilhører ham. DfK fandt ikke, at den indsatte har bevist, at genstanden ikke tilhører ham, hvorfor den indsatte er ansvarlig for den fundne genstand i hans celle. DfK anførte, at længden af strafcelle er udmålt i overensstemmelse med arresthusets normale reaktion.

Ligesom DfK lægger retten vægt på, at der blev fundet en mobiloplader i den indsattes celle, og at han ved opdagelsen af mobilopladeren havde været anbragt i cellen i mere end 3 måneder.²⁵⁴ Retten lægger også vægt på, at opdagelsen skete ved en undersøgelse med en telefonhund, og at det er muligt for en person alene at komme til hulrummet bag skabet, hvor mobilopladeren blev fundet. På baggrund af det anførte, finder retten, at den indsatte med rette er ikendt strafcelle i 15 dage, og at længden af strafcelle er i overensstemmelse med normalniveauet for forseelsen.²⁵⁵ DfK's afgørelse af 13. januar 2017 stadfæstes.²⁵⁶

²⁵² DOPE-2041/2017, s. 7.

²⁵³ Jf. sfbl. § 67, nr. 6, jf. genstandsbkg. § 35, jf. § 2, nr. 11.

²⁵⁴ 1-728/2017, s. 3.

²⁵⁵ Ibid. s. 3.

4.2.6. Sag nr. 15-9908/2011

Den indsatte har gennem sin advokat nedlagt påstand om, at DfK skal anerkende, at afgørelsen af den 23. september 2011 om straffecelleanbringelse i 8 dage blev truffet med urette. Subsidiært har den indsatte advokat nedlagt påstand om, at DfK skal anerkende, at den indsatte skulle have været ikendt en mildere straf end straffecelle i 8 dage. DfK har principalt nedlagt påstand om stadfæstelse af afgørelsen af den 23. september 2011, og subsidiært har DfK nedlagt påstand om ophævelse af den nævnte afgørelse.

Anstalten ved Herstedvester traf den 22. juni 2011 afgørelse om at ikende den indsatte straffecelle i 8 dage, jf. sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2, jf. § 70. Den indsatte har overtrådt sfbl. § 67, nr. 6²⁵⁷. Afgørelsen er begrundet med, at den indsatte foretog et overgreb på en fængselsbetjent og udviste en grov og utilladelig adfærd samt fremsatte trusler mod betjenten. Ud fra flere rapporter, vidnernes forklaring og den indsatte egen udtalelse, fandt Herstedvester det for bevist, at indsatte havde foretaget de nævnte forhold.

Herstedvesters afgørelse blev påklaget til DfK. Den 23. september 2011 traf DfK afgørelse om, at Herstedvester havde været berettiget til at ikende straffecelle i 8 dage, jf. sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2, jf. § 70. DfK har lagt vægt på, at den indsatte har fremsat trusler mod fængselsbetjenten og skubbet betjenten. Endvidere har DfK lagt vægt på, at ikendelse af straffecelle i 8 dage ikke strider mod den praksis, der følges ved overtrædelsen af denne art.

Retten lægger i sin afgørelse til grund, at den indsatte adfærd medførte en politianmeldelse og tiltalerejsning for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1.²⁵⁸ Da retten efter bevisførelsen ikke fandt forholdet tilstrækkelig sikkert bevist, blev den indsatte frifundet for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1. I disciplinærsagen lægger retten samme bevisvurdering til grund, og finder det ikke tilstrækkelig sikkert godtgjort, at der var grundlag for at idømme den indsatte straffecelle i 8 dage. DfK's afgørelse af den 23. september 2011 om straffecelleanbringelse i 8 dage, ophæves af retten og hjemvises til DfK.

4.2.7. Sag nr. BS 5-1082/2013

Den indsatte har nedlagt påstand om, at afgørelse af den 19. februar 2013 truffet af Nyborg Statsfængsel og afgørelse af den 16. maj 2013 truffet af DfK ophæves. DfK har påstået frifindelse for påstanden.

²⁵⁶ Jf. sfbl. § 67, nr. 8, jf. genstandsbkg. § 35 og § 2, nr. 11.

²⁵⁷ Nuværende sfbl. § 67, nr. 7.

²⁵⁸ 15-9908/2011, s. 16.

Den 18. februar 2013 indtraf en hændelse mellem den indsatte og en medindsat. Både den indsatte og medindsatte havde pådraget sig flere skader. Den 19. februar 2013 traf Nyborg Statsfængsel afgørelse om at ikende den indsatte strafcelle i 7 dage, jf. sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2, jf. § 70. Fængslet lagde til grund, at indsatte havde udøvet et voldeligt overfald mod medindsatte. Den indsatte gjorde gældende, at han ikke havde udøvet vold mod en medindsat, og at anbringelsen i strafcelle var uberettiget.

Den indsatte påklagede afgørelsen til DfK, som den 16. maj 2013 tiltrådte fængslets afgørelse. DfK anførte, at der kan ikendes strafcelle, når en indsat har udøvet vold eller fremsat trusler om vold mod en medindsat, jf. sfbl. § 68, stk. 2, nr. 5. DfK anførte også, at skadernes karakter og placering understøtter, at indsatte har udøvet vold.

Retten lægger til grund, at medindsatte efter hændelsen havde flere skader i ansigtet, der må anses som typiske for et offer for stump vold.²⁵⁹ Retten lægger også til grund, at skaderne var forårsaget af den indsatte ved et voldeligt overfald eller ved et slagsmål mellem parterne. Det har ifølge retten ingen betydning, at fængselspersonalet ikke fandt det formodede slagvåben. Retten finder, at Statsfængslet i Nyborg og DfK har været berettigede til at træffe afgørelse om strafcelle i 7 dage.²⁶⁰

4.2.8. Sag nr. 15-2754/2013

Den indsatte har i sagen nedlagt påstand om, at DfK's afgørelse kendes ugyldig, da betingelserne for ikendelse af strafcelle i 10 dage ikke var opfyldt. DfK har påstået stadfæstelse af sin afgørelse af den 17. januar 2013.

Den 13. september 2012 traf Anstalten ved Herstedvester afgørelse om, at den indsatte skulle ikendes strafcelle i 10 dage for overtrædelse af straffelovgivningen og for besiddelse af genstande herunder en tatoveringsmaskine.²⁶¹ Strafcelle er ikendt efter sfbl. § 68, stk. 1 og stk. 2 samt efter sfbl. § 70. Ud fra den indsattes egen forklaring, flere rapporter og de fundne effekter, er det overvejende sandsynligt, at indsatte har været i besiddelse af ulovlige effekter og udført en ikke tilladt handling ved tatovering af en medindsat. Det findes også bevist, at den indsatte har brugt et upassende ordvalg og fremsat trusler mod personalet og andre personer. Ved udmålingen af strafcelle har Anstalten ved Herstedvester lagt vægt på overtrædelsens art og omfang.

²⁵⁹ BS 5-1082/2013, s. 5.

²⁶⁰ Ibid. s. 6.

²⁶¹ Jf. sfbl. § 67, nr. 6 og nr. 7 (*nuværende nr. 7 og nr. 8*) og genstandsbgk. § 35, stk. 2 og § 2, stk. 1, nr. 6.

DfK traf den 17. januar 2013 afgørelse om, at Anstalten ved Herstedvesters afgørelse om at ikende den indsatte strafcelle i 10 dage skal fastholdes. DfK anførte, at det er tredje gang inden for ca. 4 måneder, at indsatte var i besiddelse af og benyttede en tatoveringsmaskine under afsoning, og at den indsatte har erkendt, at maskinen samt tilhørende redskaber tilhørte ham.²⁶² Han har også erkendt truslerne mod personalet. DfK lagde også til grund, at det af anstaltens normalreaktionsskema fremgår, at den normale reaktion, når en indsat fremsætter trusler mod personalet er strafcelle i 7 til 10 dage. Ikendelse af strafcelle i 10 dage er ifølge DfK i overensstemmelse med fængslets praksis.

Retten finder, at der er et fornødent grundlag for at anse det for godtgjort, at den hjemmelavede tatoveringsmaskine, der blev fundet i indsattes kasse på hans arbejdsplads, tilhørte ham.²⁶³ Retten lægger vægt på, at en medindsat har forklaret, at maskinen havde været anvendt til tatovering af en medindsat. I rettens afgørelse inddrages normalreaktionsskemaet, hvortil bemærkes, at den normale reaktion ved trusler om vold mod personale er strafcelle i 7 til 10 dage. Hertil kommer, at indsatte inden for en kort periode to gange tidligere var ikendt strafcelle for besiddelse af en tatoveringsmaskine.²⁶⁴ Længden af den ikendte disciplinærstraf er således i overensstemmelse med den praksis, der følges i anstalten. Retten tager hensyn til overtrædelsens art og omfang. DfK's afgørelse af 17. januar 2013 om ikendelse af strafcelle i 10 dage stadfæstes af retten.

4.2.9. Hvad kan udledes af afgørelserne?

Efter en gennemgang af de otte afgørelser om strafcelle, kan det udledes, at seks ud af otte afgørelser stadfæstes af byretterne. Derudover kan det udledes, at når varigheden af strafcelle skal fastsættes, så indgår arten og omfanget af forseelsen samt fængslernes normalreaktionsskema. Både DfK og byretterne anerkender fængslernes normalreaktionsskema. Endvidere kan det udledes, at de forskellige hovedbetingelser²⁶⁵ som skal være opfyldt, før strafcelle kan anvendes, følges både af fængslerne, DfK og byretterne. Afslutningsvist kan det udledes, at hverken indsatte, deres advokater, DfK eller byretterne inddrager EMRK artikel 3, de internationale forpligtelser eller vejledende regler, som er gennemgået i kapitel 3.

²⁶² 15-2754/2013, s. 5.

²⁶³ 15-2754/2013, s. 14.

²⁶⁴ Ibid. s. 14.

²⁶⁵ *Se afsnit 2.2.4.*

4.3. Landsrettens stillingtagen

4.3.1. U.2019.1714

Dommen handler om en strafafsoner (*herefter T*), som efter endt orlov kom retur til fængslet. T blev ved sin ankomst visiteret af fængselspersonalet, som fandt et simkort i bunden af T's taske. Fængselsledelsen ikendte herefter T 15 dages strafcelle for overtrædelse af sfbl. § 67, nr. 8. Strafcelle blev ikendt i medfør af sfbl. § 68, stk. 1 og 2, jf. § 70. T indbragte sagen for DfK, som fastholdt fængselsledelsens afgørelse om 15 dages straffcelleanbringelse.

Byretten

T har indbragt sagen for retten med påstand om, at DfK skal anerkende, at afgørelsen om endeligt at ikende T strafcelle i 15 dage er ugyldig, subsidiært at DfK skal anerkende, at det var uberettiget at ikende T 15 dages strafcelle.²⁶⁶ DfK har påstået stadfæstelse af afgørelsen. Under forhøret har T forklaret, at han fik det fundne simkort udleveret gratis på banegården, og at han kom til at ligge det i tasken. T har også forklaret, at han ikke har haft nogen grund til at smugle simkortet ind.

Retten lægger vægt på, at T ved sin tilbagekomst fik oplyst, at han skulle lægge alle genstande, som ikke må medbringes i afdelingen i sit orlovsskab, og at dette var en fast procedure. Retten lægger ligeledes vægt på, at T fik muligheden for at kigge sin taske igennem, før selve visitationen fandt sted. Retten bemærker, at den indsatte var bekendt med, at SIM-kortet lå i hans taske, men at han først nævnte dette efter fundet af SIM-kortet.²⁶⁷ Byretten finder, at et SIM-kort er omfattet af genstandsbkg., og at DfK's afgørelse om at fastholde strafcelle stadfæstes.

Landsretten

Ligesom byretten finder landsretten, at der er hjemmel til at sanktionere besiddelse af et simkort. Landsretten tiltræder de grunde, som byretten har anført og finder, at det er godtgjort, at T har forsøgt at medtage et simkort og derved forsøgt at overtræde genstandsbkg.²⁶⁸ Landsretten bemærker, at strafcelle også kan anvendes som disciplinærstraf, når der er tale om forsøg på de i sfbl. § 68, stk. 2, angivne forhold. Landsretten stadfæster byrettens kendelse.²⁶⁹

²⁶⁶ Se U.2019.1714, Sagens baggrund og parternes påstande.

²⁶⁷ U.2019.1714, side 1718.

²⁶⁸ Ibid. side 1719.

²⁶⁹ Ibid. side 1719 f.

4.4. Højesterets stillingtagen

4.4.1. U.2000.2385H

Som nævnt tidligere er den danske retspraksis om strafcelle sparsom. Af denne grund inddrages dommen, *U.2000.2385H*, som handler om varetægtsfængsling i isolation. Selvom dommen ikke handler om strafcelle, som er specialets fokuspunkt, kan dommens præmisser bidrage til at udlede, hvordan retterne forholder sig til anvendelsen af isolationsfængsling og Danmarks internationale forpligtelser.

De lavere instanser i Danmark er forpligtet til at følge en højere instans' regel.²⁷⁰ Dette betyder, at det i Danmark er Højesteret, der sætter normen for området for isolationsfængsling. En dom fra Højesteret har således en stor betydning. Det har været en vigtig overvejelse for valget af netop denne afgørelse, at den både er prøvet af Højesteret og EMD. Det skal bemærkes, at den del af afgørelsen, som omhandler erstatning efter retsplejelovens bestemmelser, kun vil blive berørt i meget begrænset omfang.

U.2000.2385H omhandler en kendt dansk konkurrencesvømmer, Peter Rohde (*Rohde*), som blev tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 191 for at have indsmuglet omkring 6 kg kokain, der var skjult i en palle papajafrugter. I perioden 13. december 1994 til 28. november 1995 blev Rohde varetægtsfængslet og anbragt i isolation. Den 14. maj 1996 blev han frifundet for narkotikasmugling, men retten fandt, at han havde gjort sig skyldig i skattesvig af særlig grov karakter, hvorfor han blev idømt 8 måneders fængsel.

Under isolationen havde Rohde udviklet en psykisk lidelse, og derfor fremsatte han et krav på 18,6 mio. kr. for tort, erhvervsevnetab, varigt mén, tabt arbejdsfortjeneste og økonomisk skade i øvrigt. Under sagen gjorde Rohde gældende, at han har været udsat for tortur efter EMRK artikel 3. Byretten, landsretten og Højesteret har taget stilling til, hvorvidt isolationen er i strid med EMRK artikel 3, og om Rohde skulle tildeles erstatning som følge af den langvarige isolation.

Byrettens bemærkninger

Byretten lægger efter Retslægerådets udtalelse af den 30. marts 1998 til grund, at Rohde ikke har vist tegn på psykisk sygdom eller personlighedsforstyrrelse, før han blev varetægtsfængslet. Under den langvarige varetægtsfængsling og isolation udviklede en Rohde en paranoid psykose (*sindssygdom med vrangforestillinger*).²⁷¹ Det er ifølge Retslægerådets

²⁷⁰ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 324.

²⁷¹ U.2000.2385H, side 2394.

opfattelse vanskeligt nøje at tidfæste, hvornår sindssygdommen udviklede sig under varetægtsfængslingen samt udrede de nøjagtige årsagsforhold til sindssygdommen.²⁷² Det er dog nærliggende at antage, at den betydelige og langvarige psykiske belastning har haft en væsentlig og afgørende betydning for sindssygdommens udvikling formentlig sammenholdt med, at Rohde var sårbar og følsom.²⁷³ Derudover er det ifølge Retslægerådet nærliggende at antage, at isolationsfængslingen har været en særlig og meget svær psykisk belastning for Rohde, men at også andre omstændigheder herunder sigtelsen og senere tiltale kan have bidraget til udviklingen af Rohdes sindssygdom.²⁷⁴

Særligt vedrørende EMRK lægger retten til grund, at enhver form for frihedsberøvelse i almindelighed udgør en belastning for den frihedsberøvede. Denne belastning gør sig især gældende ved varetægtsfængsling i isolation, hvor der er tale om en fuldstændig udelukkelse fra fællesskab med øvrige indsatte, begrænsninger i besøg og kontrollerede besøg.²⁷⁵ Belastningen for den frihedsberøvede kan ud fra det psykiske beredskab og livssituation m.v. vise sig at have følger, ud over hvad man i almindelighed må påregne og som forudsat af lovgiver i Danmark.²⁷⁶ Retten antager, at lovgiver anser isolation som nødvendig af hensyn til efterforskningen, og at det navnlig er i alvorlige straffesager, hvor kriminaliteten udøves af en mere organiseret personkreds.

Retten bemærker i dommen, at lovgiver af hensynet til den varetægtsfængslede over for samfundets interesse i at kunne retsforfølge kriminalitet, har fastsat bestemmelser om isolation herunder varigheden, som er begrænset til et sammenhængende tidsrum på 8 uger.²⁷⁷ Hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som kan medføre fængsel i 6 år eller derudover, gælder ingen tidsbegrænsning for isolation.²⁷⁸

Retten inddrager proportionalitetsprincippet og bemærker, at domstolene skal påse, om formålet med Rohdes isolation kunne tilgodeses ved mindre indgribende foranstaltninger, og at indgrebet ikke står i misforhold til sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis Rohde findes skyldig.²⁷⁹ Endvidere bemærker retten, at der skal tages hensyn til, at isolation kan udgøre en særlig belastning for en sigtet grundet dennes unge alder, fysiske eller psykiske svagelighed.

²⁷² U.2000.2385H, side 2394.

²⁷³ Ibid.

²⁷⁴ Ibid.

²⁷⁵ Ibid. side 2396.

²⁷⁶ Ibid.

²⁷⁷ Ibid.

²⁷⁸ Ibid.

²⁷⁹ Ibid.

Det fremgår af dommen, at det er rettens opgave at påse og anvende lovens bestemmelser sammenholdt med almindelige retsprincipper, som bl.a. fremgår af EMRK. Retten bemærker, at varetægtsfængslingen af Rohde er sket på grund af en påvirkningsrisiko og unddragelsesrisiko, og isolationen er begrundet i en påvirkningsrisiko. Det fremgår også af dommen, at afgørelsen af, om der foreligger en krænkelse af EMRK artikel 3 beror ifølge den foreliggende praksis fra EMD på en konkret vurdering af de foreliggende omstændigheder, herunder især hvor streng isolationen var, tidsrummet, formålet med isolationen og indvirkningen på den frihedsberøvedes helbred.²⁸⁰ Retten lægger derudover vægt på de vurderinger, som bl.a. FN's Torturkomité og CPT har foretaget af vilkårene for isolationsfængslede i Danmark og nationale overvejelser, som er udtrykt i betænkninger.

Byretten finder ikke, at varetægtsfængslingen i isolation hverken på grund af den tidsmæssige udstrækning eller formen og omstændighederne under varetægtsfængslingen sammenholdt med kriminalitetens beskaffenheden, indebærer en overtrædelse af EMRK artikel 3.²⁸¹ Fængslingens indvirkning på Rohdes helbred findes heller ikke at udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3.

Imidlertid finder byretten, at varetægtsfængslingen i isolation har haft mentale følgevirkninger for Rohde, hvorfor han har krav på erstatning fra det offentlige.²⁸² Ifølge retten kan det ikke udelukkes, at Rohdes mentale skader i væsentligt omfang kunne være undgået eller reduceret ved et mere effektivt tilsyn.²⁸³

Landsrettens bemærkninger

På baggrund af de fremkomne lægelige oplysninger, lægger landsretten til grund, at varetægtsfængslingen i isolation er årsagen eller hovedårsagen til Rohdes sindssygdom.²⁸⁴ Da det efter de lægelige erklæringer ikke er muligt nærmere at tidsfæste sindssygdommen og udviklingen af denne, og da der har været flere sundhedsmæssige tilsyn i varetægtsperioden, lægger landsretten til grund, at Rohde under varetægtsfængslingen er blevet behandlet på en forsvarlig måde. Henset til det ovennævnte, baggrunden for isolationsfængslingen og de af byrettens anførte forhold, finder landsretten, at der ikke er sket en overtrædelse af EMRK artikel 3, uanset den alvorlige følgevirkning for Rohdes psykiske tilstand og isolationens varighed.

²⁸⁰ U.2000.2385H, side 2396.

²⁸¹ Ibid.

²⁸² Ibid. side 2396 f.

²⁸³ Ibid. side 2397.

²⁸⁴ Ibid. side 2402.

Da det for myndighederne er almindeligt kendt, at varetægtsfængsling i isolation indebærer en risiko for forstyrrelse af det psykiske helbred, og under hensyn til den ekstraordinære og alvorlige følgevirkning, som isolationsfængslingen har medført, finder flertallet imidlertid, at Rohde har krav på erstatning fra det offentlige.²⁸⁵

Højesterets bemærkninger

Ligesom byretten og landsretten inddrager Højesteret de lægelige oplysninger og lægger til grund, at varetægtsfængslingen i isolationen er hovedårsagen til Rohdes psykiske lidelser. Højesteret anfører, at der ikke er grundlag for at antage, at Rohde under fængslingen ikke er blevet behandlet på en forsvarlig måde.²⁸⁶ Af denne grund og de grunde som landsretten har anført, finder Højesteret, at der ikke er sket en overtrædelse af EMRK artikel 3.

Højesteret bemærker også, at det for myndighederne må anses for almindeligt kendt, at varetægtsfængsling i isolation indebærer en risiko for forstyrrelse af det psykiske helbred. Rohde tilkendes derfor erstatning under hensyn til den alvorlige skadevirkning, som den langvarige isolationsfængsling har medført. EMD's behandling af Rohdes sag vil blive berørt i *afsnit 4.5.1*.

Hvad kan udledes af U.2000.2385H?

Efter en gennemgang af dommen kan det først og fremmest udledes, at både byretten, landsretten og Højesteret finder, at der ikke er sket en krænkelse af EMRK artikel 3. Resultatet begrundes med, at Rohde er blevet behandlet forsvarligt under varetægtsfængslingen og isolationen, og at det var nødvendigt at isolere Rohde af hensyn til efterforskningen.

Både byretten, landsretten og Højesteret finder imidlertid, at Rohde har krav på erstatning. Hertil skal bemærkes, at der er tale om en selvstændig vurdering, og at denne således ikke er afhængig af, om der er sket en krænkelse af EMRK artikel 3. Rohdes krav på erstatning vil ikke blive uddybet yderligere.

Byretten bemærker, at *enhver* form for frihedsberøvelse i *almindelighed* udgør en belastning for den frihedsberøvede person. Byretten udtaler sig således mere generelt om frihedsberøvede personer. Det vurderes, at denne generelle bemærkning også gælder for anvendelsen af strafcelle. Ifølge byretten gør belastningen sig særligt gældende ved

²⁸⁵ U.2000.2385H, side 2403.

²⁸⁶ Ibid. side 2404.

varetægtsfængsling i isolation, hvor den varetægtsfængslede ikke har ret til fællesskab med andre indsatte, og hvor der sker kontrollerede besøg samt begrænsninger i besøg. Da en indsat, som ikendes strafcelle som udgangspunkt heller ikke har ret til fællesskab med andre indsatte, og da der gælder lignende regler om besøg for indsatte i straffceller, vurderes det, at belastningen også i særlig grad gør sig gældende ved anvendelsen af strafcelle.

I dommen bemærker byretten også, at lovgiver anser isolation af varetægtsarrestanter som nødvendig af hensyn til efterforskningen. Uanset at dette ikke gøre sig gældende ved strafcelle, hvor isolationsfængsling er nødvendig af hensyn til sikkerheds- og ordensmæssige opgaver mv., kan det udledes, at *formålet med isolationen* indgår i vurderingen af, om der er sket en overtrædelse af EMRK artikel 3.

I dommen inddrager retten også varigheden af isolationen. Selvom varigheden på 8 uger ikke gør sig gældende ved strafcelle, hvor der er tale om en maksimal varighed på 4 uger, så kan det udledes, at *varigheden af isolationen* indgår i vurderingen af, om der er sket en krænkelse af EMRK artikel 3.

I vurderingen af om der er tale om en krænkelse af EMRK artikel 3, inddrager byretten også proportionalitetsprincippet²⁸⁷, indsattes alder samt indsattes fysiske og psykiske svagelighed. Disse momenter vil også indgå, hvis der var tale om prøvelse af strafcelle.

Byretten bemærker, at afgørelsen af om der foreligger en krænkelse af EMRK artikel 3, beror ifølge den foreliggende praksis fra EMD på en konkret vurdering af de foreliggende omstændigheder, herunder især hvor streng isolationen var, tidsrummet, formålet med isolationen og indvirkningen på den frihedsberøvedes helbred.²⁸⁸ Uanset hvilken form for isolationsfængsling der er tale om, vil samme momenter indgå i vurderingen af, om der er tale om krænkelse af EMRK artikel 3. Der er ingen forskel på, om der er tale om varetægtsfængsling i isolation eller strafcelle.

Idet byretten lægger vægt på de vurderinger, som bl.a. FN's Torturkomité og CPT har foretaget af vilkårene for isolationsfængslede i Danmark, kan det udledes, at vurderinger og udtalelser fra internationale komitéer indgår i dansk retspraksis om isolationsfængsling.

²⁸⁷ Se Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 337 f., hvor det fremgår, at en sanktion skal stå i et rimeligt forhold til den indsattes forseelse, når strafcelle ikendes.

²⁸⁸ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 93.

4.5. EMD's stillingtagen

4.5.1. *Rohde v. Denmark*

Parternes påstande

Efter Højesterets afgørelse om, at Rohde ikke har været udsat for en behandling, der er i strid med EMRK artikel 3, indbringer Rohde sagen for EMD. Han hævder overfor EMD, at de danske myndigheder har udsat ham for en behandling, der er i strid med EMRK artikel 3, da han har været varetægtsfængslet i isolation i perioden 14. december 1994 til 28. november 1995.²⁸⁹ Ifølge Rohde vidste de danske myndigheder, at isolationen kunne medføre skadelige følger. Rohde anfører også, at den medicinske overvågning af ham under isolationen havde været utilstrækkelig.²⁹⁰

Den danske stat hævder, at Rohde havde begået meget alvorlig kriminalitet, og at isolationsfængslingen var nødvendig af hensyn til efterforskningen.²⁹¹ Idet Rohde havde opretholdt sin urigtige forklaring²⁹² indtil 26. september 1995, havde han ifølge staten i væsentligt omfang bidraget til længden af varetægtsfængslingen i isolation. Da det blev vurderet, at Rohde ikke længere kunne påvirke politiets efterforskning, blev isolationen ophævet.²⁹³ På denne baggrund mener staten ikke, at isolationen af Rohde er i strid med EMRK artikel 3.²⁹⁴ Udover det anførte hævder staten, at myndighederne ikke vidste eller kunne have vidst, at isolationen ville medføre skadelige følger for Rohde.²⁹⁵ Staten hævder også, at Rohde var blevet tilset 43 gange af en sygeplejersker og 27 gange af læger, hvorfor han var blevet effektivt overvåget. Derudover var der ikke tale om en fuldstændig isolering fra andre mennesker.²⁹⁶

EMD's vurdering

EMD anfører indledningsvist, at EMRK artikel 3 er en af de mest grundlæggende værdier i et demokratisk samfund, som indeholder et forbud mod tortur og lignende indgreb.²⁹⁷ Uanset hvilke omstændigheder der er tale om, og uanset hvilken adfærd individet har udvist, så er tortur forbudt. EMD anfører endvidere, at en mishandling ifølge EMD-praksis skal overstige et vist minimum af intensitet for at falde inden for anvendelsesområdet for EMRK artikel 3.

²⁸⁹ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 3 og pkt. 82.

²⁹⁰ Ibid. pkt. 84.

²⁹¹ Ibid. pkt. 86.

²⁹² Ibid. pkt. 8 og pkt. 17 om erklæringen.

²⁹³ Isolationen af en indsat bør bringes til ophør, lige så snart de hensyn, som begrundet isolationen, ikke længere foreligger. Se Kjølbros, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 2020, s. 337.

²⁹⁴ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 86.

²⁹⁵ Ibid. pkt. 87.

²⁹⁶ Ibid. pkt. 87 f.

²⁹⁷ Ibid. pkt. 89.

Vurderingen heraf beskrives af EMD som relativ og afhænger af de konkrete omstændigheder i sagen herunder varigheden af foranstaltningen, de fysiske og mentale konsekvenser og i nogle tilfælde køn, alder og tilstand af individets helbred.²⁹⁸ I vurderingen af om en behandling kan anses som nedværdigende efter EMRK artikel 3, kan det ifølge EMD indgå, om formålet har været at ydmyge det pågældende individ.

I præmis 91 er det angivet, at enhver stat skal sikre, at en frihedsberøvelse sker med respekt for menneskets værdighed, og at et menneske ikke udsættes for lidelser, der overskrider den uundgåelige lidelse, der er forbundet med frihedsberøvelsen.

EMD bemærker i præmis 92, at Rohdes klage i henhold til EMRK artikel 3 vedrører, hvorvidt varigheden af isolationen var for lang, og hvorvidt Rohdes helbred var blevet effektivt overvåget under isolationen.²⁹⁹

I forhold til hvorvidt isolationen af Rohde var for lang, bemærker EMD, at isolationsfængsling ikke i sig selv er i strid med EMRK artikel 3.³⁰⁰ Vurderingen af om isolation er i strid med artikel 3, beror ifølge EMD på forholdene under foranstaltningen, foranstaltningens strenghed, foranstaltningens varighed, det forfulgte formål og konsekvenser for det pågældende individ.³⁰¹ EMD bemærker også, at isolationen som varede 11 måneder og 14 dage, kan give anledning til bekymring, da isolationsfængsling kan medføre helbredsmæssige følger, jf. CPT's rapport til Danmark.³⁰² EMD anfører, at der i vurderingen af, om isolationens varighed er for lang, skal tages hensyn til forholdene under selve isolationen og graden af den sociale isolation.³⁰³ I forlængelse heraf anfører EMD, at Rohde var isoleret i en celle på 8 m², hvor han havde mulighed for at se fjernsyn og læse aviser. Selvom han var isoleret fra de andre indsatte, havde han regelmæssigt kontakt med fængselspersonalet, en underviser og en præst, som var tilknyttet fængslet.³⁰⁴ Han havde også regelmæssigt besøg af sin forsvarsadvokat og familie, ligesom han blev tilset 27 gange af en læge, 32 gange af en fysioterapeut og 43 gange af en sygeplejerske. Derudover havde han

²⁹⁸ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 90.

²⁹⁹ Ibid. pkt. 92.

³⁰⁰ Ibid. pkt. 93.

³⁰¹ Ibid. pkt. 93.

³⁰² Ibid. pkt. 97.

³⁰³ Ibid. pkt. 97.

EMD har udtalt, at det navnlig er i tilfælde af en fuldstændig isolation af sanserne kombineret med en total social isolation, at isolationen kan udgøre en umenneskelig behandling og dermed være i strid med EMRK artikel 3. Se f.eks. *Ramirez Sanchez v. France*, pkt. 120-124. Se Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 337.

³⁰⁴ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 97.

adgang til forskellige aktiviteter herunder træning, maling, spil, indkøb mv.³⁰⁵ På baggrund af de anførte forhold finder EMD, at længden af isolationsfængslingen ikke i sig selv udgør en krænkelse af EMRK artikel 3.³⁰⁶

I forhold til hvorvidt Rohdes sundhedstilstand var blevet effektivt overvåget under isolationsfængslingen, bemærker EMD, at myndighederne er forpligtet til at beskytte frihedsberøvedes sundhed, og at en mangel på medicinsk behandling kan udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3.³⁰⁷ EMD bemærker yderligere, at da Rohde påstod, at han led af klaustrofobi, og da han udtrykte, at han ville begå selvmord, besluttede myndighederne at sætte Rohde i en observationscelle fra den 13. til den 14. december 1994. Under Rohdes ophold i observationscellen blev han observeret af fængselspersonalet 36 gange og to gange af en sygeplejerske. I perioden fra den 14. december 1994 til 28. november 1995 blev Rohde tilset 27 gange af en læge, 43 gange af en sygeplejerske, 32 gange af en fysioterapeut og et par gange af en tandlæge.³⁰⁸ Da Rohde i en periode valgte at sultestrejke med det formål at sulte sig ihjel, blev der iværksat et skærpet opsyn af ham. På baggrund af det anførte er EMD af den opfattelse, at Rohde var blevet tilset regelmæssigt af sundhedspersonalet, og at personalet reagerede hurtigt og øgede deres observation af Rohde, hver gang der skete ændringer i hans opførsel eller humør.³⁰⁹ EMD bekræfter, at Rohde ikke automatisk eller regelmæssigt blev undersøgt af en psykolog eller en psykiater, men efter EMD's opfattelse kan staten ikke pålægges en generel pligt til at sørge for, at frihedsberøvede bliver automatisk og regelmæssigt overvåget samt undersøgt af en psykolog eller psykiater.³¹⁰ I forlængelse heraf bemærker EMD, at hverken Rohdes mor, fætter, præsten eller læreren under afhøringen i byretten udtrykte, at Rohde havde udviklet en psykisk sygdom, og at de ikke på noget tidspunkt under isolationen af Rohde indberettede deres bemærkninger eller bekymringer til myndighederne, lægen mv.³¹¹

³⁰⁵ Se Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 338 f.

³⁰⁶ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 98.

I sag *R. v. Denmark* bemærkede Kommissionen, at isolation af en indsat i 17 måneder ikke var i strid med EMRK artikel 3, men at en sådan varighed var uønskelig, og at myndighederne skal sikre, at varigheden af isolation ikke bliver for lang. Kommissionen lagde vægt på cellens størrelse på 6 m², at indsatte havde mulighed for at se fjernsyn og høre radio, at indsatte kunne motionere udendørs, at indsatte kunne låne bøger fra fængslets bibliotek, at indsatte havde kontakt til både fængselspersonale, læger, hospitalspersonale mv., samt at indsatte havde mulighed for besøg af familiemedlemmer. Se *Rohde v. Denmark*, pkt. 94 og Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 338.

³⁰⁷ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 99. Se også Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 325.

³⁰⁸ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 101.

³⁰⁹ Ibid. pkt. 106 og 108. Se også Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 327.

³¹⁰ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 108.

³¹¹ Ibid. pkt. 109.

EMD konkluderer på baggrund af de anførte forhold, at der ikke var en mangel på en effektiv overvågning af Rohdes sundhedstilstand eller lægebehandling.³¹² Fire ud af syv dommere finder, at der ikke er en sket en krænkelse af EMRK artikel 3.³¹³

Mindretallets bemærkninger

Mindretallet på tre dommere bemærker, at byretten og landsretten i Danmark ikke i forhold til isolationens forlængelser havde godtgjort, at det var absolut nødvendigt at isolationsfængsle Rohde. Byretten og landsretten havde kun givet generelle begrundelser for forlængelserne, men de havde ikke uddybet, hvilke omstændigheder der gjorde, at isolationen var absolut nødvendig.³¹⁴ Retternes beslutning indeholder heller ikke en vurdering af, om mindre indgribende foranstaltninger er blevet overvejet. Mindretallet er ikke overbevist om, at det under omstændighederne var absolut nødvendigt at isolere Rohde i så lang tid. Mindretallet bemærker også, at Rohde kun blev tilset en gang af en psykiater, og at dette først skete den 18. januar 1995. Under de resterende 10 måneder i isolationsfængsling blev der hverken foretaget en psykologisk eller en psykiatrisk undersøgelse af Rohde. Ifølge mindretallet bør der være en regelmæssig overvågning af en indsat i langvarig isolation.

I bemærkningerne inddrager mindretallet CPT's rapport fra 1991 til Danmark, hvori det fremgår, at isolation under visse omstændigheder kan udgøre en umenneskelig og nedværdigende behandling, og at alle former for isolationsfængsling skal være så kort som mulig. I rapporten anbefaler CPT, at de danske myndigheder sikrer, at varetægtsarrestanter kun bliver anbragt i isolation under ekstraordinære omstændigheder. Mindretallet henviser også til en rapport fra maj 1994, hvor flere forskere erklærede, at isolationsfængsling

³¹² Modsat i *Keenan v. The United Kingdom*, hvor EMD fandt, at der var tale om mangel på effektiv overvågning af den indsatte tilstand, og at der var sket en krænkelse af EMRK artikel 3, jf. pkt. 116. Sagen drejede sig om en psykisk syg indsat, som blev anbragt i straffcelle, hvor han begik selvmord. Se Lorenzen m.fl., *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer* (art. 1-9), 2011, s. 232. Se også *Renolde v. France*, hvor EMD fandt, at det var i strid med artikel 3, at en psykisk syg mand var blevet anbragt 45 dage i isolation i en straffcelle, hvorunder han begik selvmord, jf. pkt. 127-140. EMD lagde vægt på, at den indsatte advokat 8 dage før den indsatte selvmord havde fremsat anmodning om gennemførelse af en psykiatrisk vurdering af den indsatte. Se Lorenzen m.fl., *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer* (art. 1-9), 2011, s. 232.

³¹³ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 110.

I dommen *Csüllög v. Hungary* (2011) var klager anbragt i isolation over 2 år. EMD sammenlignede forholdene i sagen med Rohde-sagen, jf. pkt. 32. I *Csüllög v. Hungary* var der en række skærpende omstændigheder, herunder at den indsatte havde relativt mindre adgang til kontakt med andre personer end Rohde, at indsatte blev lagt i håndjern, hver gang han skulle forlade sin celle, at forholdene i cellen var kritisable bl.a. pga. dårlig ventilation og dårlige toiletforhold, samt at indsatte dagligt blev underkastet en fuldstændig legemsundersøgelse. EMD bemærkede, at hverken anvendelsen af de nævnte tiltag og forlængelsen af den indsatte isolation var begrundet ordentligt. Derudover bemærkede EMD, at isolation kun bør ske undtagelsesvist og som en midlertidig foranstaltning. EMD fandt, at der i sagen var sket en krænkelse af EMRK artikel 3. Se Engbo m.fl., *Fængsler og menneskerettigheder*, 2012, s. 134.

³¹⁴ Se Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 2020, s. 337, hvor det fremgår, at selve behovet for isolationsfængsling af en indsat skal begrundes konkret, og at kravene til begrundelsen stiger i takt med varigheden af isolationsfængslingen.

indebærer en risiko for skadelige virkninger på helbredet, og at der er større risiko for, at indsatte udvikler mentale problemer, såfremt de anbringes i isolation, end hvis de ikke anbringes i isolation.

På baggrund af de anførte omstændigheder og under hensyntagen til det faktum, at Rohde på et tidligt tidspunkt under sin anholdelse viste tegn på mental sårbarhed og gav udtryk for, at han overvejede selvmord, finder mindretallet, at myndighederne på eget initiativ burde have sørget for, at Rohde regelmæssigt blev tilset af en psykiater eller en psykolog.

Mindretallet inddrager udtalelser fra Rohdes mor, fætter, fængselspræsten og fængselslæren. Rohdes mor har udtalt, at Rohde havde det værst, da han var anbragt i isolation, og Rohdes fætter har udtalt, at Rohde virkede dybt ulykkelig og optaget. Af præstens udtalelse fremgik det bl.a., at Rohde grundet isolationen havde mistet sin koncentration, og af lærens udtalelse fremgik det, at Rohde virkede desperat, deprimeret og fraværende. Mindretallet konkluderer, at der på baggrund af det anførte er sket en krænkelse af EMRK artikel 3.

Dommens betydning

Betydningen af en dom skal ses i lyset af en række elementer, og beror således på en samlet vurdering.³¹⁵ Dommens betydning vil først og fremmest afhænge af formuleringen af præmisserne, herunder om de er konkret eller generelt formuleret. Størstedelen af præmisserne i dommen tager udgangspunkt i konkrete hændelser, men i flere af præmisserne³¹⁶ sigter EMD mod en generel regulering af isolationsfængsling, hvilket også omfatter strafcelle. Da dommen indeholder generel regulering af isolationsfængsling, må dommen anses for at have en vis betydning for bedømmelsen af retstilstanden og for senere afgørelser om isolationsfængsling herunder også strafcelle.

De generelle bemærkninger i *Rohde v. Denmark* fremgår også af domme, som blev afsagt af EMD før 2005.³¹⁷ Der kan således argumenteres for, at *Rohde v. Denmark* ikke er et præjudikat men konsoliderer blot betydningen af de tidligere domme.

Hvilken instans der har afsagt dommen, indgår også i vurderingen af dommens betydning.³¹⁸ *Rohde v. Denmark* er afsagt af EMD, som er den øverste domstol på området for isolationsfængsling. Dette kan være med til at begrunde, at dommen har en vis betydning.

³¹⁵ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 323.

³¹⁶ Se f.eks. pkt. 93 og pkt. 108.

³¹⁷ Se f.eks. *Kalashnikov v. Russia*, pkt. 95.

³¹⁸ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 326.

Rohde v. Denmark er afsagt i år 2005, og der er således tale om en ældre afgørelse. På trods af, at der er forløbet mange år siden 2005, kan de hensyn og principper, som er lagt til grund i afgørelsen fortsat tillægges betydning under hensyn til udviklingen i øvrigt.

I *Rohde v. Denmark* er der afgivet dissens, som viser, at de medvirkende dommere i sagen ikke er enige. Det skal bemærkes, at der ikke er fuld enighed om den retskildemæssige betydning af en dissens, herunder om en dissens svækker en doms betydning.³¹⁹ På den ene side kan der argumenteres for, at dommens resultat indeholder en gyldig regel, jf. forudsigelighedsretssikkerheden.³²⁰ På den anden side kan en dissens udtrykke en usikkerhed om den hidtidige retstilstand, og med tiden kan en dissens udtrykke en ny retsopfattelse, der vinder et flertal.³²¹

På baggrund af det anførte, kan det fastslås, at der både er forhold, som taler for og imod, at dommen har præjudikatværdi. Eftersom dommen indeholder vigtige generelle præmisser om artikel 3 og isolationsfængsling samt EMD's stillingtagen til Danmarks anvendelse af isolationsfængsling, vurderes det, at dommen har en særlig betydning for specialets problemformulering.

4.5.2. *Mathew v. The Netherlands*

Dommen, *Mathew v. The Netherlands*, handler om en hollandsk statsborger, Eduardo Alexander Antonio Mathew, som den 9. oktober 2001 blev arresteret på den hollandske ø, Aruba, for at have påført alvorlig legemsbeskadigelse. Mathew blev herefter varetægtsfængslet.³²² Under varetægtsfængslingen blev Mathew gentagne gange ikendt strafcelle på grund af dårlig og truende adfærd, og den 4. januar 2002 blev han overflyttet til en såkaldt »*committal cell*«. ³²³

Mathew hævder overfor EMD, at hans tilbageholdelse udgør en behandling, der er i strid med EMRK artikel 3.³²⁴ Til støtte for sin påstand gør Mathew gældende, at fængselspersonalet havde udsat ham for fysisk mishandling, at han ikke havde fået lov til at få frisk luft før den 29. november 2001, at forholdene under hans isolation var dårlige, og at han var blevet nægtet lægelig behandling.³²⁵

³¹⁹ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 2018, s. 327.

³²⁰ Ibid.

³²¹ Ibid.

³²² Jf. *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 10.

³²³ Ibid. pkt. 12 og pkt. 15.

»*Committal cell*« er en særlig form for isolationscelle. Se *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 15.

³²⁴ Jf. *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 3.

³²⁵ Ibid. pkt. 13 og pkt. 131.

Den hollandske stat gør gældende, at Mathew havde en meget farlig og voldelig adfærd, hvorfor de foranstaltninger som blev foretaget var nødvendige.³²⁶ Derudover hævder staten, at behandlingen som Mathew havde været udsat for, ikke overstiger et vist minimum af intensitet, som kræves, før der er tale om en krænkelse af EMRK artikel 3.³²⁷ Da øen Aruba kun havde fængselsfaciliteten, *Korrektie Instituut Aruba*, der var egnet til langvarig tilbageholdelse, havde Mathews frihedsberøvelse under de faktiske forhold ifølge staten været uundgåelig.³²⁸ Staten påstår også, at Mathew ikke var blevet nægtet nødvendig lægelig behandling. Hans helbred var blevet overvåget, og han blev regelmæssigt tilset af fængselslægen og plejepersonalet.³²⁹

En alvorlig legemsbeskadigelse vil normalt medføre 5 års fængsel i Holland, men på grund af forholdene under Mathews tilbageholdelse, vurderede den hollandske domstol, at Mathew kun skulle idømmes 3 år og 6 måneders fængsel.³³⁰ Den hollandske domstol bemærkede i sin afgørelse, at langvarig frihedsberøvelse i straffcelle og i den såkaldte »*committal cell*« under restriktive forhold, ligger på grænsen til, hvad der kan anses for acceptabelt, hvis det antages, at denne grænse ikke allerede er overskredet.³³¹ Det blev endvidere bemærket af domstolen, at den finder det sandsynligt, at forholdene under isolationsfængslingen havde påvirket Mathews helbred negativt.³³² Imidlertid fandt den hollandske domstol ikke, at der var sket en krænkelse af EMRK artikel 3.³³³

I EMD's stillingtagen til, hvorvidt Mathew har været udsat for en behandling, som er i strid med EMRK artikel 3, henviser EMD til afgørelsen, *Kalashnikov v. Russia*. I afgørelsen blev det først og fremmest fastslået, at EMRK artikel 3 er en af de mest grundlæggende værdier i et demokratisk samfund, og at en mishandling efter EMD's praksis skal overstige en minimumstærskel, før den falder inden for anvendelsesområdet for EMRK artikel 3.³³⁴ Det blev endvidere fastslået, at vurderingen af om minimumstærsklen er overskredet er relativ og afhænger af alle omstændigheder i sagen herunder varigheden af behandlingen, de fysiske og mentale følgevirkninger og i nogle tilfælde individets køn, alder og helbredstilstand.

³²⁶ Jf. *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 134.

³²⁷ *Ibid.*

³²⁸ *Ibid.*

³²⁹ *Ibid.* pkt. 135.

³³⁰ *Ibid.* pkt. 148 og pkt. 150.

³³¹ *Ibid.* pkt. 150.

³³² *Ibid.* pkt. 150.

³³³ *Ibid.* pkt. 151.

³³⁴ *Ibid.* pkt. 175.

Ifølge EMD's bemærkninger i *Kalashnikov v. Russia*, kan foranstaltninger, der fratager en person friheden ofte udgøre en behandling, som er i strid med EMRK artikel 3. Isolation af en varetægtsfængslet er dog ikke i sig selv i strid med bestemmelsen.³³⁵ Det følger også af bemærkningerne, at EMRK artikel 3 ikke kan fortolkes således, at der gælder en almindelig forpligtelse til at løslade en frihedsberøvet person af sundhedsmæssige grunde eller at placere vedkommende på et hospital med henblik på medicinsk behandling. EMRK artikel 3 medfører dog en forpligtelse for en stat til at sikre, at en person frihedsberøves under forhold, der er forenelige med respekt for den menneskelige værdighed. En foranstaltning må ikke gennemføres således, at den udsætter et individ for nød eller lidelse med en intensitet, der overstiger den uundgåelige lidelse forbundet med foranstaltningen. Den frihedsberøvedes sundhed og velvære skal også være tilstrækkeligt sikret i fængslet.

Mathews påstand vedrører anvendelsen af fysisk magtanvendelse, nægtelse af nødvendig lægelig assistance og forholdene under frihedsberøvelsen. I forhold til Mathews påstand om, at han var blevet udsat for mishandling, bemærker EMD, at Mathew flere gange er blevet udsat for vold. Derudover bemærkes, at anvendelse af fysisk magtanvendelse over for en frihedsberøvet person, som ikke er streng nødvendig, respekterer ikke den menneskelige værdighed og udgør dermed en krænkelse af EMRK artikel 3.³³⁶ Da volden mod Mathew blev anvendt med det formål at forebygge eller afslutte voldelige episoder og voldelig opførsel, vurderer EMD, at magtanvendelsen var streng nødvendig.³³⁷ I forhold til de skader, som anvendelsen af håndjern, fodlænke mv. havde påført Mathew, bemærker EMD, at Mathew ikke havde godtgjort, at disse skader var uundgåelige, og at fodlænken blev taget af på grund af skaderne.³³⁸ EMD konkluderer, at den fysiske magtanvendelse mod Mathew ikke udgør en krænkelse af EMRK artikel 3.³³⁹

I forhold til den del af påstanden, som vedrører nægtelsen af en lægelig behandling, bemærker EMD, at den indsattes sundhed og velvære skal sikres tilstrækkeligt. Artikel 3 skal imidlertid ikke fortolkes således, at ethvert ønske om medicinsk behandling fra den indsatte skal imødekommes.³⁴⁰ Ifølge EMD er Mathew ikke blevet nægtet en lægelig behandling, hvorfor der heller ikke i denne sammenhæng er sket en overtrædelse af EMRK artikel 3.³⁴¹

³³⁵ Jf. *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 175.

³³⁶ Ibid. pkt. 176 f.

³³⁷ Ibid. pkt. 179.

³³⁸ Ibid. pkt. 183.

³³⁹ Ibid. pkt. 184.

³⁴⁰ Ibid. pkt. 186. Se Kjølbros, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 2020, s. 325.

³⁴¹ Ibid. pkt. 196.

Om forholdene under isolationen bemærker EMD, at det var umuligt for personalet at have kontrol over Mathew, hvorfor det var nødvendigt at isolere ham under strenge forhold.³⁴² EMD bemærker, at forholdene under en frihedsberøvelse *kan* udgøre umenneskelig eller nedværdigende behandling. Et forbud mod kontakt med andre indsatte begrundet i disciplinære, sikkerheds- og beskyttelsesmæssige grunde udgør dog ikke i sig selv en krænkelse af EMRK artikel 3.³⁴³ EMD er enige med CPT i, at selvom der er tale om en situation med en vanskelig og farlig indsat, så bør isolationens længde være så kort som muligt.³⁴⁴ Baggrunden for Mathews isolation skyldes, at han ikke kunne tilpasse sig omgivelserne og indretningen i fængslet.³⁴⁵ EMD bemærker i præmis 203, at de arubanske myndigheder var opmærksomme på, at Mathew ikke var egnet til at være i det pågældende fængsel, og at isolationsfængslingen under de særlige forhold medførte Mathew en usædvanlig lidelse. EMD er af den opfattelse, at myndighederne kunne og burde have gjort mere for at lindre situationen.³⁴⁶ Under frihedsberøvelsen anmodede Mathew om overførsel til et andet fængsel, hvilket ikke blev imødekommet af myndighederne. Hertil bemærker EMD, at myndighederne ikke har forsøgt at finde et fængsel, der var mere passende for Mathew.

EMD konkluderer, at Mathew er blevet udsat for lidelser med en intensitet, der betydeligt overstiger den uundgåelige lidelse, der er forbundet med en frihedsberøvelse og dermed udgør umenneskelig behandling efter EMRK artikel 3.³⁴⁷ I forhold til den såkaldte ”*committal cell*” bemærker EMD, at Mathew blev isoleret i en overdreven og unødvendig lang periode. Han blev isoleret i mindst 7 måneder i en celle, hvis tilstand var kritisabel³⁴⁸, og han havde ikke mulighed for udendørs træning og frisk luft, uden at det medførte unødvendig og uundgåelig fysisk lidelse.³⁴⁹ På den baggrund finder EMD, at der er sket en overtrædelse af EMRK artikel 3.³⁵⁰

³⁴² *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 198.

³⁴³ *Ibid.* pkt. 199.

³⁴⁴ *Ibid.* pkt. 199.

³⁴⁵ *Ibid.* pkt. 202.

³⁴⁶ *Ibid.* pkt. 203.

³⁴⁷ *Ibid.* pkt. 205.

³⁴⁸ Se *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 214, hvor EMD udtaler, at det er uacceptabelt, at en indsat er frihedsberøvet under forhold, der indebærer manglende tilstrækkelig beskyttelse mod nedbør og ekstreme temperaturer.

³⁴⁹ Se også *Payet v. France*, pkt. 80-85, hvor en indsat var anbragt i en strafcelle i 45 dage og 23 timer i døgnet. Cellen var 4,1 m² uden vindue, tilstrækkelig belysning og adgang til frisk luft. EMD fandt, at forholdene under isolationen ikke respekterede den indsattes værdighed, og at forholdene udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 3. Se Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 2020, side 320.

³⁵⁰ Jf. *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 217.

Kapitel 5 - Foreneligheden med internationale forpligtelser

5.1. Introduktion

I det følgende vil det, ved at sammenholde kapitel 2, 3 og 4, blive behandlet, om anvendelsen af strafcelle i Danmark er i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, og om der er behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis vedrørende strafcelle.

5.2. EMRK 3 og EMD-praksis

Hverken EMRK eller EMD-praksis forbyder direkte brugen af isolationsfængsling herunder strafcelle. Som tidligere nævnt gælder der et forbud imod tortur og lignende indgreb efter EMRK artikel 3. Ud fra ordlyden af EMRK artikel 3 er det ikke muligt at fastslå, om strafcelle er i strid med bestemmelsen, hvorfor det er vigtigt at inddrage EMD-praksis til fortolkning af bestemmelsen.

Både i EMD's bemærkninger i *Rohde v. Denmark* og i *Mathew v. The Netherlands* fremgår det, at en mishandling skal overstige et vist minimum af intensitet for at falde inden for anvendelsesområdet for EMRK artikel 3. I forlængelse heraf fremgår det, at vurderingen er relativ og afhænger af de konkrete omstændigheder i en sag herunder varigheden af foranstaltningen, de fysiske og mentale konsekvenser og i nogle tilfælde køn, alder og tilstand af individets helbred.³⁵¹ Det er derfor ikke muligt at statuere, om strafcelle generelt overstiger et vist minimum af intensitet, men anvendelsen af strafcelle *kan* dog overstige et vist minimum af intensitet, jf. *Mathew v. The Netherlands*.

I *Rohde v. Denmark* udtaler EMD, at selve vurderingen af, hvorvidt isolationsfængsling er i strid med EMRK artikel 3, ligeledes beror på de konkrete omstændigheder i sagen.³⁵² I denne vurdering skal der ifølge EMD lægges vægt på 1) forholdene under isolationen, 2) isolationens stregthed, 3) isolationens varighed, 4) isolationens formål og 5) konsekvenser for den isolerede.³⁵³ Da vurderingen afhænger af de konkrete omstændigheder, er det således heller ikke muligt at fastslå, om anvendelsen af strafcelle generelt udgør en krænkelse af EMRK artikel 3.

³⁵¹ Se Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere, 2020, s. 290.

³⁵² Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 93.

³⁵³ Ibid. Se Kjølbros, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 337. Engbo m.fl., Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 132.

Når en indsat bliver ikendt strafcelle og anbringes i en særlig afdeling, eget opholdsrum eller i et arresthus, eller når en varetægtsfængslet sættes i isolation, sker der begrænsninger i den frihedsberøvedes kontakt til andre indsatte mv. EMD har udtalt, at sådanne begrænsninger som er begrundet i hensynet til sikkerhed, som disciplinær foranstaltning eller af andre beskyttelseshensyn ikke i sig selv er i strid med EMRK artikel 3.³⁵⁴ Efter omstændighederne kan begrænsningerne udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3, jf. *Mathew v. The Netherlands*, præmis 175.³⁵⁵ Det er således muligt at fastslå, at anvendelsen af et indgreb som strafcelle *kan* udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3.

Efter en gennemgang af både *Rohde v. Denmark* og *Mathew v. The Netherlands* er det endvidere muligt at fastslå, at EMD's praksis om isolationsfængsling er restriktiv.³⁵⁶ Der skal således meget til, før isolationsfængsling anses for at være en krænkelse af EMRK artikel 3.

I *Rohde v. Denmark* finder fire ud syv dommere, at der ikke er en sket en krænkelse af EMRK artikel 3. Selvom flertallet af dommere er enige med Højesteret om, at der ikke er sket en krænkelse af EMRK artikel 3, så er dommen et eksempel på, at dansk praksis om isolationsfængsling kan bringe Danmark på grænsen af et konventionsbrud. Der er dog ingen holdepunkter for at antage, at den danske regulering af isolationsfængsling herunder strafcelle generelt vil ligge på grænsen af et konventionsbrud og dermed være tæt på at udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3. Selvom der har været flere sager mod Danmark om anvendelsen af isolationsfængsling, er Danmark ikke blevet dømt for en krænkelse af EMRK artikel 3.³⁵⁷

5.3. FN's Torturkonvention og FN's Torturkomité

Ligesom EMRK forbyder FN's Torturkonvention ikke direkte brugen af isolationsfængsling herunder strafcelle. Enhver deltagerstat har dog en positiv forpligtelse til at forhindre tortur efter konventionens artikel 2, og handlinger som indebærer en grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, jf. konventionens artikel 16.

³⁵⁴ Jf. *Rohde v. Denmark*, pkt. 93, *Mathew v. The Netherlands*, pkt. 175 og pkt. 199, *Kalashnikov v. Russia*, pkt. 95 og *Csüllög v. Hungary*, pkt. 30. Se Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 337.

Når isolationsfængslingen er tidsbegrænset og i øvrigt foregår under acceptable forhold, så vil isolationsfængsling ikke i sig selv rejse spørgsmål i forhold til konventionen. Se Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 339.

³⁵⁵ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 337.

³⁵⁶ Lorenzen m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9), 2011, s. 218.

³⁵⁷ Ibid. s. 216.

På baggrund af udtalelser om isolationsfængsling fra FN's Torturkomité³⁵⁸, er det muligt at fastslå, at strafcelle *kan* udgøre umenneskelig behandling og i særlige tilfælde tortur. Det er også muligt at fastslå, at vurderingen af om isolation er i strid med bestemmelserne i FN's Torturkonvention afhænger af flere omstændigheder, hvorfor der skal foretages en konkret vurdering i hver enkelt sag.

I *afsnit 3.3.5.* er der redegjort for de anbefalinger, som Danmark har modtaget fra FN's Torturkomité. Selvom Danmark har fået disse anbefalinger, er der efter den danske lovgivning fortsat mulighed for at anbringe mindreårige i isolation og anvende strafcelle. Derudover er der stadig mulighed for at anbringe frihedsberøvede personer i isolation i over 15 dage. Anbefalingerne fra FN's Torturkomité er ikke juridisk forpligtende for Danmark som stat. Derfor kan det ikke lægges til grund, at Danmarks anvendelse af strafcelle er i strid med Danmarks internationale forpligtelser med henvisning til anbefalingerne fra FN's Torturkomité.

5.4. Børnekonventionen og Børnekomitéen

Børnekonventionens bestemmelser forbyder ikke direkte anvendelse af strafcelle over for børn. Børnekonventionens artikel 37 medfører dog en positiv forpligtelse for enhver deltagerstat til at sikre, at børn ikke udsættes for tortur eller lignende indgreb.

I *General Comment no. 10* anbefaler komitéen, at der skal være et forbud mod disciplinære sanktioner, som udgør en krænkelse af børnekonventionens artikel 37, og som kan medføre skadelige konsekvenser for barnet.³⁵⁹ Anbefalingen er bl.a. rettet mod anvendelsen af strafcelle.

Børnekomitéen har i år 2011 anbefalet, at Danmark indfører et forbud mod isolation af mindreårige. Da anbefalingerne fra Børnekomitéen ikke er retligt bindende for Danmark, er der ikke grundlag for at fastslå, at Danmarks anvendelse af strafcelle er uforenelig med Danmarks internationale forpligtelser herunder børnekonventionen.

5.5. CPT

Selvom CPT anbefaler, at strafcelle højst skal vare 14 dage og helst mindre, er det efter sfbl. fortsat muligt at ikende strafcelle op til 4 uger. I tre ud af de otte gennemgåede afgørelser i *afsnit 4.2.*, stadfæster byretten DfK's afgørelse om strafcelle i henholdsvis 15 dage, 21 dage og 28 dage. I *afsnit 4.3.* stadfæster landsretten en afgørelse om strafcelleanbringelse i 15

³⁵⁸ Se *afsnit 3.3.5.*

³⁵⁹ General Comment No. 10 (2007), pkt. 89. DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017, s. 14.

dage. Domstolene er således ikke tilbageholdende med at stadfæste afgørelser om strafcelle med en varighed over 14 dage.

CPT anbefaler, at der skal være et forbud mod successive disciplinære sanktioner, der resulterer i en uafbrudt periode med isolation og overskrider den maksimale periode. Hverken sfbl., disciplinærstrafbk. eller disciplinærstrafvejl. tager stilling til, hvilke principper der skal følges, når strafcelle skal ikendes i flere på hinanden følgende afgørelser.³⁶⁰ I loven, bekendtgørelsen og vejledningen tages der endvidere ikke stilling til, hvordan kravet om en varighed på højst 4 uger efter sfbl. § 70 skal forstås, når der er tale om flere på hinanden følgende afgørelser om strafcelle.³⁶¹ Ifølge DfK skal sfbl. fortolkes således, at strafcelle højst kan ikendes i 4 uger, når flere forhold skal pådømmes i den samme afgørelse.³⁶²

CPT anbefaler også, at strafcelle over for unge i Danmark afskaffes. Hertil skal bemærkes, at sfbl. fortsat giver mulighed for anvendelse af strafcelle over for indsatte under 18 år.

Ligesom anbefalingerne fra FN's Torturkomité, er anbefalingerne fra CPT heller ikke juridisk bindende for Danmark, hvorfor Danmark ikke er forpligtet til at følge dem. Det faktum, at Danmark ikke følger CPT's anbefalinger medfører således ikke, at Danmarks regulering om strafcelle er uforenelig med Danmarks internationale forpligtelser.

5.6. De Europæiske Fængselsregler

Efter De Europæiske Fængselsregler må isolation kun ikendes som straf i ganske særlige tilfælde og kun for et bestemt tidsrum, der skal være så kort som muligt.³⁶³ Det fremgår dog ikke af reglerne, hvad der nærmere skal forstås ved særlige tilfælde og et bestemt tidsrum.

Det følger af regel 43.2, at indsatte i isolation skal tilses dagligt af sundhedspersonale. Danmark har som det eneste land taget forbehold for reglen, da Danmark på grund af lægernes fagetske holdning ikke kan overholde den.³⁶⁴

De Europæiske Fængselsregler er ikke folkeretligt bindende for Danmark, og derfor er det heller ikke en forpligtelse for Danmark at følge disse regler. Det kan således ikke lægges til grund, at varigheden af strafcelle og den danske regulering af strafcelle i øvrigt er i strid med Danmarks internationale forpligtelser med henvisning til De Europæiske Fængselsregler.

³⁶⁰ Ombudsmandens temarapport om strafcelle, Temarapport 2019, 5. maj 2020, s. 22.

³⁶¹ Ibid.

³⁶² Ibid. s. 21.

³⁶³ Jf. regel 60.5.

³⁶⁴ Engo m.fl., Fængsler og menneskerettigheder, 2012, s. 134.

5.7. Mandela-regler

Igennem FN har Danmark selv opfordret stater til at anvende Mandela-reglerne og bl.a. argumenteret for, at alle lande efter vedtagelsen af reglerne skal vurdere deres nationale lovgivning og praksis i forhold til de nye standarder.³⁶⁵ Selvom Danmark aktivt har støttet udviklingen af de nye Mandela-regler og arbejdet for, at reglerne blev godkendt i FN, bemærker Institut for Menneskerettigheder, at den danske fængselslovgivning og -praksis på væsentlige områder ikke er i overensstemmelse med reglerne.³⁶⁶ Instituttet påpeger, at den danske lovgivning om strafcelle mangler et forbud mod langvarig isolationsfængsling i mere end 15 dage og et forbud mod isolationsfængsling af børn og kvinder. Instituttet påpeger også, at den danske lovgivning mangler et automatisk og uafhængigt eftersyn af isolationsfængsling samt en forpligtelse for sundhedspersonale til dagligt at besøge isolationsfængslede.³⁶⁷

Den tidligere justitsminister, Søren Pape Poulsen, har den 10. december 2018 svaret på, hvordan den danske lovgivning og forvaltning bør forholde sig til Mandela-reglerne, som anbefaler, at strafcelle ikke må overstige 15 dage, og til CPT, som i sin 21. generelle rapport anbefaler, at isolation som strafcelle ikke må overstige 14 dage.³⁶⁸ I sit svar bemærker Søren Pape Poulsen indledningsvist, at Mandela-reglerne er et regelsæt af vejledende karakter, og at det anerkendes, at stater kan tilpasse anvendelsen af reglerne i overensstemmelse med deres nationale lovgivningsmæssige rammer, hvor det er relevant.³⁶⁹ Derudover bemærkes, at rapporter fra CPT heller ikke er juridisk bindende. Søren Pape Poulsen vurderer på denne baggrund, at både de daværende gældende regler og de vedtagne ændringer om strafcelle ligger inden for rammerne af Danmarks internationale forpligtelser.

Den nuværende justitsminister, Nick Hækkerup, har svaret på, om han er enig med Institut for Menneskerettigheder om, at Kriminalforsorgen ikke på alle punkter overholder de såkaldte Mandela-regler, og om ministeren vil arbejde for at bringe forholdene i danske fængsler i *overensstemmelse* med Mandela-reglerne.³⁷⁰ Justitsministeren nævner indledningsvist i sit svar, at Mandela-reglerne er et regelsæt af vejledende karakter, og at en stat kan tilpasse anvendelsen af reglerne i overensstemmelse med dens nationale lovgivningsmæssige rammer, hvor det er relevant. Justitsministeren anfører, at han er enig i, at gældende dansk ret ikke på

³⁶⁵ Institut for Menneskerettigheder, Dansk fængselslovgivning og FN's standarder for fængsler, september 2018.

³⁶⁶ Ibid.

³⁶⁷ Ibid.

³⁶⁸ <https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/reu/spm/156/svar/1539496/1985209/index.htm>, s. 2.

³⁶⁹ Ibid. s. 2.

³⁷⁰ <https://www.ft.dk/samling/20182/almdel/reu/spm/288/svar/1597563/2088934.pdf>, s. 1 f.

alle områder følger³⁷¹ de vejledende retningslinjer i Mandela-reglerne. Ifølge justitsministerens opfattelse, bør Danmark generelt bestræbe sig på at følge internationale retningslinjer for behandling af indsatte herunder Mandela-reglerne. I forlængelse heraf bemærker justitsministeren, at der imidlertid kan være konkrete forhold, der gør, at retningslinjerne ikke kan følges på alle områder som f.eks. dagligt tilsyn af sundhedspersonale. Justitsministeren anfører også, at behovet for en ændring af disciplinærstraffesystemet vil blive overvejet som led i udmøntningen af kriminalforsorgens flerårsaftale for 2018-2021. Desuden har justitsministeren bedt sine embedsmænd at drøfte de fire konkrete emner, der er omtalt i Institut for Menneskerettigheders policy brief fra 2018, nærmere med instituttet.³⁷²

På baggrund af ovenstående, kan det fastslås, at Danmark kan, men skal ikke følge Mandela-reglerne, da disse ikke er folkeretligt bindende for Danmark. Der kan også argumenteres for, at det er korrekt at fastslå, at Danmarks anvendelse af strafcelle ligger inden for rammerne af Danmarks internationale forpligtelser, da der slet ikke foreligger en juridisk forpligtelse for Danmark til at følge reglerne.

5.8. UPR

Danmark afviste anbefalingen fra medlemsstaterne om at indføre et forbud mod isolationsfængsling af unge, og efter den danske lovgivning er isolationsfængsling af unge fortsat lovligt. Anbefalingerne fra de øvrige medlemsstater til Danmark er ikke juridisk bindende, og det er op til Danmark at beslutte, om anbefalingerne skal accepteres eller afvises. Det kan således heller ikke fastslås, at Danmarks anvendelse af strafcelle er uforenelig med Danmarks internationale forpligtelser med henvisning til anbefalingerne fra staterne.

5.9. Det mulige behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis

5.9.1. Behovet for at anbefalingerne og kritikken imødekommes af Danmark

Når Danmark modtager kritik og anbefalinger fra internationale komitéer, skal Danmark som stat vurdere, om kritikken og anbefalingerne skal imødekommes. Vurderingen heraf kan være vanskelig. På den ene side skal Danmark sørge for, at frihedsberøvede personer i isolation bliver behandlet på forsvarlig vis med respekt for menneskets værdighed, og på den anden side skal Danmark sørge for, at fængslerne og arresthusene i Danmark har redskaber til at løse sikkerheds- og ordensmæssige opgaver samt opretholde lov i samfundet.

³⁷¹ Justitsministeren anfører ikke, at dansk ret ikke er i *overensstemmelse* med Mandela-reglerne, men at dansk ikke på alle områder følger Mandela-reglerne.

³⁷² <https://www.ft.dk/samling/20182/almdel/reu/spm/288/svar/1597563/2088934.pdf>, s. 3.

Som nævnt tidligere er Danmarks regulering af straffelse blevet kritiseret både af FN's Torturkomité og CPT. Da kritikken og anbefalingerne ikke er retligt bindende for Danmark, er Danmark ikke forpligtet til at imødekomme kritikken og anbefalingerne. Selve det faktum, at Danmark som medlemsstat har modtaget væsentlig kritik fra internationale organer, kan ikke i sig selv begrunde, at den danske lovgivning og praksis anses for uforenelig med internationale bindende konventioner som EMRK mv.³⁷³

Selvom rapporter fra FN's Torturkomité og CPT ikke er bindende for Danmark, bør Danmark tage indholdet af disse alvorligt, da rapporterne er udarbejdet af eksperter heriblandt jurister, læger og specialister i fængsels- eller politiforhold.³⁷⁴ Det kan efter gennemgangen af retspraksis om isolationsfængsling udledes, at både domstolene i Danmark og EMD inddrager anbefalinger fra FN's Torturkomité og CPT. Anbefalingerne fungerer således som autoritative fortolkningsbidrag, hvilket kan tale for, at Danmark bør imødekomme kritikken. Det forhold, at CPT har gentaget sin kritik fra 2014 i rapporten fra januar 2020 kan ligeledes tale for, at der er et behov for, at kritikken imødekommes af Danmark. Anbefalingerne fra internationale komitéer kan dog gå ud over, hvad der er beskyttet af EMRK artikel 3. Det er vigtigt at bemærke, at EMD ikke er bundet af udtalelser fra internationale komitéer, og EMD's opgave er ikke at ændre fortolkningen af EMRK artikel 3, hvis anbefalingerne rækker ud over, hvad der er beskyttet af bestemmelsen.³⁷⁵

Danmarks regulering adskiller sig på nogle områder fra Mandela-reglerne. Selvom Mandela-reglerne ikke er retligt bindende for Danmark, er det vigtigt at bemærke, at reglerne er anerkendte, og at Danmark selv har opfordret stater til at anvende reglerne. Efter vedtagelsen af reglerne, har Danmark også opfordret andre lande til at vurdere deres nationale lovgivning og praksis i forhold til de nye standarder.³⁷⁶ Der kan således argumenteres for, at Danmark som fortaler for at følge Mandela-reglerne, bør overveje at revidere lovgivningen om straffelse.

Da isolation kan medføre alvorlige helbredsmæssige konsekvenser for den indsatte, og da disse konsekvenser allerede kan indtræde på et tidligt tidspunkt under isolationen, kan der

³⁷³ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 32 f.

³⁷⁴ https://www.coe.int/en/web/cpt/about-the-cpt?p_p_id=56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1&_56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B_languageId=da_DK og <https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/rapportering-fns-traktatkomiteer/fns-komite-tortur-grusom>

³⁷⁵ Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 2020, s. 32.

³⁷⁶ Institut for Menneskerettigheder, Dansk fængselslovgivning og FN's standarder for fængsler, september 2018.

argumenteres for, at Danmark også af denne grund bør overveje at reducere både brugen og længden af straffcelle.

5.9.2. Ombudsmandens temarapport om straffcelle

I ombudsmandens temarapport af den 5. maj 2020 fremgår det indledningsvist, at ombudsmandens overordnede vurdering er, at der med fordel kan foretages ændringer af retningslinjer og praksis om straffcelle. Derudover er det ombudsmandens vurdering, at der i større omfang kan sikres forebyggelse af psykiske skadevirkninger som følge af straffcelle, og at der ikke i alle tilfælde tages hensyn til de indsattes retssikkerhed, når straffcelle ikendes.³⁷⁷ I rapporten fremgår desuden en række anbefalinger fra ombudsmanden. Ombudsmanden anbefaler bl.a., at der fastsættes retningslinjer om forebyggelse af psykiske skadevirkninger som følge af straffcelleanbringelse, at lægen eller sundhedspersonale orienteres, når en indsat bliver anbragt i straffcelle, og at der fastsættes retningslinjer om de principper, der gælder for fastsættelse af straffcelle.³⁷⁸ På baggrund af ovenstående kan det udledes, at der ifølge ombudsmanden er et behov for justeringer i den danske lovgivning og praksis om straffcelle.³⁷⁹

5.9.3. Forslag til folketingsbeslutning

Den 14. januar 2020 fremsatte Karina Lorentzen Dehnhard og Jacob Mark fra Socialistisk Folkeparti et forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf. I dette forslag pålægger Folketinget regeringen at fremsætte et lovforslag, der dels genindfører muligheden for at foretage et skøn i sager om anvendelse af disciplinærstraf, dels indfører krav om, at alle beslutninger som angår straffcelle i mere end 7 dage automatisk skal forelægges en dommer.³⁸⁰ Derudover pålægger Folketinget regeringen at evaluere anvendelsen af disciplinærstraf i Danmark herunder omfanget af brugen af disciplinærstraf, baggrunden for anvendelsen af disciplinærstraf, effekten af anvendelsen af disciplinærstraf sammenholdt med konsekvenserne, samt hvorvidt disciplinærstraf med fordel kan afskaffes i Danmark.³⁸¹

I bemærkningerne til forslaget fremgår det, at der de seneste 4 år er sket en markant stigning i brugen af langvarig isolation som disciplinærstraf i danske fængsler, og at straffcelleanbringelser for alvor begyndte at stige, da tidligere justitsminister, Søren Pape

³⁷⁷ Ombudsmandens temarapport om straffcelle, Temarapport 2019, 5. maj 2020, s. 5.

³⁷⁸ Ibid. s. 5 f.

³⁷⁹ Se også "*Retssikkerheden halter for indsatte i fængslerne*", hvor det fremgår, at Institut for Menneskerettigheder bakker op om ombudsmandens anbefalinger. Ifølge Institut for Menneskerettigheder er det på tide, at Danmark får gjort op med den omfattende anvendelse af straffcelle.

³⁸⁰ Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat den 14. januar 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Jacob Mark (SF), 2019/1 BSF 71, s. 1.

³⁸¹ Ibid.

Poulsen, skærpede disciplinærstraffene med det formål at forbedre sikkerheden i fængslerne.³⁸²

Det er ifølge Karina og Jacob bekymrende, at anvendelsen af strafcelle de seneste år er steget markant i de danske fængsler.³⁸³ I forlængelse heraf fremgår det i forslaget, at al forskning viser, at isolationsfængsling medfører negative sundhedsmæssige konsekvenser som følge af den manglende sociale kontakt. Isolationsfængsling kan bl.a. medføre angst, depressioner og øget risiko for selvmordsforsøg. Forskningen viser også, at isolation ikke virker positivt regulerende på de indsatte adfærd. Anvendelsen af strafcelle er ikke kun farligt for den indsatte mentale helbred, men anvendelsen udgør også et sikkerhedsmæssigt problem. Den omfattende anvendelse kan ødelægge den form for dialogbaseret sikkerhedsarbejde, som findes i de danske fængsler.

I forslaget henviser Karina og Jacob til den internationale kritik om strafcelle, som Danmark har fået af CPT og FN's Torturkomité. Derudover henviser de til De Europæiske Fængselsregler.

Regeringen har endnu ikke fremsat et lovforslag, hvorfor der heller ikke er foretaget 1. behandling og 2. behandling af forslaget. Det er derfor uvist, om Danmarks lovgivning og retspraksis om strafcelle bliver ændret, men beslutningsforslaget viser, at politikere i Danmark har taget initiativ til ændre dele af lovgivningen om strafcelle, og at der således er et behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis vedrørende strafcelle.

³⁸² Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat den 14. januar 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Jacob Mark (SF), 2019/1 BSF 71, s. 2.

³⁸³ Se også debatindlæg "*Overdreven brug af isolationsfængsling skyldes populistisk leflen for retsfølelsen*" af den 5. august 2019, hvor Rosa Lund og Hans Jørgen Engbo anfører, at udviklingen af anvendelsen af strafcelle i Danmark er meget problematisk, og at der er flere grunde hertil: 1) Den udbredte anvendelse af strafcelle er i strid med alle internationale bestræbelser på at reducere brugen af strafcelle 2) Strafcelle har mistet sin funktion som redskab for fængselsledelsen til opretholde orden og sikkerhed i fængslet 3) Strafcelle bruges automatisk uden vurdering af nødvendigheden 4) Den udbredte anvendelse af strafcelle svækker sikkerheden i fængslerne, skaber afstand mellem personale og indsatte samt danner grobund for et mere konfliktfyldt klima 5) Strafcelle griber ind i de daglige, konstruktive elementer i fængselsregimet, som bl.a. skal tjene til resocialisering af indsatte. Ifølge Rosa Lund og Hans Jørgen Engbo bør Folketinget seriøst overveje at afskaffe strafcelle, således som det for længst er sket i Norge og Sverige. DIGNITY bakker op om opfordringen om at afskaffe strafcelle. Se indlæg "*Stigende brug af isolationsfængsling krænker de indsatte værdighed*" og DIGNITYs foretræde for Folketingets Retsudvalg d. 27 april 2017, hvor DIGNITY på kort sigt anbefaler, at brugen af strafcelle i forhold til mindreårige, psykisk syge og andre sårbare grupper straks afskaffes i Danmark. Derudover anbefaler DIGNITY, at den øvre grænse for strafcelle sænkes fra 4 til 2 uger, og at Danmark på længere sigt følger Sverige og Norges tilgang og dermed afskaffer brugen af strafcelle.

Kapitel 6 – Konklusion

Formålet med specialet har været at belyse reguleringen af strafcelle i Danmark, og hvilke betingelser som skal være til stede, før en indsat kan anbringes i strafcelle efter dansk ret. Derudover har det på grundlag af den aktuelle debat om strafcelle været relevant at undersøge, hvilke internationale forpligtelser Danmark har i forbindelse med anvendelsen af strafcelle, om Danmarks anvendelse af strafcelle er i strid med disse, og om der er behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis om strafcelle.

Indledningsvist kan det konkluderes, at strafcelle er reguleret i sfbl., disciplinærstrafbkg. og disciplinærstrafvejl. Reguleringen omfatter bl.a., i hvilke tilfælde en indsat kan ikendes strafcelle, varigheden af strafcelle, fuldbyrdelse af strafcelle, behandling af en sag om strafcelle, den indsatte rettigheder, administrativ klageadgang og domstolsprøvelse af strafcelle.

Efter den danske regulering af strafcelle, er der flere hovedbetingelser, som skal være opfyldt, før strafcelle kan anvendes. Første betingelse er, at disciplinærstraf kun kan anvendes for en forseelse, såfremt det udtrykkeligt er fastsat i en generel forskrift. Sfbl. § 67 angiver, i hvilke tilfælde disciplinærstraf kan anvendes og sfbl. § 68 angiver, i hvilke tilfælde strafcelle kan anvendes. Anden betingelse er, at den begåede handling skal tilregnes den indsatte som forsætlig eller uagtsom, og tredje betingelse er, at strafcelle ikke kan anvendes, såfremt den indsatte på gerningstidspunkt var utilregnelig på grund af sindssygdom. Fjerde og sidste betingelse er, at den begåede handling skal være retsstridig.

Derudover kan det konkluderes, at de internationale forpligtelser som Danmark har i forbindelse med anvendelse af strafcelle er internationale konventioner, som Danmark har ratificeret herunder FN's Torturkonvention, FN's Børnekonvention og Den Europæiske Konvention til Forebyggelse af Tortur, Umenneskelig eller Vanærende Behandling. Derudover er Danmark forpligtet af EMRK, som både er ratificeret og inkorporeret i dansk ret. Ved siden af konventionerne findes Mandela-reglerne og De Europæiske Fængselsregler, som indeholder regler for, hvordan forholdene for isolerede personer skal være. Begge regelsæt er vejledende, og de skaber ikke i sig selv juridiske forpligtelser for myndigheder i Danmark.

Ingen af de nævnte bindende internationale konventioner forbyder direkte brugen af isolationsfængsling herunder strafcelle, men EMRK artikel 3 indeholder et forbud mod tortur og lignende indgreb. Efter FN's Børnekonvention og FN's Torturkonvention er en stat forpligtet til at sikre, at henholdsvis et barn og individ ikke udsættes for tortur eller lignende indgreb.

Det kan med baggrund i domsanalysen af *Rohde v. Denmark* og *Mathew v. The Netherlands* konkluderes, at isolationsfængsling herunder strafcelle kan udgøre en krænkelse af EMRK artikel 3. Vurderingen af, om anvendelse af strafcelle udgør en krænkelse af EMRK artikel 3 afhænger af de konkrete omstændigheder i hver enkelt sag herunder forholdene under isolationen, isolationens strengthed, isolationens varighed, isolationens formål og konsekvenser for den isolerede.

Flere internationale komitéer har kritiseret Danmarks anvendelse af isolationsfængsling herunder strafcelle. Denne kritik er oftest begrundet i, at isolationsfængsling er indgribende for den indsatte, og at isolationsfængsling kan medføre sundhedsmæssige konsekvenser for den indsatte. Danmark har flere gange fået anbefalinger om, at varigheden af strafcelle skal nedsættes, at strafcelle skal afskaffes, og at strafcelle over for unge under 18 år skal afskaffes. Disse anbefalinger er ikke juridisk bindende for Danmark, hvorfor Danmark ikke er forpligtet til at følge dem. Da anbefalingerne ikke er juridisk bindende for Danmark, og da der i øvrigt ikke foreligger afgørelser, hvor Danmark er blevet dømt for en krænkelse af EMRK artikel 3, kan det konkluderes, at Danmarks anvendelse af strafcelle er overordnet forenelig med Danmarks internationale forpligtelser.

Danmark har også fået national kritik fra danske politikere, DIGNITY, ombudsmanden m.fl. Kritikken er ligesom den internationale kritik ofte begrundet i, at strafcelle kan medføre sundhedsmæssige konsekvenser for den indsatte. Den 14. januar 2020 fremsatte Karina Lorentzen Dehnhard og Jacob Mark fra Socialistisk Folkeparti et forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf. Der er dermed taget initiativ til at ændre dele af lovgivningen om strafcelle i Danmark. Argumenterne for at ændre lovgivningen er bl.a. de mulige sundhedsmæssige konsekvenser som følge af strafcelle, den manglende positive effekt ved anvendelse af strafcelle, den manglende mulighed for at foretage et skøn når strafcelle skal ikendes samt forværring af forholdet mellem indsatte og ansatte. Slutteligt kan det således konkluderes, at selvom Danmarks anvendelse af strafcelle er overordnet forenelig med Danmarks internationale forpligtelser, er der flere forhold, som taler for, at der er et behov for justeringer i den danske lovgivning og retspraksis om strafcelle.

Kildefortegnelse

Bøger

- **Engbo (2005)**
Engbo, Hans Jørgen: *Straffuldbyrdsret*, 2. udgave, 2005, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- **Engbo og Smith (2012)**
Engbo, Hans Jørgen; Smith, Peter Scharff: *Fængsler og menneskerettigheder*, 1. udgave, 2012, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- **Evald og Schaumburg-Müller (2004)**
Evald, Jens; Schaumburg-Müller, Sten: *Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære*, 1. udgave, 2004, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- **Kistrup m.fl. (2017)**
Kistrup, Michael; Poulsen, Jacob Lund; Rørdam, Thomas; Røn, Jens: *Straffeprocessen*, 3. udgave, 2017, Karnov Group
- **Kjølbro (2020)**
Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 5. udgave, 2020, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- **Munk-Hansen (2018)**
Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori*, 2. udgave, 2018, Djøf Forlag
- **Lorenzen m.fl. (2011)**
Lorenzen, Peer; Christoffersen, Jonas; Holst-Christensen, Nina; Kessing, Peter Vedel; Schaumburg-Müller, Sten; Vedsted-Hansen, Jens: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art. 1-9)*, 3. udgave, 2011, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- **Rytter (2019)**
Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, 3. udgave, 2019, Karnov Group
- **Schultz m.fl. (2017)**
Schultz, Trine; Hartoft, Hanne; Klausen, John; Hielmcrone, Nina Von: *Socialret*, 1. udgave, 2017, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

- **Schiøler og Dragsted (2017)**

Schiøler, Jakob; Dragsted, Ane: *Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer*, 2. udgave, 2017, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Dansk praksis

- Sag BS-764/2018-GLO
- Sag BS 1-935/2017
- Sag BS-675/2018-ROS
- Sag DOPE-2041/2017
- Sag nr. 1-728/2017
- Sag nr. 15-9908/2011
- Sag nr. BS 5-1082/2013
- Sag nr. 15-2754/2013
- U.2000.2385H
- U.2019.1714

EMD-praksis

Primære

- Rohde v. Denmark, 21. juli 2005, application no. 69332/01
- Mathew v. The Netherlands, 29. september 2005, application no. 24919/03

Sekundære

- Chahal v. The United Kingdom, 15. november 1996, application no. 22414/93
- Csüllög v. Hungary, 7. juni 2011, application no. 30042/08
- Gäfgen v. Germany, 1. juni 2010, application no. 22978/05
- Ireland v. The United Kingdom, 18. januar 1978, application no. 5310/71
- Kalashnikov v. Russia, 15. juli 2002, application no. 47095/99
- Keenan v. The United Kingdom, 3. april 2001, application no. 27229/95
- Payet v. France, 20. januar 2011, application no. 19606/08
- Ramirez Sanchez v. France, 4. juli 2006, application no. 59450/00
- Renolde v. France, 16. oktober 2008, application no. 5608/05
- R. v. Denmark, 11. marts 1985, application no. 10263/83

Internationale komitéer mv.

- **CPT**

Report to the Danish Government on the visit to Denmark carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2019, Strasbourg, 7 January 2020

- **Den Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR)**
Report of the Working Group of the Universal Periodic Review, Denmark, A/HRC/32/10, 13 April 2016
- **FN's Børnekomité**
Committee on the Rights of the Child; Concluding observations on the fifth periodic report of Denmark. CRC/C/DNK/CO/5, 26 October 2017
- **FN's Børnekomité**
Committee on the Rights of the Child: Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention. CRC/C/DNK/CO/4, 7 April 2011
- **FN's Menneskerettighedskomité**
Human Rights Committee; Concluding observations on the sixth periodic report of Denmark. Adopted by the committee at its 117th session (20 June-15 July 2016). CCPR/C/DNK/CO/6, 15 August 2016
- **FN's Torturkomité**
Decision adopted by the Committee at its forty-ninth session, 29 October to 23 November 2012. CAT/C/49/D/412/2010, 6 February 2013
- **FN's Torturkomité**
Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Denmark. CAT/C/DNK/CO/6-7, 4 February 2016
- **FN's Torturkomité**
United Nations, Interim Report of the Special Rapporteur of the Human Rights Council on Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. A/66/268, 5 August 2011.

Internationale konventioner

- **Børnekonventionen**
FN's Konvention om barnets rettigheder af den 20. november 1989
- **EMRK**
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention af den 4. november 1950
- **Europarådets Torturforebyggelseskonvention**
Europæisk Konvention til Forebyggelse af Tortur og Umenneskelig eller Vanærende Behandling eller Straf af den 26. november 1987

- **FN's Torturkonvention**

FN's Konvention mod Tortur og Anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf af den 10. december 1984

Internationale regler

- **De Europæiske Fængselsregler**

De Europæiske Fængselsregler: Europarådets Ministerkomité, Ministerkomitéens rekommandation Rec(2006)2 til medlemsstaterne om De Europæiske Fængselsregler, 2006

Link: https://www.kff.dk/fileadmin/_migrated/content_uploads/DanishEPR.pdf (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Mandela-reglerne**

A/RES/70/175: United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (The Mandela Rules)

Link: <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/1957/06/ENG.pdf> (senest besøgt den 14. maj 2020)

Lovgivning, forarbejder mv.

- **Bekendtgørelse**

BKI nr. 88 23/10/1987: Bekendtgørelse af konvention af 10. december 1984 mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf

- **Bekendtgørelse**

BKI nr. 57 af 16. maj 1991: Bekendtgørelse af Europarådskonvention af 26. marts 1987 til forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf

- **Betænkning**

Betænkning nr. 1220/1991: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og dansk ret

- **Betænkning**

Betænkning nr. 1181/1989: Betænkning om en lov om fuldbyrdelse af straf mv., Bind I.

- **Betænkning**

Betænkning nr. 1546/2014: Betænkning om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet.

- **Disciplinærstrafbekendtgørelsen**
BEK nr. 105 af 30/01/2019: Bekendtgørelse om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørselle og behandlingen af disciplinærsager (disciplinærstrafbekendtgørelsen)
- **Forslag til folketingsbeslutning**
2019/1 BSF 71: Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af disciplinærstraf, fremsat 14. januar 2020
- **Forslag til folketingsbeslutning**
Beslutningsforslag nr. B 39: Forslag til folketingsbeslutning om inkorporering af FN's Børnekonvention i dansk ret, fremsat 20. november 2019
- **Lovforslag**
Lovforslag L 21: Forslag til Lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v., retsplejeloven, straffeloven og lov om folkeskolen, fremsat 3. oktober 2013
- **Lovforslag**
Lovforslag L 186: Forslag til Lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v., straffeloven og retsplejeloven (Styrket indsat mod mobiltelefoner i fængsler mv.), fremsat 4. maj 2016
- **Lovforslag**
Lovforslag 2013/1 LSF 190: Forslag til Lov om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., retsplejeloven og lov om Offerfonden, fremsat 7. maj 2014
- **Retsplejeloven**
LBK nr. 938 af 10/09/2019: Bekendtgørelse af lov om rettens pleje
- **Straffeloven**
LBK nr. 976 af 17/09/2019: Bekendtgørelse af straffeloven
- **Straffuldbyrdelsesloven**
LBK nr. 1333 af 09/12/2019: Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

Publikationer

- **DIGNITY**
DIGNITY, Isolation som disciplinærstraf, Faktaark, 2017
Link: <https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/REU/bilag/255/1747934.pdf> (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Institut for Menneskerettigheder**
Menneskerettigheder i Danmark 2019, Beretning til Folketinget
Link: <https://www.ft.dk/samling/20181/almdele/LIU/bilag/73/2044358.pdf> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Institut for Menneskerettigheder**
Frihedsberøvelse, Status 2015-16, 2016.
- **Lindholm og Mørk**
Lindholm, Jesper; Mørk, Anne: CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology

Se kapitel 2 i bogen, *Children's Rights, The Convention on the Rights of the Child in Danish Law*, 1. udgave, Djøf Forlag
- **Folketingets Ombudsmand**
Ombudsmanden undersøger brugen af strafcelle i fængsler og arrester, 18. marts 2019
Link:
https://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/ombudsmanden_undersoeger_brugen_af_strafcelle_i_faengsler_og_arrester/pdf (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Folketingets Ombudsmand**
Temarapport 2019, Strafceller, 5. maj 2020
Link:
http://www.ombudsmanden.dk/ombudsmandensarbejde/ombudsmandens_sagstyper/tilsyn/temaer/temarapport_om_strafceller/ (senest besøgt den 14. maj 2020)

Øvrigt materiale

- **Besvarelse af spørgsmål nr. 156**
Besvarelse af spørgsmål nr. 156 af Søren Pape Poulsen, 10. december 2018
- Link:
<https://www.ft.dk/samling/20181/almdele/reu/spm/156/svar/1539496/1985209/index.htm>
(senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Besvarelse af spørgsmål nr. 288**
Besvarelse af spørgsmål nr. 288 af Nick Hækkerup, 11. oktober 2019
Link:
<https://www.ft.dk/samling/20182/almdele/reu/spm/288/svar/1597563/2088934.pdf>
(senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Børnerådet**
Link: <https://www.boerneraadet.dk/boernekonventionen> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Børnerådet**
J.nr. 3.7.27/JR, 10.09.2018: Børnerådets kommentar til Lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v., retsplejeloven, straffeloven og lov om folkeskolen
- **CPT**
"En kort præsentation af CPT"
Link: https://www.coe.int/en/web/cpt/about-the-cpt?p_p_id=56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1&_56_INSTANCE_2sd8GRtnPW2B_languageId=da_DK (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Debatindlæg**
"Overdreven brug af isolationsfængsling skyldes populistisk leflen for retsfølelsen"
Link: <https://www.information.dk/debat/2019/08/overdreven-brug-isolationsfaengsling-skyldes-populistisk-leflen-retsfoeelsen> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **DIGNITY**
Christensen, Rasmus Grue; Rytter, Therese: Stigende brug af isolationsfængsling krænker de indsattes værdighed, 15. august 2019
Link: <https://dignity.dk/nyheder/stigende-brug-af-isolationsfaengsling-krænker-de-indsattes-vaerdighed/> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **DIGNITY**
Østerby, Kim; Smith, Peter Scharff; Verland, Karin: Brugen af isolationsfængsling er gået amok
Link: <https://dignity.dk/nyheder/brugen-af-isolationsfaengsling-er-gaaet-amok/> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **DIGNITY**
DIGNITYs foretræde for Folketingets Retsudvalg d. 27 april 2017, Anvendelse af strafcelle
Link: <https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/REU/bilag/255/1747932/index.htm> (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **DIGNITY**
DIGNITY: Brug af isolation som straf i danske fængsler er stærkt bekymrende, 5. maj 2020
Link: <https://dignity.dk/nyheder/dignity-brug-af-isolation-som-straf-i-danske-faengsler-er-staerkt-bekymrende/?fbclid=IwAR0ZeoWA5RY793yQFU5QCrRWGJWcppHwRhyuPvVnXSp1pzlQjAgigY-VMX8> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Disciplinærstrafvejledningen**
VEJ nr. 9084 af 30/01/2019: Vejledning om behandlingen af sager og disciplinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb (*disciplinærstrafvejledningen*)
- **General Comment No. 10 (2007)**
General Comment No. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, Forty-fourth session Geneva, 15 Januar-2 February 2007
- **General Comment No. 14 (2013)**
General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), Adopted by the Committee at its sixty-second session (14 January – 1 February 2013)
- **Institut for menneskerettigheder**
"Dansk lovgivning, Danmark har underskrevet og ratificeret en række internationale menneskerettighedskonventioner"
Link: <https://menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-danmark/dansk-lovgivning> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Institut for menneskerettigheder**
Policy brief, Dansk fængselslovgivning og FN's standarder for fængsler, september 2018
- **Institut for Menneskerettigheder**
"Retssikkerheden halter for indsatte i fængslerne", 5. maj 2020
Link: <https://menneskeret.dk/nyheder/retssikkerheden-halter-indsatte-faengslerne> (senest besøgt den 14. maj 2020)
- **Institut for Menneskerettigheder**
"Fokus på Den Universelle Periodiske Bedømmelse, En kort præsentation", 2010.
Link: https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/spoton/spot_on_upr_dk.pdf (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Institut for Menneskerettigheder**
"Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol"
 Link: <https://menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-eu/europaeiske-menneskerettighedsdomstol> (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Institut for Menneskerettigheder**
"FN's Komité mod Tortur og anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf".
 Link: <https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/rapportering-fns-traktatkomiteer/fns-komite-tortur-grusom> (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Jaap E. Doek m.fl. (2019)**
 Kilkelly, Ursula; Liefaard, Ton: International Human Rights of Children, 2019, Springer. Doek, Jaap E.: The Human Rights of Children: An Introduction

- **Justitsministeriet**
"Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol"
 Link:
<https://www.justitsministeriet.dk/arbejdsomraader/international/menneskerettigheder/den-europaeiske-menneskerettighedsdomstol> (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **Kriminalforsorgen**
 Kriminalforsorgens statistik 2018

- **Mouyal**
 Mouyal, Lone Wandahl, *Danmark til eksamen i menneskerettigheder*, Juristen nr. 04.

- **Udenrigsministeriet**
"Danmark til eksamen i menneskerettigheder – universel periodisk bedømmelse".
 Link: <https://um.dk/da/udenrigspolitik/folkeretten/menneskerettigheder/danmark-til-eksamen-i-menneskerettigheder/den-universelle-periodiske-bedoemmelse-upr/> (senest besøgt den 14. maj 2020)

- **UN General Assembly Resolution 39/46**
 Link:
https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_39_46.pdf (senest besøgt den 14. maj 2020)